

הארץ הארץ

מסכת מגילה דף ב

טו תמוז התשע"ד

ט) מתניתין, שם. כתוב הר"ן (א. מדפי הרי"ף) ואפשר דברי הכהנים לא היו קורין מגילה של לילה, דהיינו שהקילו עליהם להקדים ליום הכנסתה כך הקילו עליהם לא לקורוא מגילה הציבור בלילה, כיוון דמגילה של היום היא העיקר. והוא קורין אותה בלבד בלילה בלבד, ולמהרתו היה בכך לעירות לקרות אותה בעשרה.

ו) מתניתין, שהכפרים מקדרימין ליום הכנסתה. כתוב הריטב"א דיעת הרשב"א, ובן הכהר הוא דקורה ומוסיצה את הכהנים ידי חובתן בקריאת המגילה, אבל לא בן עיר, דעתך לא הגיע זמנו, וכל שאינו מחייב בדבר איןנו מוציא אחרים ידי חובתן. [ומה דקוריין בעירות ממשום שאין להם עשרה בכפר]. אמנם בשם רבותיו כתוב, דמעיקר התקנה בני העיר יוציאו לבני הכהנים ידי חובת קריאת המגילה. ואף דעתך לא הגיע זמן בני העיר מכל מקום בר חיבאה הוא, משום דעתדים להתחייב והשבי יחד עם. דהרי בני הכהנים רשאים לקורוא ב"יד עם בני העירויות, וכן בני העירויות לפעם רושים להקדמים כשאין שם עשרה בטלניין. וודוקא כשהיש עשרה יכול בן מהם יכול להוציא את חבריו כיוון שככל אחד זמנו שונה לגמרי מהשני.

יא) מתניתין, שם. התוס' ביבמות (יד). ד"ה כי, הקשו לדברי אבי התם דעתו שלא תגוזדו הוא דוקא בשני בתיהם דיןibus בעיר אחת, אבל לא בשתי עירויות. איך קורין בני הכהר בעיר ביום הכנסתה, הרי זמן בני העיר הוא ב"יד והוא אגודות אגודות. וכך כתבו בני הכהר התקבעו בשני וחמשי בשובם מהעיר אל הכהר וקוראו המגילה בכפר. והר"ן (א): בדף הרי"ף תירץ, ובין דבנוי הכהנים מצוינין לעצמן, ודעתן לחוזר. ואין בן העיר קורא להם אלא אחד מבני הכהר קורא להם, נחשב הדבר כשתי דין בשתי עירויות ומוטר. והריטב"א תירץ, שלא שיר איסור דבר' אגודות אלא כשהחותמת להזה אסורה להזה, כגון ברכות ועירויות שומנות שונה לגמרי, אבל בני הכהנים כיוון דרישות בידם לקורוא ב"יד לא חשיב לאגודות אגודות.

עוד תירץ בשם היירושלמי, שלא שיר אגודות אגודות אלא היכא שנחלקו אלו עם אלו, ובין דכל אחד סבור שכולם ציריכים להוגג כמוותיו הוי כשתי תורות, אבל במגילה לא שיר כלל לדין אגודות אגודות, כיוון דמעירא נתקנה דכל אחד יקרא בזמנו, ומודים אלו לאלו ולא הוי כשתי תורות.

יב) מתניתין, חל להיות י"ד בשני. ביאר הריטב"א (לקמן ד): דהא שלא

פתח בחל להיות באחד בשבת סדר ימות השבוע, משום דעתך לא להו גוננא דחל בשני בשבת דכפרים ועירות קורין באותו יום. ועוד, דבاهאי גוננא דחל בשני בשבת דכפרים ועירות קורין ביום י"ג, וכשהל רבבי קורין ביום י"ב, והוא סדרון בהיפוך. אבל אם יתחיל באחד בשבת דקוריין בני הכהנים ביום י"א, לא הוי סדרון ואתי למיטיעי.

יג) מתניתין, שם. כתוב הריטב"א (לקמן ד): בשם היירושלמי דבזמנינו דמקדרין את החודש על פי החשבון ולא על פי הראיה, לא יתכן דיחול י"דادر בשני בשבת. משום דבאהי גוננא יהול יום כיפור ביום ראשון. וכן לא יתכן בזמנינו דיחול י"דادر ביום שבת, כיון דבאהי גוננא יהול יום כיפור בערב שבת. ולפי החשבון אין יום כיפור חל לא בערב שבת ולא אחר השבת. והויסוף הרש"ש דלפי המבואר בתוס' סוכה (מג) ד"ה לא בשם היירושלמי, דבזמנינו לא חל הווענאה רבבה בשבת, לא יתכן נמי שיחול י"דادر ביום רביעי,adam can יהול הווענאה רבבה בשבת.

יד) מתניין, חל להיות בשלישי או רבביי בכרם מקדרימין ליום הכנסתה.

קורין בט"ו דומייא דושון, ומדרבי יהושע בן קרחא נשמע לרבן, שלא פלייגי אלא אי בעין מוקפין מימות יהושע בן נון, או מימות אחשوروש. אבל ככל עולם אירי בגונא חדא. ורוחאו הר"ן (שם) דיש לומר, הדא בהא תליא דכון דzecharico חכמים מוקפות מימות יהושע בן נון לבר דוקא כרכין דארץ ישראל קורין בט"ו, אבל לרבי יהושע בן קרחא דמציריך מימות אחשوروש אף בריכין דבחוץ לא רץ קורין בט"ו. והריטב"א כתוב בשם הראשונים, דתלו ביהושע בן נון ממשום שהוא נלחם בעמלך תחילה, והמן היה מזורעו של עמלך.

ו) מתניתין, אלא שהכפרים מקדרימין ליום הכנסתה. פריש רשי"ד"ה אלא, שנכנסו לעירות למשפט לפני שבתי דין יושבין בעירות בשני וחמשי. והריטב"א כתוב בשם היירושלמי, לפני שבשניהם וחמשי קורין בתורה, נוכנסים בני הכהנים לעירות לשימוש קריית התורה. ובגמרה איתא טעם אחר דהkilו על בני הכהנים להקדמים ליום הכנסתה כדי שיספיקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים. ופירש רשי"ד"ה כדי שייהיו בני הכהנים פנוין ביום הפורים, לספק צרכי סעודות פורים לבני העירויות. וביאר הריטב"א, דעתם תקנות עצם ההקדמה היה מטעמא דאיתא בגמ', וכיוון דבלאו היכי נוכנסים בשני וחמשי תקנו להקדמים ליום הכנסתה. [ועיין לקמן אותות ו-ח]. והר"ן (א. מדפי הרי"ף) כתוב טעמא נוכנסים בשני וחמשי לשימוש קריית התורה, וטעמא דבריו לטסק מים ומזון למכוור לבני העירויות, וכדי שלא יצטרכו לחזר ולהלבס שם הביאו מים ומזון למכוור לבני העירויות, ובאותו הזמן דהרגילות היהת שנכנסו בני הכהנים בשני וחמשי לשימוש קריית התורה, ובאותו הזמן דבבאיו מים ומזון למכוור לבני העירויות, וכדי שלא יצטרכו לחזר ולהלבס שם ביום י"ד לשימוש מקרה ומגילה בעשרה, תקנו שיקראו את המגילה ביום הכנסתה. אמנם התוס' ביבמות (יד). ד"ה כי, והראב"ד (הובא בראיטב"א) פירשו, דאדרבא ביום הכנסתה התקבעו בני הכהנים בשובם מהעיר אל הכהר וקוראו המגילה בכפר ולפי שביום הכנסתה אינם יכולים להתקבע עד שיבאו ט"ז קבועה לט"ז. [ועיין לקמן אות י].

ז) מתניתין, שם. עיין באות הקודמת. כתוב החשך שלמה שפסוקי המגילה דכתיב (אסתר פ"ט ל) וישלח ספרים אל כל היהודים וגו' וברזי שלום ואמת, לקים את ימי הפליטים האללה בזמניהם, ודרשו בಗמ' "בזמןיהם" לרבות שמקדרימין ליום הכנסתה. ודרבי שלום ואמת הינו לרמז לטעמייהם של רשי"ו והריטב"א שביום הכנסתה נוכנסין לבית דין, או לשימוש קריית התורה. דдин הינו אמרת ושלום כנאמיר (זכריה פ"ח פט"ז) אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם. וקריית התורה נמי נקרות אמרת שנאמר (משל פכ"ג פכ"ג) אמת קינה.

ח) מתניתין, שם. [ועיין עליל אות ו]. הקשה הריטב"א בשם היירושלמי, דאריך יתכן לומר דמרודכי ואستر תיקנו הקדמת בני הכהנים ממשום נוכנתן לשימוש קריית התורה, הרי בזמנם עדין לא תיקנו שיקראו בתורה בשני וחמשי ג' גברי וועריה פטוקים. [ואף דהיתה תקנה קדומה לקורוא ג' פטוקים, לא הייתה קריאה זו שובה בעיניהם], ורק בדרך לאחר מיקן תקן עוזרא שיקראו בתורה בשני וחמשי. ותירץ בשם היירושלמי, דאנשי נכסת הגדולה לא קבעו לבני הכהנים להקדמים ליום הכנסתה, אלא דדרשו מ"בזמןיהם" על מנת שייהיו פנוים ביום י"ד לספק צרכי הסעדוה לבני העירויות, וכך נתנו רשות להקדמים יום או יומיים. רק לאחר זמן קבעו חכמי המשנה ליום הכנסתה, כיון דבלאו היכי בני הכהנים נוכנסים באוטו יום לעיר.

וכגדיתא בירושלמי (פ"א ה"א) דכל החודשبشر לкриיאת המגילה. מרכזתיב (אסתר ט, כב) זהחדרש אשר נהפר להם מיגון לשמחה, ודוקא עד ט"ו בחודש דרכתייב (שם כז) ולא ישבור.

ויט) גמ', שם. הקשה מהירוש"ם היא תפשת מרובה לא תפסת, ועדיף לומר מייעוט רבים שניים. ותירץ, על פי התוס' ביומא (עב) ד"ה נבעיד,adam הצד המרובה יש לו קצבה אמרין תפשת מרובה, וכותב הרשב"א דהמקשן סבר, דזמנים טובא היינו מראש חדש אדר דיש לו קצבה, ולכך תופטים המרובה. [ועיין בתוס' סוכה (ה): ד"ה תפשת דברי דאף כשהמרובה יש לו קצבה אמרין תפשת מרובה לא תפסת].

גמי, יג זמן קהילה לבַּל היא ולא צרייך לרבותיו. פירש רש"י "בד"ה זמן, שנקהלו לעמוד על נפשם ולכך לא צרייך קרוא. והקשה הרא"ש (סימן א) דנהיה דנקהלו בו ביום, כיון שבכוועה הקריאה ב"יד ובט"ו מנתא לן שיבולין לקרות בו. ועוד, דאין זמן המלחמה גורמת הקריאה אלא זמן המנוחה. ופירש בשם ר"י, דאיתא בירושלמי (פ"א ה"א) ד"יג זמן מלחמה, וכיון שכן ופירש בשם ר"י, דאיתא בירושלמי (פ"א ה"א) ד"יג זמן מלחמה, וכיון שכן ליבא לרוביין י"ג מזמניהם או מכימיים, דלאו דומיא ד"יד וט"ו הוא שהם ימי ניחאה. והקשה דכיוון שלא מרביבנן, לא יקראו בו כלל. ותירץ, דמאחר דמרביבנן י"א וו"ב, איכא קל וחומר دائ ליפני ולאחריו קורין, כל שכן בו. והיא כוונת הלשון י"ג זמן קהלה לבַּל". דהיינו זההוא זמן מלחמה ולא דמי לזמןם, וכיון שכן מוקמינו ריבויא דקראי ב"י"א וו"ב וילפינן י"ג מק"ו. ודוחה ר"ת דאם כן היה צריך לומר בgeom' ד"יג זמן מלחמה הוא. ופירש ר"ת, דזמנ קהילה לבַּל היינו לתענית אסתר, שהכל מתאפסין לעיריות לומר סליחות ותחנוניהם. לפי שבאותו יום נקהלו היהודים על נפשם, והוא צרכיים רחמים והתענו, כדמצינו גבי משה רבינו. והمرדי כיар דכוונתו, דכיוון ד"יג תענית אסתר הוא, לא צרייך קרוא דקורין בו, דבכל שנה ושנה היה מתאפסין לשם פורים. והחשק שלמה הביא דכן מפורש במדרש תנומה (בראשית אות ג) דפירש מתרניתין דמקודמים ליום הכניטה, לא לשני וחמשי, אלא ליום תענית אסתר. ואם חל י"ד בע' וה' קורין ב"יד, ואם חל בג' או ב' קורין ב"ג, ואם חל בשבת קורין ב"ב, ואם חל בא' קורין ב"א, דלעולם קוראים בתענית אסתר. וזאת בהעמק שאלה ויקhalb את יט, שנחתבט בזה].

כ' שם. עיין באות הקודמת, עוד כתוב הרא"ש (שם) בשם ר'ת, דמקאן סעד להא דמתעניינים תענית אסתר ב'יג באדר. ובמסכת סופרים (פרק י"ז ה"ד) איתא, דברותינו שבמערב התענו באדר ג' תעניות של אסתר, ומושם שזומן הנס חלו ימים אלו בניסן, לא רצוי להתענות בו, בגין הגאולה מצרים, ובנין המשכן שארכעו בו. והויסיף הריטב"א, דתענית אסתר לא השיב תענית ציבור, אלא בעין תענית היחיד. וצריך לקבלו מבعد יום. וחיביים להתענות בו משום אל תחוש תורה אמר, ומהאי טעמא נהגו כshall י"ד באדר ביום'A, להתענות ביום ה' שלפנינו, ולא ביום ו' וזה איה תענית ציבור גמור. והרא"ש (שם) הביא הטעם מתשובה הגאונים, לפי שרגילים בתענית להרבות בסליחות, אי אפשר שתחול התענית בו, כי לא יוכל לטרוח לכבוד שבת.

בג) גם, ואימה שיתסר ושיבסר, ולא יעbor בתיב. הקשה הרש"ש דאיתא לקמן (בא): דהאי עbor לשנא דאקדומי הוא, ואם כן אדרבא, נילך מ'ולא יעbor" דאיין להקדים מייד וט"ו, אבל לאחריהם אפשר. ותירץ אליבא דרש"י ו/or"ת (לעיל אות יט), דודאי אפשר לקרה ב"ג, ועל כרחךدولא יעbor אין הכוונה כלל יקרים. ואף לשיטת ר"י (שם) דילפינן י"ג מדורין לפניו

הရשות חידש,adam hal י"ד ביום רביעי רשאים בני הכהרים ל��ורת אף ביום שלישי י"ג אדר. וכן אם hal י"ד ביום ראשון רשאים בני הכהרים ל��ורת ביום שישי י"ב אדר. וטעמו על פי הירושלמי (לקמן אותן יט) דכיוון לפניו ולאחריו רשאים ל��ורת אף בו רשאין ל��ורת.

טו) מתניתין, חל להיות בשבת בפרום ועיירות גדרות מקדמים וקורין ליום הכניסת. העיר החשך שלמה אמאי בחול להיות בשבת שנייה התחנה מכל הימים, ותני וקורין, ובאייר, בכל הימים פשיטה שחודה היא למצות קריית המגילה בלבד כדתנן מגילה נקראת, וכן זיל בתר טעמא כדי שלא יצטרכו לילך שוב ביום י"ד לעירונות. אבל שאר מצוות היום ודאי דנוהגים ביום י"ד מלבד מתנות לאבינוים כדייאתא לקמן דן. אבל בהקדמה לעירונות סלקא דעתך, דכיוון דחל יום י"ד בשבת, מקדימים את כל מצוות הפורים ליום הכניסת, Ка משמען לן דודוקא קורין בו.

טז) גם, מגילה נקראת ב"א מגנן, מנגן כדברינו לminster לקפן וכו'. הקשה הרשב"א הרי הוא דברינו לminster לקפן ברירתה היא, וכל מען דלא ידע מייד איכא ברירתה לא מתחמיין עליה. ותירץ, דהמקשה מנגן הווא שהקשה מגנן כדברינו לminster לקפן, כדי לפרש את המשנה בדרך קושיה ותירוץ. והוירטב"א תירוץ, דסלקא דעתן, דהקוושיא מנגן היינו מגנן מהפטוק ממש, והшибיו לו דפשיטה דליך פסוק מפורש. והוא דאמורו כדברינו לminster לקפן היינו דתקנת חכמים היא. ולאו רוקא מכח הברירתה, אלא אפילו לולי הברירתה פשיטה דאי זה מפורש אלא תקנת חכמים. והשיב דהקוושיה מנגן היינו היכן רמזו בפסוק. כיון דעת כרח אין זה תקנת חכמים גמורה, דהרי אין בית דין מבטל דברי בית דין חבירו.

(ז) גם, והנתן אין בית דין יכול לבטל דבריו ב"ד חברו א"ב גדור ממן בחכמיה ובמנין. כתוב הרמב"ם (פ"ב ממירם ה"ב-ג), בית דין גדול מהחברו בחכמיה ובמנין יכול לבטל דברי הקודמים אף דפשט אישתו בכל ישראל, אלא אם כן אסרו הדבר כדי לעשות סיג לתורה. דבכהאי גונא אם פשט האיסור בכל ישראל, איןם רשאים לבטלו אף דהם גדולים מהם. אמנם דעת הראב"ד (שם),adam פשט האיסור בכל ישראל, אף דאיינו סיג לתורה, אין בית דין אחר יכול לבטל דברי הראשונים, אף גדול ממנו בחכמיה ובמנין. והקשה הריטב"א, adam כן פורים דפשט בכל ישראל להנוג פורים ב"ד ובטו", נימא דין שלאחריהם יכול לבטל דבריהם, אף אם היה גדול ממנו בחכמיה ובמנין. ואיך אמרה הגמ' adam הבית דין שלאחריהם היה גדול ממנו בחכמיה ובמנין היה יכול לבטל דבריהם. ותירץ, דבריו הגמ', דפשיטה דלא קם אחריהם בית דין כמותם, ועל כן לא הוצרך לפреш דהוא משום הדתפשט בכל ישראל. וכותב היד מלמאו (כללי האלף סוף) דין להוכיח מכאן מדרקי עקירה וביטול למי דהושיבו רבנן הנהן יומידי"א ויב"ג לבני הכהרים, אף שהניחו תקנה אנשי כנסת הגדולה דייד וטיז לכל שאר העולם, אך להוטיף על תקנות מיקרי ביטול. משום דבריו תקבע אנשי כנה"ג דליקרו ב"ד וטיז היהת תקנה כללית לכל העולם וגם בני הכהרים בכלל, נמצוא שאליו בית דין שאחריהם היו מתרין להם לקרוות ב"א ויב"ג, היו מקרי שפיר עקירה מיהא לגבי בני הכהרים, כיון שהוא בכלל התקנה ואני חזרים לקרוותה ב"ד וטיז. אמנם הלחם משנה (פ"ב מהלכות ברבות) כתוב, לדעתה הטו, ההוספה מקרי עקירה. [ועיין מגן אהר罕ם תרע סק"ב ולקמן דף האות י].

(ח) גם, אין זמנים טובא. ביאר הרשב"א דהינו מראש חודש אדר,

ומוקפין יקרוו ביד. ותירצו, "ולאו ישראל נינחו", דהיינו דוראי דף בזמנן הנס עשו בני המוקפין משתה ושמחה כדמותם מקראי, ועל כן עשו בט"ו, רב"ד לא עשו אלא הפירות והוא הדין לדורות. אך כתוב דלשן נאימה משמע קצת דברא לפוטרם אף לדורות, ולפירושו הווי לימי' דילמא. ואמן הרמב"ן עצמו ביאר במפורש דברי הגמ' בכך דבורי שם עיין שם, ולדבריו לא קשיא כלל.

(כו) גמ', איתקש זכירה לעשיה. כתוב הריטב"א דודוקא לענין קביעות הימים הוקש זכירה לעשיה ולא לכל עניין, דהרי מגילה נקראת אף בלילה דהתרבה מ"ולילה ולא דומה לי", אבל סעודה אינה אלא ביום.

(כז) גמ', יליק פרזי פרזי. איתא בירושלמי (פ"א ה"א) דמגילה אסתר נתנה לידרש. וביאר הריטב"א דמסתבר דaina גזירה שווה גמורה, בין דברי קבלה מדברי תורה לא יլפינן, אלא דעתנה לידרש הינו דמוכח מהתורה מהו לשון פרוזים מגילה.

(כח) גמ', שם. הקשה הטוריaben דקרה לבד מעריך הפלזי (דברים פ"ג פ"ה) בימי משה נאמר, ומודיעו תלו דין מוקפות חומרה מימות יהושע בן נון ולא בימי משה. וויקי מלשון רשי"ד י"ה וכותב התם, דכתב, ביבאת הארץ בימי מימות משה. רמשמע דתלי' אף בימי משה. אך הקשה דמתניתין תלי' משה ויוהשע. רמשמע שאם הוקף רק מימות יהושע סגי. בימי יהושע, ולא בימי משה. ומשמע שאם הוקף רק מיתת משה סגי והוצרבו להיות מוקפות מימי משה. אבל אלו שנכבשו אחר מיתת משה סגי בהיקף מימות יהושע (קדום כיבושים), ותלו ביוהשע, מושום לרוב ערי הארץ ישראלי נכבשו בימי. והתוס' יומ טוב (פ"א משנה א) תירץ, دائ' היתה המשנה תולה בימי משה, הווי סלקא דעתך דבענין מוקפת חומרה מתחילה ארבעים שנה כשיצאו ממצרים, והרי לא ידען אלו היו מוקפת חומרה באוטו זמן. ועוד, מושום שהוא התחיל להלחם בעמלק והמן היה מזרע עמלק.

(כט) רשי"ד ה"ה הוайл וכו', שנינתן להם גם מחר לעשות כdot היום להרוג בשונאייהן וכו'. והעיר הטוריaben דאין לשון הגמ' הוайл ונעשה בה הנס משמע בפירושו. (ועיין בדבורי מה שפרש). ולכאורה אפשר לישב דברי רשי"ד דפירוש, דכוונת הגמ' לנס שנינתן להם גם למחר וכו'. ובפירוש המשניות להרמב"ם (פ"א משנה א') כתוב, דאנשי שושן קורין בט"ו מפני שעיקר הנס היה בה, ועייר חיבור המגילה, ונוח בט"ו בו.

(ל) גמ', והכתיב אלה המצות שאין נביא רשאי לחרש מעטה. הקשה הרשב"א בשם התוס', למן דאמר בסנהדרין (כ"א): דעורא שינה את הכתוב לאשורית. והוא אין נביא רשאי לחדרש מעטה. ותירצו, דדרשו היתר לשנות לאשורית, שנאמר (דברים פ"ז פ"ח) "וְכִתֵּב לֹא מָשַׁנְהָה הַתּוֹרָה קָזָת" -

כתב העשו לחתנות. והרשב"א הקשה, הא תנן לקמן (ח): דספרים נכתבים בכל לשון, (ולאו דוקא אשוריית). ותירץ, דלהחליך אותן באותיות כהיא סנהדרין דלקחו להם כתוב אשורי חלף כתוב עברי מותר, ואין זה חדש. אבל להניח את הכתוב כמוות שהוא, ולהוסיף עוד אותיות הוו אשור אל לא הכתוב שבו ניתנה התורה, שהוא הכתוב ה"מאושר". ומה שנאמר שם בסנהדרין דעורא התייר לכתוב בו, הינו שלא נהגו לכנות בו התורה עד זמנו מושום כבוד התורה. ולפי זה אין במה ששינה עזרא שום

ולאחריו, אולי יש לישב דלא יעבור קאי על זמן י"ד וט"ו, דהמ לא יעברו בעלי שיקרא בהם או לפניהם, וכן אמר "וַיִּמְיַר הַפּוֹרִים הַאֲלָה לֹא יַעֲבֹרּוּ".

(כט) גמ', אבל בזמן זהה הויל ומסתבלין בה אין קורין אותה אלא בזמןה. ופירש רשי"ד ב"ה אבל, דמוניין 30 ימים מקריאת המגילה וועושים פסח. ואמן הרבי"ף (ב: מדפי הרבי"ף) והרואה"ש (סימן א') ביארו, דמסתבלין הינו דעוני הענינים נשואות למקרא מגילה, כדי לחלק להם מועות פורים ביום קריאתה. ואם יקרוו את המגילה קודם זמנה ויחלקו להם מועות פורים ביום קריאתה. ומי יקרוו את המגילה קודם זמנה ויחלקו בו ביום, יוציאו קריאתה [כదאמירנן לקמן (ד): גובין בו ביום ומחלקין בו ביום]. ונקט "זמן זהה" המעות קודם י"ד, ולא יהיה להם במה לשמה בפורים. ונקט "זמן זהה" לפני שמצוין רוב ענינים. והרא"ש הביא יובלין להעמיד בדתותיהם, ואין בגין לדי כלומר באותו הזמן י"א י"ב י"ג, אבל בזמן זהה דמתכנים אין קורין אלא סכנה הינו קורין י"א י"ב י"ג, אבל בזמן זהה דמתכנים אין קורין אלא בזמןנה. ופירש הריטב"א, דיש לחוש שיגורו שמד ויבטלו את כל המוצה, והוא משומם دائم חיזב להקדרים לפניו י"ד אלא רשות.

(כט) רשי"ד ה"ה הויל בזמנן הזה, בסזה"ד, ונמצאו אוכליין חמץ ביום אחרונים (בימים) של פסח. ביאר החשך שלמה, דהגיהו בזעם ולא בימים מושום דעל יום י"א ויב' דמותרים בהසped ותענית, ואיכא היכרא, אין לטיעות דהמ פורים. אבל י"ג איכא למשיח דיטעו דהוא יום י"ד, דהא הוא הלך היה קלקל רך ביום אחרון של פסח. [אבל הריטב"א כתוב בשם בעל המאור, דכי אמרנן דחנוכה ופורים לא בטלי, הינו לענין אינו גופיהו. אבל לפניהם ולאחריהם אין כאן כלום]. אמן ישב אף הגירסת מקדימין בימים אחרים, מושום דבמקופין קורין בט"ו ובכפרים המוקפין מקדימין ליום הכנסה לי"ג, וכן היא שיטת הרמב"ן לקמן ג: אות ט"ז. והוא מותר בהסped ותענית, ושיך למשיח די"ג הוא ט"ז, ויש טעות של ב' ימים. [ויש להוכיח דשיטת רשי"ד בהרמב"ן, דכתב רשי"ד בתענית (י"ח): ד"ה מותרין, דאף בני ט"ו אם מקדימין מותרין בהסped ותענית, ועל כרחך דמקדימין ליום י"ג, והינו מושום دائم שם י' בטלין]. ואולי יש לדוחק, דריש' מיידי אליבא דמאן דאמר דבשחל ט"ו בשבת מקדימין בני הקרים לי"ג. (א.ב.)].

(כט) בא"ד, שם. הקשה מהירוש"ם דעדין אף בזמנינו יש מקום לטיעות,adam ט"ו יכול בשבת הרי קורין במקופין י"ד, ואפשר לטיעות דהוא ט"ז. [ויתכן די"ד וט"ו הוא עיקר הדין ואך דיש לטיעות קורין בהם, מה שאין כן להקדמים קודם י"ד שהוא רק רשות, ביטולו מנהג זה משש דחמן בפסח וכעין דברי הריטב"א לעיל אות כג (א.ב.)].

דף ב' ע"ב

(כח) גמ', ואימא פרוזים בארבעה עשר מוקפין כלל כלל לא. תמה השפט אמתה דאריך יתכן דהמקופין לא יעשו פורים כלל. ותירץ על פ"י הרמב"ן (הובא לעיל אות ג), דעיקר הנס היה לפרוזים שהו בסכנה יותר מן המוקפין, וסלקא דעתך דפטורים. אך דחאה, דוכי בעבר שמקופין לא היו או בכלל הנס, لكن היו עכשו פטורין הדרים בעיריות המוקפות, אף שהו אבותיהם בזמן הגזירה בעיר הפרוזות. על כן ביאר, דודאי לא אותו לאפוקי בני המוקפין מכלל חיזב מקרא מגילה, אלא סלקא דעתך דעתך דבזמן הנס המוקפין לא עשו משתה ושמחה, כיון שלא היו בכלל הסכנה, אבל לדורות פרוזים

ההוא אמר לו דאיינו בן אדם כמו שנאמר (יהושע פרק ה פסוק יד) "אֲנִי שֶׁר צָבָא הָיָה", היה צריך יהושע לחושש שהוא כיוון דהיה בשדה. ואך לא אמר לו שלום אלא השתחווה לו, כתוב רשי' בסנהדרין (מד.) ד"ה

שмарשר דבר כל שכן שאסור להשתחוות דודמה ממשתחווה לשעריהם. ט) גם, אמר לו עטה באתי. הקשה המהרש"ם אף הוכיחו דחמור תלמוד תורה מעבודה, ולמא עבדה חמירא, ומה שבא בשליל ביטול תורה, הינו שהוא כל רגע ורגע גם עתה. וכדברתיב (יהושע פרק א פסוק ח) "וְהִגַּתְתָּ בָּזָה יְוָמֵם וְלִילָה", אבל עבדה אף דעתיפה, מכל מקום רק פעמי אחת היא. ותירץ, דרבנן תלמידו של רבנית שמעון, הסובר במנחות (צט:) דברקיאת שמענה שחרית וערבית מקיים "וְהִגַּתְתָּ בָּזָה יְוָמֵם וְלִילָה", ואינו עובר בכל רגע ורגע.

דף ג' ע"ב

ו) גם, לא קשיא הא דרבנן. פירוש רשי' ד"ה הא, דהנתם כל ישראל הו. והמאירי כתוב, דכונפייא גודלה של ישראל חשיב רבים ואין נדחה מפני מקרא מגילה. והביא יש אומרים דאך תלמוד תורה דרבנן נדחה מפני מקרא מגילה, וראיהם מדברת רבי שנשיא היה, והוי תלמוד תורה דרבנן וביטולה מפני מקרא מגילה. ורחא, דמסוגין ממשמע, דבית רבי לא חשיב רבים, אלא ישיבה כללית לכל העם. והלחם משנה (פ"א מגילה ה"א) הוכיח, דאך תלמוד תורה דרבנן מפני מקרא מגילה, דהרי רבא בעי מזוכה ומקרה מגילה מי עדיף. ומזה דוחה תלמוד תורה דרבנן [cmbobar בתוס' ד"ה מות ועין לקמן] ואיך נימא תלמוד תורה דרבנן עדיף ממקרה מגילה, ודאי דמתה מזוכה דוחה מה קרא מגילה. אלא על

כרחך דמקרה מגילה דוחה אף תלמוד תורה דרבנן.

יא) גם, כל שכן חנוכה ופורים. פירושותוס' ד"ה כל, דראית הגמ' מודיעידי ההספד מבטלים מקרא מגילה. ובביאור הגרא"א (סימן תרצ"ו סעיף ד') תמה, דהא לא הוחרר שם מקרא מגילה, עיין שם. ועל כן ביאר דמיiri לעניין משתה ושםחה הנאמר בפורים, והראיה מודהוקש וכיורה לעשיה, ועל כן

כמו שmbטلين עשו מפני מגילה תורה, הוא הדין דmbטلين וכיורה.

יב) Tos' ד"ה מות מזוכה עדיף. (הב'), בתה"יד, דהא אפילו תלמוד תורה דרבנן מבטלים משום כבוד המת, כדאמר פ"ב ברכותות. הקשה הרש"ש הא תלמוד תורה דרבנן הינו כל ישראל יחד או לפחות שישים ריבוא יחד, ועלה ליכא ראייה מסוגיא דרכותות. אמן המגן אבראהם (סימן תרפ"ז סעיף קטן ג') הוכיח מtos' דאך אם כל יחד ויחיד צריך להתבטל מלימודו חשיב לביטול תורה דרבנן אף דאין לומדים יחד, וזה שהוכיחו התוס' דאך תלמוד תורה דרבנן מבטلين משום כבוד המת, וכדבריאר המחלוקת השקלה שם). (ועיין לעיל אות ט')

יג) גם, ברך וככל הסמור לו וכל הנראה עמו נדון בכורך. הריטב"א לעיל (ב): ביאר, דכיוון דמתבערים בתוך העיר בשעת צורה ו משתתפים עם הכרך בכל העניינים מיחשי כחلك מהכרך. אמן הטורי אבן (כאן) ביאר. דכיוון דקרובים ורגילים זה בזה, אי יקיים כל אחד מצוות פורים ביום אחר, יראה בעיר אחת החלוקה במנגניה אלו מallow ומיחזי מיili דרבנן בחוכא ואטלולא.

יד) גם, וכל הנראה עמו. כתוב הרין (ב. בדפי הרין פ') דיש שפירשו "נראה" דחשיב מתחומי העיר [וכען דברי הריטב"א (באות הקודמת) דמשתתפים עם בעניניהם], ודיקיו מדאמר לשון "נראה" ולא "רוואין אותו". ומכל מקום דאין שדים ביום. ותירץ, דאפילו אם נאמר דהיה ביום, מכל מקום כיוון

חדש שהרי הכתוב הזה כבר היה ידוע וניתן בלוחות הברית.

דף ג' ע"א

א) גם, אין מהוה והוא לא ידוע הי באמצעות תיבת והי בסוף תיבת הקשה הרשב"א (לעיל ב: ד"ה מנעפ"ר) איך לא ידעו הרוי היה להם הלוחות וספר תורה שכח משה. ותירץ, דאיירין לאחר שנגנו הארון בימי יאסיה כראיתא ביום (_nb.). והרש"ש הקשה, הא לא הוא ידעי הינו שלא ידעו מעולם, דהא ידעו ושכחו, הוא תירוץ הגמ' למסקנא. ותירץ, דכונת הגמי ולא הוא ידעי, הינו דלא היה להם קביעות מקום, ולפעמים השתמשו בהם פתוחה ולפעמים במם סתוםה. ובאו צופים וקבעו להם מקום.

ב) גם, תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו מפי ר' אליעזר ור' יהושע. הקשה המהרש"ץ חיota דאריך תרגום אונקלוס קרא דועשתה את צפרנינה (דברים פ"א פ"ב) ותירוץ ית טופרה, והינו דתגדל צפורה, הא איתא ביבמות (מה). דדרעת רב כי אליעזר דתקוץ את צפורה. ונשאר בצריך עין.

ג) גם, מפורסם זה התרגום וכו' שכחם וחזרו ויסודם. וככתב רשי' בקידושין (מט). ד"ה הרוי זה, שאונקלוס לא הוסיף מעדרתו שהרי מסינו ניתן ונשכח וחור ויסודו כדאמרין בмагילה ושות כל זה תרגום. וצעריך ביאור, איך מבואר כאן, דמסיני ניתן, דקרא דהאי קרא נאמר גבי עורה, ושם עורה עצמו יסד התרגום.

ד) גם, וראיתי אני את דניאל לברדי. ביאר המהרש"א סמכות הדברים, דכיוון דאיתא לעיל דתרגום כתובים לא ניתן לגלוות מפני ספר דניאל דיש בו גילוי הקץ, הובא כאן הפסק וראיתי וגוי להראות גדלותו של דניאל.

ה) גם, שmbטلين עובדתן ובאיין לשמווע מקרא מגילה. כתוב הריטב"א דנהלכו, אי מקרא מגילה דוחה עבודה דока לשא缝隙 אחר לעובדה אחר קריית המגילה, או אפילו במקומות שתתבטל העבודה למגורי. משום דחכמים יכולים לעקור דבר מההורה בשב ואל תעשה. אמן מסורת התוס' ד"ה מבטلين דיש שהות לעובדה, משמע דמגילה דוחה עבודה דока לשא缝隙 בחומר לעובדה אחר קריית המגילה.

ו) גם, ושישראל במעמץ בולן מבטליין. הקשה החש שלהמה הא בפורים ליבא מעמד, בדעתן בתענית (כו). דבויום שיש בו הילן אין בו מעמד בשחרית, ולא גרע קריית מגילה מהלל. ובפרט לדעת רב נחמן לקמן (יד). דצעריך לומר הילל בפורים אלא דיויצאים ידי חובה על ידי קריית המגילה. וככתב, דאولي ושישראל במעמדן לאו דוקן.

ז) גם, מכאן סמכו של בית רבי שmbטلين תלמוד תורה ובאיין לשמווע מקרא מגילה. הקשה הרש"ש אמר כי מיחשב ביטול תורה ולא אמרין דהיא גופה לימוד תורה. ותירץ, דאיתא בשלהן ערוך (יורה דעה סימן רמי"ז סעיף ב') דדוקא בתחלת לימודו של אדם ישlesh זמנו בלימוד, אבל כיינדי בתורה יפנה כל ימיו לתלמודו, לפי רוחב לבו וишוב דעתו. ולהאי גברא מיחשב ביטול תורה. עוד פירוש, דכונת הגמ' לגונא שתלמידי הרב קראו את המגילה, והוא לא קרא. דעל הרובليل לקורותה אף שבאותו זמן יתבטלו התלמידים מתלמוד תורה.

ח) גם, והיבוי עביד הכוי והאמיר וכו' אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה וכו'. התוס' בד"ה חיישין, נקטו דמעשה דיהושע היה בלילה. והקשה הריטב"א, מנא לגמ' הא, ולמא היה ביום ומותר ליתן לו שלום דאין שדים ביום. ותירץ, דאפילו אם נאמר דהיה ביום, מכל מקום כיוון

מגילה ומויציאות אף את האנשים ידי חובתן. וכן דעת הריטב"א, אבל כתוב, שלא יקראו להם משום דאין זה כבוד העציבור, ותבא מארה למי שאשה מרוציאת אותה ידי חובה. והטורו ابن הקשה על הבה"ג, אמראי מוציאת אנשים, הא לטעם המחייב משום דאף הן היו באותו הנס. איתא בשבת (כג),ASAח חיבת בנה חנוכה. וכותב, ודורי נשים חייבות בקריאת אנשים, ואין טעם לחלק בין קרייה לשמיעה. וטעמא דאין מוציאות אנשים משום דחויב אנשים מדברי קבלה דעתך ברוח הקודש נאמרה שהוא בעין דאוריתא, ולא נשים דחויבן מדרובנן, מהא דאף הן היו באותו הנס, ולא את דרבנן ומפקי אנשים דהוו בעין דאוריתא. ועיין באות הבהא.

(ב) גמ', שם. עיין באות הקודמת דעת הבה"ג. והמרחשת (סימן כב) ביאר סברתו, מלבד דינא דפרטום הנס שיש בקריאת המגילה, איתא בה נמי דין זכירת מהיות עמלק, וכדמוכחה לקמן (ו). מקרה ד"כתוב זה" מה שכתוב במגילה. וכותב החינוך (סוף תצא). בדין מצות זכירת מהיות עמלק, שנשים לא נצטו בה משום שאינן בנות מלחמה. אם כן חיוב הנשים במקרא מגילה, משום פרטום הנס בלבד, גם הן היו באותו הנס. ומה שמוסכם בכ"י מהחייבות דוקא בשמיעת המגילה, דהיינו פרטום. ואינן מוציאות אנשים, דלענין מצות זכירה ההו אין מהחייבות בדרכך. עוד כתוב בטעם הבה"ג, דלקמן (יז). אמר ר' נחמן, דאין אומרים הלל בפורים, משום ד"קרייתה זו הלילא". הרי שבמצות קריית המגילה נכללת גם מצות קריית הלל, ובהלן נשים פטורות, ואין מוציאות אנשים מהחייבין בקריאת הלל. ולהאי טעם דברי הבה"ג אולי לענין קריית הימים דוקא, אבל לענין קרייתה בלילה, דאין חיוב קריית הלל, משום דחויב הלל אין אלא ביום, כדילפין בגמ' (שם). ועל כן קריית המגילה בלילה אינה אלא משום פרסום ניסא, ובנראה מרביבין אף דאינו סמור ממש מכל מקום בתוך מיל בעינן.

(ג) גמ', שם. כתוב הריטב"א דנשים מוצטרפות לעשרה לעניין מקרא מגילה, ואין זה פריצותא, כיון דאין שניין בברכות בין יחיד לעציבור, ורק משום פרסום ניסא קורין בעשרה. [אמנם הבית יוסף (סימן תרצ"ב) כתוב בשם היורושלמי והברכות שלאחריה נאמרות רק בעציבור].

(ד) Tos' ד"ה פסק, בתוה"ד, ויש שאינן אומרים בשם. בסדר רב עמרם מובה הנוסח: על נשים וכו' ואת בנין על העץ. בשם שעשית עליהם פלא וניטים, כן עשה עמו ה' אלקינו נשים ונפלאות בעת הזאת, ונודה לשمر הגدول סלה.

(ה) גמ', שואלן ודורשין בענינו של יום. פירש רשי"ד "ה שואלן, מעמידין תורגמן לפני החכם לדרשן אגרת פורמים. אמרנו הרא"ש (סימן ה') כתוב דורשין בהלכות הפורים. וכן דיק הרטוב"א בדברי התוס' ד"ה מאי, כתבו מאי אריא פורמים דאין דורשין בו מוקדם וכו' הכי לidorosh בו ביום אפיקו ביום טוב ודורשין שלושים يوم לפניו וכו', והינו הלכות פורמים. וודהה דבריהם, דהא כיון שקראו כבר את המגילה ביום ה' או ו', אין צורך לדרש בשבת בהלכותיה, וביאר כרש"י. ועיין באות הבהא.

(ו) גמ', מאי אריא פורמים אפיקו יום טוב גמי, וביאר Tos' ד"ה מאי, מאי שנא פורמים דורשין משום שלא דרישו מוקדם, הוא אף יום טוב דורשו שלושים يوم קודם החג חורדים ודורשים ביום טוב. עיין באות הקודמת קושיות הריטב"א. וכותב הריטב"א, דליך למימר דהא דושאlein בהלכות הפסח קודם הפסח ל' יום הוא חובה כדכתבו התוס' אלא רשות דהינו דוחשיב ששאל בענין. ופירש הגמ', מאי אריא פורמים דלית בזמניה זכירה אחרינה בפה אלא שמחה בעלמא שנוהגת בזמןה, ולא הו פרסום ניסא

כתב, דאף במקום שרואין אותו. ולדברי הר"ן הא דאיתא בגמ' דיוישבת בראש ההר או בנחל, הינו דהכרך שהוא הרואה, יושב בהר או בנחל. אמן הט"ז (ס"י תרפ"ח ס"ק ג') ביאר, דבעין הדעת המצתרת לברך תראה את הכרך, ועליה נאמר דיוישבת בהר או בנחל.

(ט) גמ', שם. כתוב הביאור הלכה (סימן תרפ"ח סעיף ד' ד"ה או שסמכין) בשם הרכבי יוסף דאם דבר שקוראים בו בייד וט"ו מספק, הכהנים הנראים וסמכים קוראין בייד. ולפי מה שכתב הטורי ابن (עיין לעיל אות י"ב), שפיר החילוק דבכהאי גונא ליכא חוכא ואטולא, דהא בכרך קראו נמי בייד. אבל לטברת הריטב"א מי שנא.

(ט) גמ', שם. כתוב הייע"ז (לקמן ה): דודוק כפרים הסמכים ונראים לברכ קוראים כמוותו. אבל עיריות גדולות כיוון דמופרש בקרוא (אסתר ט, יט) דדין ב"ד, לא מסתבר דמשום נראה וסמרק נעקור דין לקרות בט"ז.

(י) גמ', הנה סמור אע"פ שאינו נראה נראה אע"פ שאינו סמור. לעיל (ב): איתא, דעד מיל חשיב סמור. וכותב הריטב"א (שם) בשם רבותיו, דהא דבעינין מיל הינו בסמור שאינו נראה עמו. אבל בנהרא עמו ומשתתף בעניניהם, אין שיעור למרחק ביניהם. אבל הר"ן (ב. בדף הירי"ק) כתוב, דאף לשיטה זו לא מסתבר דברחוק כמה פרטאות נמי ייחס עמו. והטורו (סימן תרפ"ח סעיף ב') כתוב, דעד מיל נידון בכרך הינו אף נראה ואףינו סמור. והקשה עליו הבית יוסף (שם) אם כן מה אמרה הגמ' "נראה אף דאינו סמור", הא בתוך מיל הווי סמור, ואי רחוק מamil אף דנראה אין נידון עם הכרך. ותירץ, דסמור הינו ממש בתוך עיבורה של עיר, אף שאינו נראה, ובנראה מרביבין אף דאינו סמור ממש מכל מקום בתוך מיל בעינן.

(יח) Tos' ד"ה ברכ שאין בו, בתוה"ד, המוקף חומה מימות יהושע בן נון אף דאין בו עשרה בטלניין קורין בט"ז. וכן דעת הרא"ש (סימן ב'). והוכיחה מדאיתא לעיל, ברכ שישב ולבסוף הוקף נידון ככפר. ואם הכל תלוי בראיכה י"בטלניים. הא מהה נפשך, אי אין בו עשרה בטלניין אף בהוקף ולבסוף ישב נידון ככפר, ואי מירוי ביש בו עשרה בטלניין אמאי נידון ככפר הרוי דינו כעיר גודלה. אלא ודאי דמיiri, בגין בו עשרה בטלניין ואפיקו הכי בהוקף ולבסוף ישב קורין בט"ז. והרמב"ן דחיה הראה, כיון דהתם מירוי אף לענין בתיה עיר חומה דתרגומים "בתי חצרים" – בצרפתית, ואין שיר לומר דמייחש עיר, ולכך נקט כפר, לשון השווה בין בתיה עיר חומה ובין לענין מגילה, כיון דאף כפר שיש בו עשרה בטלניין נידון כעיר. וודעתו, אבל כרך שהוקף ולבסוף ישב אם אין בו עשרה בטלניין נידון כעיר, כיון דעתם החקדמה ליום הכנסיה, להקל עליהם דאין להם בית הכנסת קבוע לתפילה ולקריאת התורה, ובעו לקרות בעיר, ומשום הכי ליכא נפקותא בין עיר לכרך. ודוקא אם אינם מקדימים ליום הכנסיה קורין בט"ז בכרך ולא בייד. [ועיין לעיל דף ב אות כב בדעת רשי"י בזה].

דף ד' ע"א

(א) גמ', נשים חייבות במקרא מגילה וכו'. התוס' ב"ה נשים וכו', הביאו דעת הבה"ג (הלכות מגילה סימן יט), דנשים חייבות רק בשמיעה ומוציאות ידי חובה רק את הנשים ולא את האנשים. גם הרא"ש (סימן ד) הביאו. והקרבן נתגאל (אות מ') כתוב בשם התוס' בסוכה (לח). ד"ה באמת, דעתה הבה"ג דברבים אין הנשים מוציאות ידי חובה משום דזילא בהו מילחתה. אמן רשי"י בערבית (ג). ד"ה לאתויי כתוב, דנשים חייבות במקרא

דיין יקראוה ביום ר' יקראוה לבדם, כיון דבני הכהנים קורין ביום הכנסיה, ומוקפין ביום ראשון. אבל בשחל ט"ו בשבת לא דחין לבני המוקפין, אלא ליום ר' בינו בני העיריות קורין עמהם. עוד הביא בשם הירושלמי (פרק א' הלכה ג'), דהטעם משום שעדרף לקורותה או בי"ב או בי"ד, מלקרות בי"ג דהיה זמן המלחמה. והרשב"א ביאר דהטעם דלא ר' לא אמרין במוקפין דחל בשבת הוואיל ונידחו ידחו ליום הכנסיה, כדי שלא יהיה המוקפין קודמין לבני העיריות, דהינו משום כבודם של בני הכהנים.

יג', שאני הכא דלא אפשר. ביארו הרשב"א והריטב"א דודאי לכלי עಲמא היכא דלא אפשר שעני, ונחלהו, דلتנא קמא יש להקדים את בני העיריות ליום הכנסיה, משום שבבנוי הכהנים שייהיו ביום נפרד, ולרבי עדיף שיקראו ביום י"ד כדי שלא ידחו ממקומן.

יד) גמ', במאן אולא היא דאמר רבנן ר' חלבו וכו' פורמים שחיל להיות בשבת הכל נידחין ליום הכנסיה וכו'. הקשה התוס' ר' י"ד מה חדש רב הונא הא להדייה איתא במתניתין, דכשחל י"ד בשבת בני העיריות מקדימים ליום כמתניתין. ותירץ הפני יהושע דחדיש, דאך בזמנינו בטל יום הכנסיה לבני הכהנים, מכל מקום אי דחין את בני העיריות דחין להו ליום הכנסיה,

משום דברהאי גוננא הוי פרטומי ניסא טפי. (ועיין באות הבהאה ט) גמ', במאן כרבי. הקשו הרשב"א והריטב"א מודע לא אמרו "כמאן כמתניתין" כיון דאך לתנא דינן נידחין בני העיריות ליום הכנסיה. והביאו בשם התוס' דיש הגרוטים במתניתין, דכשחל להיות י"ד בשבת, אין מקדימים ליום הכנסיה אלא בני הכהנים, אבל בני העיריות קורין בערב שבת ודלא כרבי. ואך דקתי רישא חל להיות בערב שבת מוקפין קורין בערב שבת כרבי, יש לומר דמתניתין כרבי יוסי ובחל להיות בערב שבת סבר כרבי ובחל להיות בשבת פלוג ארבי. אמן הרשב"א והריטב"א קיימו גירסתינו ופירשוה, דהא אוקימנה מתני' כוותיה דרבי. ועוד, דכיוון לדידיה אשכחן דאמר בהדייה, לא ניחה לשבקיה ולמנקט מתני' דלא מתרפרש תנא דידייה.

טו) גמ', שם. הקשה הרשב"א איר העמידו דברי רב הונא כרבי, הא רב הונא אמר "כל הנדרחה", דמשמעו דיש כמה שנדחים, ואילו לרבי דוקא בני העיריות נידחין ליום הכנסיה, ולא בני הכהנים, ואדרבא יש להעמידו כתנא קמא דרבי, דסביר דאך בני מוקפין נידחין ליום הכנסיה, ונשאר בצריך עין.

יז) גמ', גזירה שמא יטלה בידו וכו'. הקשה התוס' יום טוב (פרק א') משנה ב') אמר קורין בספר תורה בשבת ולא חישין להא גזירה. ותירץ, לפי מה שכותב הטדור (או"ח קל"ט), דהקורא בפרשה ציריך לסדר אותה תקופה פעמיים ושלש ביןין לבין עצמו, ואם כן כל הקורין בקיון הэн, וכדכתבו התוס' ד"ה ויעברינה (הב'), דאין לדוחות מילה בשבת כיון דאין אדם מל אלא אם כן הוא בקי.

דף ה' ע"א

א) גמ', שלא בזמנה בעשרה. פירוש רשי' ד"ה שלא, כגון כפרים המקדימים ליום הכנסיה. ודחאו הר"ן (ג. בדף הרי"ף) משום דבזמן רב ורב אס"י כבר בטללה התקנה להקדים ליום הכנסיה. ופירש, דשלא בזמנה כגון שלח י"ד או ט"ו בשבת דאו מקדימים את הkeriah. והוסיף דכן מוכח בגם, וביאר המגלה עמקות כוונתו, מודהקשו סתירה בדברי רב מפורים שחיל בשבת דמקדימים, שמע מינה דגם לעיל מיררי בשחל בשבת.

ב) גמ', שם. הסתפק הגהות אשריו (הרא"ש סי' ו') האם ציריך שייהיו כל

כולל האי, דבשבת איבא סעודה קצרה. ודינא הוא דדרוש בענין הנט, משום פרסומי ניסא. הוא אפילו יום טוב דעתך ביה כמה זכירות, כבטול מלאכה ונוהג קדש, וכמה הזכרות, חייבין לדרוש בהלכותיו.

ז) [תוס' ד"ה פורום, בסוף] וטעפי איבא פרטומי ניסא. מבואר מדבריהם, דעתין הדרשה בענינו של יום, הוא לפרסום הנט, וככפירים רשי' בד"ה שואלין ודורשין. וצעריך ביאור, מהא דכתבו בד"ה מאין אריא דקושית הגמ' Mai Araya Porim Afilo Yom Tov Nami, Mai Araya Porim D'Mekiyon Da'an Dorshin Li, Yom Kodom, Dorshin Bo Biyom, Harri Afilo B'Chill Yom Tov Shedorim L'Yom Kodom, Mcal Mokom Mezoh LaDorosh Gam Bo Biyom. ונורא מדבריהם שענין הדרשה הוא בהלכות ולא פירטום הנט. ואולי יש לממר, דסבירו דעתין הדרישה בהלכות הימים טוב, אינו למד את העם דעת, [וזהרי בבר דרישו ל' יום קודם], אלא דעתם ללימוד ההלכות הוא פרטומי הימים. והכי נמי בד"ה פורם, הדרשה בהלכות הימים הוא עצמו פרסום הנט. (ח.ו.)]

ח) גמ', חייב אדם לקרוות את המגילה בלילה ולשנותה ביום. וככתבו התוס' ד"ה חייב דאך דמברך זמן בלילה חזר וմברך זמן ביום. וכן דעת הרא"ש (סימן ו'), משום דעיקר דין הקרייה ביום, וכן עיקר הפרטומי ניסא ביום על ידי סעודת פורם, ומשלוח מנות ומתנות לאבונים. והביא ראייה מהא דכהנים מקדימים ליום הכנסיה ומסתמא קורין ביום דהלא באו לשימוש ספר תורה, אלמא דעתיך הקרייה ביום. אמן הרמב"ם (פ"א מגילה ה"ג)

כתב דאין חזר ומברך שהחינו ביום.

ט) גמ', סבור מינה למקיריה בלילה ולמייתה מתניתין דידה ביממא. העיר הטורי ابن הייר סלקא דעתיה דאין ציריך לקרוותה ביום, דהא תנן לקמן (ב). אין קורין את המגילה עד שתתנץ החמה. ותנן נמי (שם ע"ב) כל היום כשר לקריאת המגילה. ודחק דאפשר לומר דלקמן מיררי בדלא קרא את המגילה בלילה. והקשה הרש"ש דאם זמנה לכתהילה בלילה, ובימים יצא דוקא דבדיעבד. מי עטמא בעי לשחות עד הנץ החמה, הא ממה נפשך אף קודם הנץ החמה יצא. עוד תירץ הטורי ابن דסלקא דעתיה דלתלמיד חכם סגי בלימוד מסכת מגילה, ולקמן מיררי בעמ הארץ דאיינו יודע למדוד.

דף ד' ע"ב

י) גמ', למימורה דתקנתא דכרכין הו. כתוב הריטב"א דיש להזכיר דלא הו התקנתא דכרכין, מדתנן לקמן (ה). איזו עיר גודלה כל שיש בה עשרה בטלניין, פחות מכאן הרי זה כפר, ומקדימים ליום הכנסיה. ואך דאנשי העיריות אין מספקין מים ומזון לאחיהם, מכל מקום חזין דמקדימים ליום הכנסיה. מכל מקום עדיף להזכיר מדריני הכהנים עצםם.

יא) גמ', מפני שמספקין מים ומזון לאחיהם שבכרכים. עיין לעיל ב. אותן וביור דבורי הגمرا.

יב) גמ', מיום הכנסיה ליום הכנסיה לא דחין. ביאר הרש"ש הטעם, כיון דבלאו בכלי ידיו בני הכהנים טרודין בכנסיה לעיר ביום חמישי לשימוש קריאת ספר תורה] אין בזה ריווח לבני העיר שיטפקו להם צרכיהם. עוד פירש, דוגורין דלא יקdimו מיום ה' ליום ב' שלא יטעו להקדים אף מיום ב' ליום ה' דחל ב' באדר דאיינו זמן קריאה.

גמ', חל להיות בערב שבת וכו' רבי אומר וכו' אלא אלו ואלו קורין בו ביום. כתוב הריטב"א, דהטעם דבחל להיות בשבת דעת רב לקמן, דעירות ידחו ליום הכנסיה ואין קורין בערב שבת כמוקפין שנידחין לערב שבת. משום

סעודת פורים, ואמאי יאכראה לאחר השבת. ועוד הא איתקס וכירה לעשיה. והר"ן (שם) הביא בשם הראה דפירים כוונת היירושלמי דברי הכהנים אינם עושים סעודת פורים ביום הכנסתה אלא מאחרים ליום י"ד. והקשה עליון, דלשון היירושלמי לא משמעו כן. וביאר, דקרא דROLE יעבר, מيري דוקא בקריאה, دقין דתקנו בה זמנים אחרים אמרו ולא יעבר שלא יוסיף אף יום ט"ז. וכשם שהקדמה לקריאה ולא לשמה, כך הולא יעבר לקריאה ולא לשמה. והוא דחוקש זכירה לשעה, הינו דוקא לגבי העושים בזמנם ולא לגבי המקדיםין, דהא הקרא מקדמים לבני הכהנים, ולא הסעודה אלמא דעת המקדיםין לא נאמר היקש דוכירה לעשיה.

ח גמי, בגין שאין מונין ימים לשניהם. ופירש רשי"ד ב"ה מנין, לעניין לשון בני אדם, בגין שאמר קונים יין שני טעם לשנה דמנין לפי הלבנה ולא לפי החמה. וביאר המרומי שדה כוונתו, דין לפרש לעניין מצוות התורה והיינו שיהיה בין פסח לפסח בשנות החמה.adam אין בטל מצות עיבור, והא מקרה מלא הוא (דברים טז, א) שומר את חידש האביב ודרשין בסנהדרין (יג): ישיהא הפסח בשעת האביב. וכן ברשי"ד ר"ה שעות לחדים, לא נקט לעניין מוצות התורה שיהא בין ראש החדש לראש חדש כ"ט يوم י"ב שעות ותשצ"ג חלקיים. דהא מקרה מלא כתיב (ויקרא כג, לב) מעבר עד ערב תשבתו שפטכם וכדיאת בראש השנה (ב): לעניין שיהא לילה ויום מן החודש. ואם נחשוב י"ב שעות ותשצ"ג חלקיים היה מתחילה ראש החדש באמצע היום. וכזה היה מניין ימי החודש, ולא יהיה צום הכיפורים מעת לעת. ולא חיש רשי"ד לך דתליה בלשון בני אדם, כיון בדבר שאי בדור דעת ומנהג בני אדם אולין בתור לשון תורה וכדרכבו התוס' פשחים (ב).

ר"ה דהא, ולזה הביא ראייה דלשון המקרא בך הוא.

ט רשי"ד ר"ה מנין, לשנה מונה י"ב חדש מיום ליום וכו'. עיין באות הקודמת. וכtablet המרומי שדה דהטעם דלא פירש "בשנה זו". דבכחאי גי גונא לא שיר לומר דהו ימי אמיןא שנה שלימה מן החמה, דהרי הלשון "שנה זו" ברור בלשון בני אדם עד שמתחלין למנות בשנה אחרת. וממילא תליו בשנות לבנה שבכלות שנה זו מתחילה למנות שנה אחרת. ומשום היכי פירש בשנה סתם מעט לעת ושפיר הווי אמיןא דכוונתו שנת החמה מעת לעת. מה שאין כן ברשי"ד ר"ה מחשבין שעות, אך רק להיפך שאמר "חדש זה", דאיilo חדש סתם לא שיר לומר דהו ימי אמיןא כ"ט يوم י"ב שעות ותשצ"ג חלקיים, דהרי לשון חדש משמעו על חידוש הלבנה, וזה לא שיר פרש אלא בחודש זה, ושלקא דעתין לומר דהוא עד שיתהRESH לבנה אחרת, ולא עד שיהיה נקרה במצוות התורה חדש אחר. אבל משך של חדש סתם אי אפשר לפרש על חדש לבנה אחרת שהרי הוא עומד באמצע חדש זה, ואם כן הכוונה משך ימים שבחוresh של תורה, ואם כן לא בעניין ראייה שלא נמנה כ"ט يوم י"ב שעות ותשצ"ג חלקיים.

דף ה ע"ב

י) Tos' ר"ה ובקש, בתוה"ר, ויש לומר לעקרו לעקרו אלא מהומרא שיש בו וכור'i אי נמי יש לומר לעקרו מתשיעי ולקבעו בעשרי. הקשו הרשב"א הריטב"א דאכתי כיון שהראשונים קבועו בט' באב, אף בזה יש ממשום ביטול דברי בית דין חבירו וכדמוכחה לעיל (ב). גבי הקדמת בני כפרים. ועוד, לדמ"ר רבינו אבא בר זבדא דאותה שנה דוחוו, אבל דרבינו חנינא היה רבוי דוחה אותו לעולם. ופירשו, כיון דבשרר צומות אמרין

העשרה בני מצוות בכל דוכתי דבעין עשרה, או דלמא כיון דהצרכו העשרה ממשום פרסומי ניסא, סגי בעשרה אף שאין בני מצוות.

ג) גם, רב אסי אמר בין בזמנה ובין שלא בזמנה בעשרה. והוכיחו התוס' ד"ה הוה, דהלהכה כרב. ממשום דאיתא לקמן דקורין אותה ביחיד. ממשמע דעתת התוס' דרב אסי אף בדיעבד אין לקורתה ביחידות]. והבעל המאור ג. מדפי הר"ף (ג) דחיה ראיתם, ולדעתו לרב אסי בעין עשרה רק למצווה לכתילה ממשום פרסומי ניסא, אבל ודאי אם אין עשרה קוראה אפילו יחד, וכדוחין ממתני' דלקמן (כג), דלא חשיב קריית המגילה בהדי הנך דאין פוחתין בהם מעשרה, אלמא בדיעבד רשאי לקורתה ביחיד. וכבדעתו ממשמע גם מושב"י ד"ה ורב אסי. והרמב"ן כתוב, דין ממשום ראייה, ממשום חשב דוקא אותן שהם חותמת היציר, שלא עבדין להו אלא אם כן דהתמס חשב דוקא אותן שהם חותמת היציר, שלא עבדין להו אלא אם כן כל היציר או רבו לא קיימו. אבל בקריית המגילה בעין עשרה ממשום פרסומי ניסא, ואפילו בשל היציר כבר שמעו את המגילה, ואחד לא שמע. אם יש שם עשרה קוראין לו להוציאו ידי חובה. ואדרבא הוכיח מוסוגין דחיש רב להא דרב אסי, ועל כרחך לרב אסי בעין עשרה לעיבודו. دائית לוחמרא לא היה חיש רב לדבורי כיון דפליג עלייה.

ד) מתני', באלו אמרו וכו' והקהל מאחרין ולא מקדימים. ופירש רשי"ד ב"ה חגיגה, דהטעם, דאים יכולים להביא טעם בשבת, ועוד دائית אפשר לבנות הבימה בשבת, ולעשotta מתאמ滔ל אי אפשר לדוחיקא לייה עוזרא. והקשה הטוריaben, דאיתא בעירובין (ו) דירושלים קודם שנפרצו בה פרצות הוי רשות היחיד, ואם כן היו יכולים להביא הטף מירושלים להר הבית בשבת ולעשotta הקהל. ותירץ המרומי שדה שהיו הרבה אנשים לנו' חז' לחומת ירושלים תוך התחום, שלא היו יכולים להביא טעם בשבת. והרמב"ם (פ"ג) מהגינה ה"ז) פירש, שבקהל ההיו אמורים תחינות ותוקעים בחוצות ומאחר دائית אפשר לעשות כן בשבת דוחה לאחריה.

ה) מתני', מותרין בהספד ובתענית ובמתנות לאבויינם. ופירש הרמב"ם (בפירוש המשניות) דמי שנtan בימי י"א או י"ג מותנות לאבויינם יצא ידי חובתו. ובכלל הרמ"ז הקשה, דהא דתני אף על פי לאathi שפיר לעניין מותנות, ואדרבא היא הנותנת, דלעיל (ד): מייתי בריתא, אף על פי שאמרו כפרים מקדימים וכו' נגבין בו ביום, והקשטה הגמי אדרבא ממשום דאמרו הוא. ותירצה, אלא הויאל ואמרו. ובמתנותין ליכא למימר הכי, דלענין היתר ההספד ותענית דיקא לישנא דאך על פי. ותירץ, דהכי קאמר, אף על פי שאמרו בית דין של מרדכי בזמניהם לאתווי ימי הקדימה, מכל מקום מותרים בהספד ותענית, ואפילו שמתענים ומספרדים מותרים במתנות. ולפיכך כתבה המשנה "ומתנות" ולא "ובמתנות" כמו שנ��ת גבי הספד ותענית. אמם במשנה שבירושלמי איתא "ובמתנות".

ו) גמ', תנא עשרה בטלניין שבבית הכנסת. ופירש רשי"ד ר"ה עשרה שעון בטלים ממלאכתן וניזונין مثل ציבור כדי להיות מצוין בתפילה בבית הכנסת. אמם הר"ץ (ג. מדפי הר"ף) כתוב, דין צעריך שיהיו בטלין ממלאכתן וניזונין مثل צבור, אלא סגי שיהיו עשרה שימושים ומעריבין לבית הכנסת להיות מצוים בזמן התפילה.

ז) גמ', באלו אמרו מקדימים ולא מאחרין מ"ט וכו' אמר קרא ולא יעבר. כתוב הר"ף (ג. מדפי הר"ף) דוקא גבי מגילה מקדימים ולא מאחרין, אבל גבי סעודת פורים מאחרין ולא מקדימים. ומ庫רו בירושלמי (פרק א' הלהכה ד'). והרשב"א והריטב"א הקשו, הא ולא יעבר נאמר גבי עשרה, דהינו

מיימות יהושע ברכתי בקרא. ועל כן הקשה מחזקיה דקיי בארביסר ובחמירס, ואי אפשר לתרץ دمشום מידת חסידות קרא בט"ז.-Decin שהיה לטבריה חומה כבדיתא בקרא, ספיקא דחזקיה ספיקא דידיינא היה אי חומתה חשוב חומה. ולכך הקשה אמר עשה רבינו מלכא ולא אסר מספק, ולזה מתרצין דחזקיה מספקא ליה ולרבינו פשיטה ליה. (עיין באות הבהאה). י"ד גם, רב אשי קרי מגילה בהוצל בארביסר ובוחמירס מספקא ליה וכו'. (עיין באות הקודמת) כתוב הרמב"ן לעיל (ב). בשם הגאננים, דעריטים ישנות שאין ידוע אם היו מוקפות חומה מיימות יהושע, הולכין אחר רוב העולם דאיין מוקפין, וקורין בי"ד. והקשה,מאי שנא מהוצל וטבריה (להוה אמינא) דמספיקא קריין בשני הימים. ואין להלך דרוב ארץ ישראל היהת מוקפת חומה מיימות יהושע, ורוב חוץ לארץ אינה מוקפת, ודודאי ארץ ישראל לא הייתה מישבת אז יותר משאר הארץות. ותירץ, דאף בטבריה והוצל מעיקר הדין אין ציריך לקרות כלל, משום דספקא דרבנן לקולא, [ועיין לקמן אוטה ייח]. אלא דמאחר דטבריה (להוה אמינא) נחלקו בקבלת שבידם, אם רקה וטבריה או מקום אחר, וכן החוץ. החמירו וחחשו לקבלת שבידם וקוראו מספק בשני הימים. אבל בשאר מקומות, מעיקר הדין אמרין דספקא דרבנן לקולא, ואין ציריך לקרות כלל. אלא שלא לבטל מקרה מגילה קורין בי"ד ולא בט"ז. (ועיין באות הבהאה).

טו) גם, שם. עיין באות הקודמת. הריטב"א הביא דברי הרמב"ן, וכותב שהקשה דאם כן, הירק מקשין לעיל מחסידותיה דחזקיה על רבינו, דילמא לרבי נמי מספקא ליה, וקרא בי"ד כדיניה, או אפשר דקראי תרי יומי. אבל לאסור מלאה דין ביום א'. ותירץ, דקושיותה הגمراה,adam נהג ביום אחד מספק, היה לו לנוהג בי"ד כרוב העולם, והיה ציריך לנטווע בט"ז, ואיך אמרת שנטע בי"ד. אלא ודאי קים ליה דקורין בטבריה בט"ז.

טו) גם, שם. עיין לעיל אותן יד בקושיות הרמב"ן. והרש"א כתוב, דמסתבר ודוקא בארץ ישראל, שבזמן התקנה היו עריהם ידועות ומוכבות בידם אויו היא עיר, ואי זו היא כרך, מפני שהיא להם לדעת מהמת דין בית בבתי ערי חומה, ושלוח מוצרים. אם כן אף שנתחווה בהם ספק לאחר מינן ראוי לנוהג בהם יומם לחומרא. אבל בחוץ הארץ עיקר התקנה הייתה, שככל שהוא ספק לא יקרו אלא בי"ד בלבד. לפי שאף הם ודאי לא קים להו בכל מלכות אחשורוש בשבע ועשרים ומאה מדינה, כל עיר ועיר שבהם אי זו מוקפת חומה מיימות יהושע בן נון, ואי זו אינה מוקפת. והם לא תיקנו לשום מקום שני ימים אלא או ארבים או חמירים, וכבדתי להיות עושים את יום ארבעה עשר ואת יום חמישה עשר.

יז) גם, שם. כתוב הרמב"ן דכריכין שהם ודאי מוקפין חומה מיימות יהושע קורין בט"ז, ואין לחוש דלמא ישבו ולבסוף הוקפו כיון דרך בני הערים קורים להקיף בחומה ואחר כך לישב בפנים.

יז) גם, שם. עיין לעיל אותן יד, דמובואר בדברי הרמב"ן, דמגילה הויא דברי קבלת, ומושום הוי אולין לקולא. אבל הר"ן (פ"ב דתענית) סובר דכינון דלא נאמר על ידי נביא לא הויא דברי קבלת. אמןם בהעמק שאלתא לה סק"ב) כתוב שדעת הבה"ג והשאלות דחויה לחומרא.

יט) גם, אי האמי מספקא ליה ודאי בו' דעתיא כי סביב פרט לטבריא בו. כתוב המהרש"א דלא גרשין סביב פרט לטבריא, אלא פרט לימה חומתה. دائ' לא תימא הוי לא שירף ספר לשון אי הוי, דבפשיותו מציע להקשות ומיל מספקא ליה והתניא פרט לטבריא וכו'. וכותב הפני יהושע דאין יעבור), ובברכה. ולכך הקדים המקשה להוכיח דטבריה הייתה מוקפת חומה

בראש השנה (יח): אדם אין שמד ואין שלום מתענין רצוי אין מתענין. הוא הדין בתשעה באב. והוא אמרין הטעם דתשעה באב הויאל והוכפלו בו צרות החמירו לאו מדינה הוא אלא שנגו כן, ורב רצה לעקרו בעת שאין שמד ואין שלום, ולא מבטל דברי בית דין שגדל ממנו הוא. והעיר הטורי ابن דדרבירם אינם מתיישבים עם דברי Tosf' בד"ה ורחץ. שהקשרו, דלשורי ביז' בתמונה אף לאכול, ותירצוDKBL אבותינו להעתונת ומסתמא גם הם קבלו, ולדבריהם אי ביז' בתמונה לא ביטל מלחתענות מתעמא דין שמד ואין שלום. דעתך רשותה לבטל תשעה באב מלחתענות מתעמא דין שמד ואין שלום. ובגלוון התוס' תירצו, דהא דין בית דין יכול לעקור דברי בית דין חבירו הוא דוקא כשבולם הסכימו בתחילת לדעה אחת, אבל הכא דרך הרוב הסכימו לקבעו בתשייע, ויש הרבה חכמים שהסכימו לקבעו בעשרי, יש רשות לבית דין אחר לקבעו הלכה כמו היחיד.

יא) בא"ד, שם. עיין באות הקודמת. והמהר"ץ חיית תירץ על פי השיטה מקובצת (כתובות ג: ד"ה נהגו) שלא אמרין הוי אלא בדבר שאם היה הבית דין הראשון קיים, לא היה מסכימים בו. אבל בדבר נשנתנה הענין, ואילו היה אותו בית דין קיים היה מסכימים בו אין זה ביטול דבריו. והכא טumo של רבינו דהיכיל רובנו נשך בעשרי ומסתבר דיש לקבוע צום בעשרי. [וציב' דהרי כשתקנו בתשייע ידעו רובנו נשך בעשרי ואינו טעם חדש, ובזה לא מيري השיטה מקובצת. (אג)]. [ועיין לעיל דף ב אות טז]. והרש"ש תירץ, דברי סברDKBL את הczom בתשייע משום שהיה להם קלקל בחשיבותם ובמו שכתבו התוס' בראש השנה (יח): ד"ה זה תשעה בתמונה, ובכהאי גוונא ליכא הוא דין יכול וכו'.

יב) Tosf' ד"ה ממעתין (הב'), וחמרי מתעשה באב שמארסין בו. הקשה הגרעק"א (בגלוון הש"ס) מהא דתניא בפסחים (נב): אין בין תשעה באב לתענית ציבור, אלא שתשעה באב אסור בעשיית מלאכה, ותענית ציבור מותר, אבל לשאר דבריהם שווין, ואיך חילקו התוס' ביניים לגבי אروسין. ותירץ, הרש"ש דאפשר דהא דאסורין באروسין דוקא אי עברו י"ג תעניות ולא נענו, אבל זמן התעניות עצמן מותרים באروسין דומייא דתשעה באב.

יג) גם, ורב היכי נטע נתיחה בפירושים וכו'. הקשה הפני יהושע מאי סלקא דעתין לאקשווי אדרבי, אותו מי לא ידע דaicca לשוני להיפר, דברי בר חמיסר ובארבע עשר נתע. ועוד דמעיקרא מקשה דטבריא מוקפת חומה הו, דהינו שידע זאת בפשיותו, אם כן איך מקשהomi פשיטה ליה קו' הא חזקה מספקא ליה. ותירץ על פי מה שכתב הבית יוסף (סימן תרפח) בשם חזקה מספקא ליה. אבל היכא DIDUNIN שהמקום היה מוקף חומה מיימות יהושע בן נון, אבל היכא דהספיק אם המקום היה מוקף חומה מיימות יהושע בן נון, מעיקר הדין יש לקרויה בי"ד, שהוא זמן הקרייה לרוב העולם, ועל כן מעיקר הדין יש לקרויה בי"ד, שהוא זמן הקרייה לרוב העולם, אבל היכא DIDUNIN שהמקום היה מוקף חומה, אלא דספקא מברכים בי"ד. אבל היכא DIDUNIN שהמקום היה מוקף חומה, או היכא דהוי אי חזיב כהכמה. מעיקר הדין ציריך לקרויה בשני הימים, משום דהו ספיקא דדין. ואם כן, כשהקשה דטבריא מוקפת חומה هو לא היה יכול להקשות מחזקיה, משום דהו יכול לתרץ, דספקא דהיכא בעיר המקום אי היה לו חומה מיימות יהושע. ואם כן מעיקר הדין נקטין דנווג בי"ד כרוב העולם. ואף שחזקיה קראה בשני הימים, הינו משום חומרא ומידת חסידות. ובט"ז קרא כמה פסוקים ובליל ברכיה [ועיין באות הבהאה]. ובודאי שלא נהג איסור מלאה בט"ז. משום דaicca למיחש לתקללה, שיבשו הולם דעתיך זמנה בט"ז, ויבאוו לקרויה (ויש לחוש לבל תוספ' , ולא יעבור), ובברכה. ולכך הקדים המקשה להוכיח דטבריה הייתה מוקפת חומה

ארץ ישראל. והמהרש"א כתוב, דהכוונה שישובת בטבור ארץ ישראל ולא בטבורו של עולם כלשכת הגזירות.

ז) גם, זבולון מתרעם על מודתו הוה, ביאר הבן יהודע הדתרים שAIN לו שדות וכורמים שעיל ידי זה נחסר לו ממון, ולא משום שרעה לדור במקום שדות וכורמים, זהה מוכח בפסחים (ד). דבני שבט זבולון חביב להם לנור דוקא על שפט הים.

ח) גם, עקרון עקרן זו קסרי. ביאר המהרש"א דקסרי בגימטריא עקר, והיינו דשם המקום הוא קסרי ונקרא בכתב עקרון על שם שעתידה להיעקר.

ט) גם, חרבנה קסרי וכו'. הקשה הבית הלוי (שמות פ"ב פמ"ג) אמאית כייחד אודם משאר האומות שאי אפשר לו להיות מושב אחד עם ישראל. ותירץ, DIDOU דשו של מלך הוא הס"מ והוא היציר הרע, ובוגרתו של מלך מתאים של ישראל. ואם כן, כישיבה ירושלים, ומשום הדתיבו ישראל מעשיהם. ודאי שקסרי תחרב. ואם חיללה חרבנה ירושלים, היינו משום חטאיה והוא הנונן כח לעמלק, וממילא ישבה קיסרי.

ו) גם, ישבו שתיהן אל תאמן. ביאר הייעב"ץ, דאף זובמן הבית השני ירושלים הייתה מושבת, ואף קסרי. מכל מקום ליכא סתייה לסוגין, משום יישבו שתיהן אל תאמן, היינו דרך גודלה וחשיבות, שהיא לשתין מעלה בשווה.

יא) גם, ואמר יצחק וכו' יוחנן עשו וכו'. ביאר הבן יהודע דיצחק טען דיש לחון את עשו כיון דאין מי שדרנו לזכות, והרי דין הוא אדם כל הדינים פסקו לחובה, וכי, והיינו, "בל למד צדק". ואמר לו הקדוש ברוך הוא, דכיוון שהוא מחריב את ארץ ישראל רק הקדוש ברוך הוא אין אותו, שנאמר, ארץ אשר הר אלהיך דרש אתה (דברים פרק יא פסוק יב). ואם כן ודאי לאפשר לדונו לחובה. וקרא לה ארץ נבחות (ישועה כו, י) על שם ירושלים של מטה מכוננת כנגד ירושלים של מעלה, והוא לשון נוכה.

דף ו' ע"ב

יב) גם, ברך גדול של רומי ג' מאות כו. כתוב המהרש"א דכל סיפורו גדולתה וחסיבותה של רומיأتא לאשכנזן,adam לעובי רצונו כר, לעושי רצונו לישראל לעתיד לבא, על אחת כמה וכמה. וכן מצינו במדרש, ירושלים אמרו ביום, אתה לך לפני פָּנֶה ה' בארכות החיים זה מקום שוקים, ולענן מחיות וחוונה הרי נאמר בירושלים אהיה לה חומת אש.

יג) גם, יגעתי ומצאתי תאמן וכו'. דיק בעלי שור (חלק א' שער שני פרק ג') דגם אחרי היגיינה, הזכה בגדר מציאה. ולכארה היינו סיועתא דשמייא. והקשה, היא בסוגין אמרין, דזוקא לחוזרי הוין, אבל לאוקמי גירסא בעין סיועתא מן שמייא. ואי נימא דף לחוזרי זוכה בגדר מציאה והיינו על ידי סיועתא דשמייא, אם כן מי שנא חדורי מאוקמי גירסא. ותירץ, דין שתי הגדרות, א. גדר מציאה ב. גדר מתחנה. דיש סיועתא דשמייא דמכונים אותו והוא לוקח לבדו, בגדר מציאה, וסגי לחוזרי. אבל לאוקמי גירסא, והיינו שלא ישכח גירסתו, ציריך סיועתא דשמייא יותר גודלה, ובגדר מתחנה, שדעת אחרת מקנה. ולכך לא סגי ביגיעה שימוש המציגה. אלא ציריך התבטלות גמורה לידעות התורה, וכמבואר בעירובין (גב). דבכדי שתלמידו יתקיים בידו, שהוא לאוקמי גירסא, ציריך שישים עצמו כմדבר שנאמר

צורך להגיה הספרים, ושפיר גרסין פרט לטבריא, ולא מצי לחששות בפשיטות מביריתא דתני פרט לטבריא, דאפשר לטבריא אינה מוקפת מכל עד אלא רובה, וסלק דעתך אמין דרובה בכללה, כא משמע לו דסביר בעין. ומשום hei הוציאר לאקשויי מעיקרא מקרה דערוי מבצר דלפי זה ודאי מוקפת מכל צד הייתה מדקורי לה מבצר.

כ) גם, חזקה קרי בטבריה בייד וכו'. העיר הרשות על מנהג חברון לקרה בשני הימים מספק אם היא מוקפת חומה מימות ירושע, זהה מוכח שלא הייתה מוקפת חומה, דהרי היהת עיר מקלט כדאיתא במבות (י).

דף ו' ע"א

א) גם, כי שכיב איניש הבא הtmp ספדי ליה הבן וכו'. ביאר המהרש"א דיש כאן ג' מיני הספרדים על ג' ענינים, א. מי שלא בא בחו"ל לאו גום לא זכה ליקבר בה, אומרים עליו, גדול הוא בששר ושם לו ברקת. והיינו אף שגופו לא עללה, מכל מקום זכה בשם טוב, כי שמו עללה עד טבריא. ב. מי דהינו כאליו מה שלא בזמנו ונחרג בחטא זה שהיה דר בחוץ לאו. ג. מי שזכה לבא בחו"ל ומת שם, כגון רבי זира שנולד בבבל ועלה לאו ישראל, ורקודם מיתתו בא לטבריא ומת שם. והויסף, דיש להספידו על שאבדה כליה חמודהה, משום שהצדיק ודאי אינו אבד במיתתו, שיש לו השארות הנפש. אבל יש לכל ישראל להספיד על מה שאבדה מהם כל' חמודתן, שהצדיק הוא דמיון כל' חשוב שע"י פועלים דברים חשובים וטובים. [וזהו רקטה שנתרוקן המקום מהצדיק ומהשפחתו].

ב) גם, ולמה נקרא שם רקטה שאפילו ריקני שבה מלאים מצות כרימון. המהרש"א ביאר, רקטה על שם הכתוב (שיר השירים ד, ג) בפלח הרמן רקתן. רקתן המזון.

ג) גם, שאפילו ריקני שבה מלאין מצות כרימון. הקשה הטוריaben מאי עדיפותא לטבריא בדבר זה מכל ערי ארץ ישראל, וכי תימאDKודשה יתירה יש בה הגורם שאין יציר הרע שולט בה כל כר, מכל מקום במנה קדשה יותר מכל ארץ ישראל. ועוד הרי ירושלים דקיים יותר מכל ארץ ישראל ולא מצינו לה מעלה זו. ותירץ בחידושי חותם טופר, דלקמן איתא, דנקרא שם טבריה שטובה ראייתה. ופירשו תוס', שהיו בה גנות ופרדסים. ונתנייחדו בני טבריא שלא הילכו אחר תאונות ליבם, אלא היו מלאי מצות כרימון.

ד) גם, שם. הקשה הטוריaben, מאי רבותא לטבריא הא דרישין בסנהדרין (ל'). בפלח הרמן רקתן אףilo ריקני שבר מלאין מצות כרימון, והיעיד הכתוב בן על כל ישראל ומאי רבותא לטבריא. ובחדושי החותם טופר ביאר, מכל מקום ריקני הם אצל ישראל ובנגד אומות העולם מחשבי מלאים מצות, אבל טבריא אותן שנחשבות גבי כל ישראל מלאים כרמן זה רקנים נגיד גודלי טבריא.

ה) גם, ולמה נקראת שמה טבריא. כתוב בהגחות הייעב"ץ, דאף שמדרבי כתובי דברי הימים נודע שניתן לה שמה על שם קיסר טבריאו שבימייו נבנית ולבבדו קראה כר, [והרש"ש כתוב שכן הוא בבראשית הרבה (וילנא)] פרשה כטבריה על שם טבירואיס]. מכל מקום נתכוונו חז"ל להסביר השם לדבר אחר שלא תלתו בשם נכרי.

ו) גם, שיושבת בטבורה של ארץ ישראל. הקשה המצתה איתן, אם כן היאך כתבו תוס' בראש השנה (כג) ד"ה כמה, ירושלים יושבת בטבורה

הוקם המשכן שני לו נשרפה הפרה.

(א) גמ', מصحاب טעם א דין מעבירין. כתוב הטוריaben, דהא דנקט אין מעבירין לאו דוקא, דבכל מקום פירושו דהיכא שיש לפניו ב' מצות, עליו לעשות תחילת להאי דפגע ברישא. וכגדיאיתא ביומה (לג'). דידיישן מזבח הפנימי קודם למונרה, דכי עיל בהיכל במזבח פגע ברישא, ומשום הכי אמרינן החטם דיבורי דרעה אוטופטה אسور, וכל מהאי גוננא. או אם התחילה במצווה א' ומניחה לעסוק באחרת. אבל הכא הא אין לא העברת תחילת במצווה א' ומניחה לעסוק באחרת. אבל הכא הא אין לא העברת מקומו, וגם לא התחילה עדין במצווה, אלא העברת זמן בלבד, ודמי לכל הני דתנן לקמן (ב): שמצוותן כל היום, במגילה והלל ומוספין.adam לא עשאן שחרית עשוה כל היום כלו, ואין בהן ממשום אין מעבירין, אלא רמשום וריזין מקידמין למצות. ונקט הכא לשון הרגיל ושגור בכל בני דוכתי ולאו דוקא. ואל תחמה דנקט הכא הא לישנא דין מעבירין כי התם ואין פירושם שווין דמצינו מהאי גוננא בגמרה דהלשנות שווין והפירושים מתחלפיין. אמנם בשווית אבני נזר (או"ח תקו אותן ה) כתוב דבריו דלא בתוס' דה' מסת婢, דהקשו על יש מפרשין דלא שייך הכא אין מעבירין, אלא היכא שיש לפניו שני מצוות שיש לו לעשות קודם אותה דפגע ברישא. והקשו תוס', דהכא ליכא אלא מצווה אחת ואיפלו היכי מפרש הטעם ממשום דין מעבירין. ולדברי הטוריaben, הכא ממשום וריזין מקידמים אירינן ולא קשיא כלל. עוד הקשה עליו דרש"י יומא (לג'). דה' אין מעבירין פירוש אעיקר דין דין מעבירין, דהמקור מהא דאיתא במקילתא ושמורתם את המצוות, קרי ביה את המצוות לא תמתנית לה שתחמיין ותישן. ואם הוא המקור, מעביר מזמן אחד לחברו נמי חשב מעביר, שהרי זה עיקר דין המכילתא. ואמנם רשי' הכא דה' מעבירין, נקט נמי קלישנא והילפotta דכתב ביוםא.

(ב) גמ', מסמך גאולה לגאולה עדיף. כתוב בהගות החותם סופר, עיקר מצות פורים וחנוכה הוא דאוריתא, כדמשמע מל' וחומר דרבי יהושע בן קרחה לקמן (יד). והיינו דמודאויריתא צריך לעשות זכר לנס בכל שהוא, ורבנן תקנו נרות בחנוכה, וקריאת המגילה ומשתה ושמחה בפורים. והקשה דבין דורייזים מקידמין למצאות עדיף מקיום מצווה מן המובהר, ויש חיוב מהתורה לעשות זכר לנס, אם כן חייב לסייע בראשו כדי לקיים דין וריזין מקידמין, ולא לסמוך גאולה לגאולה דהוי מצווה מן המובהר. ותירץ, דלכך תקנו לאסור אדר ראשון בהספד ותענית, דבזה מתקיים הזכר לנס מדאוריתא בכל שהוא. ושאר דין דרבנן קבוע בשני כדי לסמוך גאולה לגאולה.

(ג) שם, בשווית אבני נזר (או"ח תקו אותן יב) כתוב, דין להביא ראייה דሞטור להעבירות על המצויה על מנת לעשות המצויה בשלימות יותר מהכא, דמפרש טעמא דקורין המגילה באדר השני ממשום מסמך גאולה לגאולה עדיף, ומבעירין המצויה מאדר ראשון לשני. בין דהכא תקנו חכמים ממשום וזה מן קריאה באדר ב', ושוב לא היי מעבירות כלל.

דף ז' ע"א

(א) גמ', כבר כתובה אני על דברי הימים וכו'. הקשה האסיפה זקנים הרי בזה שעושים יום טוב מעוררים את שנות הגוים ומה מועיל שכבר כתובה על ספר דברי הימים. ותירוץ, דין כוונתה דיראו שם את הפורענות שאירע להם על ידי ישראל. אלא אדרבה מפני שכותבה שם, יראו מהטובה שאירע

במדובר בא, יה) ומספר מתקנה.

(יד) גמ', הא במילוי דידיה הא במילוי דשמייא וכו'. הקשה הטוריaben, דמשמע מסווגין, דהא דמחקלין בהאי לישנא בין צדק גמור לאינו גמור, הוא דוקא במילוי דידיה, אבל במילוי דשמייא ליכא חילוק ביןיהם, וכן נמי שנינו באตรา דשעה משחחת לו אני, היינו דוקא במילוי דידיה. ואילו במסכת ברכות (ז): גיטיןן, איבעית אימא הא והא במילוי דשמייא, ולא קשיא הא ברשע שהשעה משחחת לו הא ברשע שאין השעה משחחת לו. איבעית אימא הא והא ברשע שהשעה משחחת לו ולא קשיא, הא בעדייך גמור הא בעדייך שאינו גמור. אלמא אפילו במילוי דשמייא מחקלין בין צדק גמור לצדק שאינו גמור.

(טו) מתניתין, אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה וכו'. וביאר רשי' בד"ה אלא, adam עשו בראשון לא יצא. וכן ביאר הרא"ש (סימן ז') דסיפה קאי ארישא דמיירי שעשו בראשון, ולפי זה כתוב, דהא דידייקו בגמ' הא לעניין הספד ותענית זה זה שווין, מيري כשלא חשבו בתחילת עבר את השנה, וקרווא את המגילה ב"יד" דادر ראשון, ואחר הקריאה עיברו באותו יום את השנה. אבל בשנים מעוברות DIDUSH מתחילה שיהיו ב' אדרים אין לאסור הספד ותענית באדר הראשון. [כן ביאר הרבנן נתנהלו אותן]. והשלטי גבורים (ג: בדף הרוי"ף אות א') דיק מלשון הרוי"ף, ובכל השנים המעוברות יש לאסור ב"יד" דادر ראשון בהספד ותענית, וכן כתוב בשם הסמ"ג. וכן משמעותות תוס' דה' ורבי.

(טו) גמ', הא לעניין סדר הפרשיות זה זה שווין. כתוב הריטב"א דיש מפרשין דוקא לעניין פרשת שקלים ופרשת זכור דהם מעוניין אדר ופורים, אם קראו בראשון יצאו. אבל לעניין פרשת פרא ופרשת החודש, ודאי לא יצאו, כיון דשייכי לחג הפסח, וכך יש לטמכם לחודש ניסן, ולהזoor לקרים באדר השני. אמנם הריטב"א כתוב דמסתיימת הגמ' ממשמע, ובכל הד' פרשיות אם קראו בראשון יצאו.

(ז) גמ', דהא בהא תליא. ביאר הייעב"ץ על פי הגמ' לעיל (ד): דעיניהן של ענינים נשואות למקרא מגילה זופירש רשי' (שם) דה' נשואות לקבל מתנות לאבויונים].

(יח) גמ', הא לעניין הספד ותענית זה זה שווין. והטיקו התוס' דה' ורבי דהאיסור בהספד ותענית איןנו נלמד מרכבתיב (אסתר ט, כב) ימי משותה ושמחה, וכך אין להוג משתה ושמחה באדר הראשון. אמנם הרין (ג: בדף הרוי"ף) כתוב דקרוב הדבר שראוי להרבבות בסעודה אף ב"יד" דادر הראשון, אבל משלוח מנות כין דדומה למתנות לאבויונים דין רק בשני.

(יט) גמ', מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לשבעת וכו'. הקשו הרשב"א הריטב"א, דלפי טעם זה משמע לכל המצוות נהוגות דוקא באדר הראשון ולא באדר השני, ואיך אמר רבבי אליעזר ברבי יוסי שככל המצוות נהוגות בשני נהוגות בראשון, דמשמע נהוגות אף בשני. ותירוץ, דלעולם נהוגות רק בראשון ולא בשני, והא דאמור שככל המצוות הנהוגות בשני, הינו דכל הנהוגות לדברים נהוגות בשני, לדידייהם נהוגות בראשון.

(כ) גמ', טעמא דרבי שמואן בן גמליאל וכו' גאולה לגאולה. בשווית תרומות הדשן (סימן רצד) ביאר, ומפני כדי לסמוך גאולה לגאולה, פירוש, גאולה שושן לנאות מערם, וכל המצוות הנהוגים באדר, שקליםים זכרים וזכר לגאולה שושן שייכי, להקדמים שקלים המן, ומהיות עמלק למחיהת המן בנו. ופרשת פרא והחודש לגאות מערם שייכי לחודש ניסן, באחד בניסן

דין שרטוט ונקראת ספר ואגרת וכו', איכא בה הר דיןיא. נלבאורה ראיית הגראיין צריכה בירור. והא מה שכתבו הראשונים היינו לשמואל, לדידיה אין דין כתבי הקודש במגילה. אבל מהיכי תיתי להוכחה מכאן גם לר"א המודען.

ו) בא"ר, אבל מדרבן ניתנה ליכתב וליקורות. והקשו הפנוי יהושע והחוזן איש (ידים ט' ד') איך תקנו חכמים לכוטבה, הא דברים שבעל פה, אי אתה רשאי לכותבן. ותירצו, דהთирו לכתבה משום דעת הכל בקיין לקרויה בעל פה, דלא גרע ממה שאמרו בגיטין (ס'). דמשום עת לעשות לה' הפרו תורתך (תהלים קיט, קכ"ז) התיירו לכתוב ספרי DAGDHTA.

ז) בא"ר, ואין לומר דהא דניתן לכתוב מדרבן קרי כתיבה וכו'. המהירוש"א ביאר כוונתם, דהינו מה שאמרו ביוםא (כט). "הנicha למד ניתנה ליכתב". והקשה, דלפי זה אין מובן מה שאמרו (שם) "אללא למד לא ניתנה ליכתב". וההיכן מעצינו מאן דסבירא ליה דאפיילו מדרבן לא ניתן ליכתב. והפנוי הירושע תירץ, דהינו רבינו רבי יהושע דברייתא, דאפשר דסבירא לא בעין שרטוט, ושרי לכותבה משום עת לעשות לה' הפרו תורתך (תהלים קיט, קכ"ז), אך אין דין כתיבה, ודמי ממש לחונכה, ושמואל סבר כוותיה בחדא.

ח) גמ', קהלה איננו מטמא את הידים. כתוב החוזן איש (ידים סימן ט סק"ב) דמה שאמרו "שחכמתו של שלמה היא" היינו חכמת התורה, ודודאי תורה היא אלא דלא ניתן ליכתב בכתב בכתבי הקודש. והקשה, הא דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומין בכתב כדאיתא בתמורה (יד:). ותירץ, דיש בו המשום עת לעשות לה' הפרו תורתך (תהלים קיט, קכ"ז) (בדליעל אות ד').

ט) גמ', אסתר ברוח הקדש נאמרה. הקשו הטורי ابن והשפת אמתה, דנהי ההוכיחה הגמ' שהיו בעלי רוח הקודש, אבל מnellן דנאמרה ברוח הקודש. דהא חזין דאף דשלמה המלך היה רוח הקודש, ומכל מקום משלי לאו ברוח הקודש נאמר. וה夷ורות דבש' (הובא באסיפה זקנים) תירץ, דיין לא נאמרה ברוח הקודש, לא היו מגלין לנו דבר זה רוח הקודש כיון שלא הוה דרכך ענוה. וכן כתוב השפט אמתה. ועוד תירץ, דאפשר דבלא רשות אין להם לגלוות מה שנאמר להם ברוח הקודש.

י) Tos' ד"ה לכולהו, בתוה"ד ויש לומר וכו'. והתוס' בשבת (פח) ד"ה אמרה, הוסיף, دائיר גרטין הכא רביה,athi שפיר. ובתוס' חגיגא (י.) ד"ה דילמא תירצו, דילפין מדלא כתיב קיימו וקיימו או קיבלו וקיבלו, שמע מינה תרתי.

יא) Tos' ד"ה ורב נחמן אמר וכו', דברישא דקרה לא חזין אלא היהודים שבאותו הדור. והקשה הטורי ابن, הוא אף על היהודים שבאותו דור כיוון דהוי דבר שבעתיד, اي אפשר לידע אלא ברוח הקודש. ועל כן ביאר, דMRIASHA דקרה ליכא ראייה, משום דקרה לא ATI להבטיח מצה היה להעתיד, אלא למצוה נאמר שאין להעביר מצותו. אבל סיפא דקרה ודקרים מיותר דהא כיון דכתב לא יערבו, פשיטה דנוזג מיד ולזרות. אלא שמע מינה דהבטיחה היא. ובחדישו מrown RI"Z הלווי (על התורה, אסתר) ביאר, DRISHA דקרה איירי מדין יום הפורים עצמו, שלא יעבור מטור היהודים, במשמעות רשי' בד"ה לא יערבו. אבל סיפא דקרה קאי מדין המגילה, שלulos תיחס בספר הקודש. ואף לעתיד לבא שכבל הנביאים והכתובים יתבטלו, מגילת אסתר לא תיבטל וכמו שכותב הרמב"ם (פ"ב מגילה הי"ח). יב) גמ', ומנתנות לאבוניהם. כתוב הריטב"א דסגי ב' פרוטות, דשווה פרוטה חשיבא מותנה. והפרוי מגדים (משbezوت זהב תרצ"ד סק"ב) כתוב, שלא מצא

על ידי ישראל, שהצילו מרדכי ואסתר את המלך אהשוש, ושמחתם במפלת המן הייתה מפני שרצתה להורגם על לא עול בכפם.

ב) גמו, בתבוננו לדורות וכו'. כתוב הטורי ابن דהטעם דשינה מלעיל דאמר קבועוני לזרות. כיוון דבתחלה שלחה להם לקבעה לקרליה בעלמא בעל פה וליום טוב, ולא רצו. וכאשר אמרה להם כבר כתובה אני הודי לדבריה, חזרה ושלחה כתבוני שתהא אני כתובה בין הכתובים. והמהרש"א (בחידושים אגדות) פירש, שדבר קרא ד"ז' כתוב מרדכי את הדברים האלה וגוי לקיים עליהם עתויות שעם ארבעה ימים דמעורר קנאה בין האומות. אבל בפסוקים שלאחר מיקן כתוב "ויתכתוב אסתר המלכה ומרדכי וגוי לקיים את ימי הפורים ומאמיר אסתר קיים ונכתב בספר", הרי שקיבלו חכמים והטעם, משום דכבר כתובה בספר דברי הימים למלאכי מדי ופרס, וזהו דכתיב "כל מעשה תקפו וגבורתו וגוי הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלאכי מדי ופרס". והביא דבירושלמי איתא שאמרו לה דאין נבייא רשאי לחיש דבר מעתה, עד שהαιיר הקב"ה את עיניהם וכו'.

ג) רשי' ד"ה שלישים, בגין מקומות יש לנו להזכיר מלחמת עמלק בספר ואלה שמות וכו'. הקשה הריטב"א הא מלחמת עמלק לא נזכרת כלל בפסוקי משלי אלו לא לפני ולא לאחריו. והפנוי יהושע הוסיף להקשות, הא קרא דמשלי, בענייני שבב תורה כולה אייריו. ואמ' כוונת רשי' כדי ממשמע מסיום לשונו, דמיידי על התורה בכללות, דמותר לכתבה רק שלישים, וממילא שמעיין נמי למלחמת עמלק דקימין בה. הלא מצין כמה דברים שלשלה תורה וריבעה, כגון יציאת מצרים ומאי שנא מלחמות עמלק. ועל כן ביאר, דודאי הלא כתבתי לך שלישים אכל התורה כולה קאי, דהינו תורה נבאים וכתובים וכמו שפירש רשי' להודיע במשל' [פ"ב, ב'] וכן הוא במדרש, ועליהם אין להוסיף שום דבר בכתב, כדקימה לא גיטין (ס':) דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב. והrinteb"א ביאר, דאםרו לה חכמים, דכמו שלא הוסיף שלמה על ג' ספרים שכותב, לפי שלא ניתן לו בשות', כך גם אנו לא נוכל להוסיף את שלך, עד שמצאו המקרא הרומו אלה.

ד) רשי' שם ובדר' זהאת מה שבתוב וכו', דכל מה שבתוב בתורה קורא כתוב אחד. הקשה השפט אמת אם כן מדוע בעין לקרא ד' כתוב וכו', הא אין יותר משלשים. ותירץ, דהוא מה דילפין מהאי קרא מדכתיב "זאת" שהוא מיותר, דבעמלק בעי למכתיב ד' פערמים, וממילא נחשב כל שבתורה אחד. עוד כתוב אדרבה התניא דאית ליה זואת מה שבתוב כאן וזכרון מה שבתוב במשנה תורה, הוא שסביר מסברא דכל מה שבתוב בתורה אחד הוא, ולהבי לא היה אסור למרדכי לכתבה, אלא דמכל מקום לא נאמרה לקרות מושם דלא נרמז בתורה. אבל מאן דיליף דכתוב זאת כיון כאן ובמשנה תורה, מציע סבר דב' מיili נינהו.

ה) Tos' ד"ה נאמרה לקרוות, בתוה"ד, ור' יוחנן נמי אמר דאם קראה בין הכתובים וכו'. וכן הקשה גם הריטב"א, ותירץ, דשמואל קאמר דלא ניתן לכתוב כשאר כתבי הקודש לעניין שתטמא את הידים, אבל ניתן לכתוב לעניין שלא יחשב כקוראה על פה. ובחדישו מrown RI"Z הלווי (פ"ב מגילה ה"ט) ביאר דבריו, וגם כוונת התוס' בתירוץ דאף לשמואל בעי כתיבה מדין מגילה שלא יקרה על פה. דבמגילה יש ב' דיני כתיבה, א. ככל כתבי הקודש לדעת ר'א המודען. ב. דין בפני עצמו של כתיבת המגילה. וכמו שיש בה

אבל אם היו בשני שנים לא היה נראה כמו תשולמין בשנה זו ולא בו. ולכארורה מוכח מדבריו, דברענן לשולח בדוקא למי שאין שלח לו בשנה זו, וציריך עיין] והרש"ש (בקונטרס אחרון לטורי אבן) חידש, דבראשר אחד שלוח לחבירו יוצאים שניים, כתיב "משלוח" ולא "לשולח" וזה שאמר קיימת "בנו" הינו שניינו. וכעתן זה כתוב המגן אברהם (שם סק"ב), דמי שאוכל על שולחן חבירו ואין לו משלו כלום, פטור ממשולח מנות ודיקן מושג".

[ח] [רש"י שם, באוט הקודמת הובא מה שהקשה בבית יוסף ומה שדרנו לאחררונים. ולכארורה יש לומר דעתן כוונת רשי לעניין מצות משולח מנות, אלא לעניין סעודת פורים. דהרי כל הטעוגיא לאחר מכין מيري בסעודת פורים. ואשמעוין בהה שעריך לשעד סעודת פורים עם עוד אנשים ולא בלבד. כמו שכחוב המשנה ברורה (ס"י תרצ"ה סק"ט) בשם האליהו רבה שעריך לקבץ אנשי ביתו וחבריו].

[יט] אמר רבא מיחייב איןש לבסומי בפורייא. כתוב הר"ן בשם רבינו אפרים דמהר עובדא דכם רבה ושותיה לרבי זира נדחתת מימרא דרבא, ולא עבדין הци. וכן כתוב המאיוי (ועיין לקמן אות כ"א) והבית יוסף (סימן תרצ"ה) כתוב, והשכורות אישור ושבירה גדולה, וגולם לעברות חמורות, ולכך ישתה יותר מלימודו בלבד וישמה. וכן פסק הרמא (שם סעיף ב). והרמב"ם (פ"ב מגילה ה"ט) כתוב שיטה יין עד שישתכר וירדים בשכורות. והרמא (שם) הוסיף בשם המהרייל' דמתוך שישן לא ידע בין ארור המן לבורך מרדי. אמר הנברי חדש (תרצ"ה סק"ב) כתוב דמהה דאישתחמט ר' זира מלימעבד שעודה עימו, ונדרך לומר לו לאו כל שעטה ושעתא וכו'. ולא אמר לו שיש להם למנוע עצם מלבוסמי כולי האי, מתקלת שפיקות דמים שיצא מסיבת שכורותם, משמע דאפשר הכל היי משתכרים הרבה, ולהכי הביאה הגמורה האי עובדא לאשמעוין דמירא דרבא פשוטא היא. אלא דהסיק דעתה שהדורות מקולקלים יש לימנע מכך וכמו שכתו השולחן ערוך והרמא. והשפט אמרת ביאר, דעת, אין הכוונה עד בכלל, אלא החיוב להיות בשמה. אבל בשמגיעה לשיעור זה לא ישתה יותר. וכן כתוב העמק ברבה (עמוד קב"ו) בשם הגראי סלptr, שהוסיףadam משתכר הרי אינו בר דעת ואין מקיים המצווה.

(כ) גמי, שם. בשו"ת חותם סופר (או"ח סימן קפ"ה) הקשה על רבא עצמו שהיא אחריו רבה ואיך אמר מימרא זו. ותירץ, כאמור שבשת (קנו). מזול שעה גורם מאן דבמאדים יהיו גבר אשיד דמא וכו' אמר רבה אנה במגדים הוי. ועל כן דוקא גבי רבה דאתילוד במגדים שכחאה חזקה, אבל רובה דעלמא חיביים לבסומי, דהיכא דלא שכחאה חזקה שלוחה אינן ניזוקן. וזהו דאמר ליה אבי מיר נמי עניש וקטיל, ולא אמר לו מיר נמי שחתיה לר' זира, ציריך לומר דזהו קודם דשחטי לר' זира].

[כא] גמי, עד שלא ידע. ביאר המגן אברהם (בסימן תרצ"ה סק"ג) דשיעור עד לא ידע, שאינו יודע לחשב שאורו המן בגימטריא ברוך מרדי. וכן פירש באסיפת זקנים. ועוד פירש דעתנו יודע מי להקדים. או דעתנו יודע להבחין

איוזה נס היה גדול יותר, אם מפלת המן או גדולות מרדי. [כב] שם, והביאור הלכה (ס"י תרצ"ה ד"ה עד שלא ידע) הביא לשון המאיוי, חייב אדם להרכות בשמחה ביום זה ובכילה ובשתיה עד שלא יהסר שום דבר. ומכל מקום אין לנו מטעם להשתכר ולהפחית עצמנו מותר השמחה, שלא נעצונו על שמחה של הוללות ושל טבות, אלא בשמחה של תעונג,

כמו שיעור מתנה, וכותב דברענן שיעור שהינה ממנה. והשערי תשובה (שם, סק"א) הביא מהמחזיק ברכה דברענן שיעור ג' ביצים. והריטב"א הביא לבריתא בבבא מציעא (עה): דין מדקדקין במגבית פורים, ופירשו בירושלמי (במקילתין פ"א ה"ד) שכ הפוישט יד נתנות לו ואין מדקדקין אם הוא עני, וראוי ליתן לו, שכן נתינה זו מדין צדקה לחודיה אלא מדין שמהה, שהרי אף לעשירים יש לשולח מנות.

דף ז' ע"ב

[יג] גמי, קיימת בנו ומשולח מנות איש לרעהו. רבינו חננאל גרש ומתנות לאבויונים (ולא גרש משולח מנות), ופירש, ככלمر, מתנת אבויונים נתת לי שהיה הירק האחת. גרש חור שלח ליה עגל וג' קנקני יין, וביאר, שבתחלת לא היה חשוב בעיניו מה שלח לו, ולכך סבר דעתן זה מועיל לשולח מנות. ורק לאחר מכין שלח לו אטמא דעגלא תילתה ותלת גרביה יין, ושלח לו קיימת בנו משולח מנות, דו מה שרואי לו, וכן הביא הריטב"א. ובגהגה על הר"ח כתוב דכען זה איתא בירושלמי (פ"ד ה"א). ומובואר בדבריו דעתך לשולח דבר חשוב, וכדפסק החוי אדם (כלל קנאה של"א).

[יד] גמי, שם. נסתפק הטוריaben בנוטן ב' מנות לעני אם יוציא גם משומם משולח מנות וגם משומם מתנות לאבויונים, ורצה לפשט מוסוגיותינו. אך דחיה שלא גרטיןן ומתנות לאבויונים, ועיין באוט הבאה. והביא דלהירושלמי (המובא באוט הקודמת) דשלח לו ב' פעמים, אין להובייה להאי ספיקא.

[טו] גמי, ומשולח מנות. פירש רשי ד"ה ה"ג קיימת בנו וכו', דהא תרי מנות אייכא. הקשה מהרשב"א (בחידושי אגדות), דמאי אשמעוין בכך הוא ודאי דאטמא דעגלא וגרבא דחמרה ב' מנות הן. והוכיח כගירסא דיין ומתקנות לאבויונים, ומושום דמנה משמע כל דהו, ולכך בעי שתים לאיש אחד, אבל מתנה בעי שיעור נתינה וטגי לאיש אחד מתנה אחת, ומושום דשלח לו ב' מנות אטמא דעגלא וגרבא דחמרה שהם גדולות בשיעור נתינה, אמר לו דבנהן ב' מנות גדולות טפי משיעור מנות, קיימת גם כן ומתנות לאבויונים בשיעור נתינה לר' אושעיא ולבני ביתו. ולכך דקדק לומר וקיימת בנו ולא

קאמור וקיימת בדיהינו וקיימת לשני אנשים שתי מתנות.

[טו] גמי, שם. הט"ז (סימן תרצ"ה סק"ד) הוכיח מסוגין דיויצאיין ידי חובת משולח מנות גם במשקה, וכדכטב התרומות החדש (בסימן קי"א) דשתייה בכל אכילה. ובמחצית השקל (סק"ב) כתוב דבזה מושב מה שהקשה מהרשב"א (המובא באוט הקודמת), לדבורי הט"ז הוא גופא קמשמע לעדיויצאיין אף במשקין.

[יז] גמי, מחלפי טעורתיתיו להדרוי. רשי בר"ה מחלפי, פירש, שזה אוכל עם זה בפורים זה, ובשנה אחרת סועד חברו עמו. והקשה הבית יוסף (בסימן תרצ"ה), היאך יוצאים שניהם במצוות משולח מנות הלא רק אחד שלוח לחבירו בשנה. ועל כן פירש בהר"ן לכל אחד שלוח טעורתו לחברו. והט"ז (שם סק"ה) ביאר, דריש"יathi לאשמעוין, שלא נימא דזהה כהלואה ואין כאן מנות דהא מתנה עימיו דוקא. קא משמע לען דאפשר הכל היי יוצאים דהינו שבשנה זו יצא זה שמזמין לחברו, ו לחברו היה שלוח לאיש אחר ולשנה שנייה היה להיפוך. ולא פירש רשי דמיiri בשנה אחת, כיון דבזה הוא הלוואה גמורה, שנראה לכל שתיקף מקבל תשולמין והוא תנאי בינויהם.

הרקודה. אולם התוטו בשבת (זה). ד"ה והרודה כתבו, דטחינה והרודה אסורים ממשום עובדא דחול. ל) מתניין, אין בין שבת. הקשה הטוריaben לשיטת רפרם ביום (ס), דיש עירוב והוצאה בשבת ואין עירוב והוצאה ליום הכהנורים, אמאי לא חשוב במתניתין להאי חילוקא. ובגהות ברוך טעם יישב, אפשר לומר דתנה בשיר, ואם תאמרמאי שיר דהאי שיר, נימא שלא סבר כרבי נהוניא בן הנקה, ושיר תשולמיין ועירוב והוצאה.

(א) גמ', הא לענין תשולמיין זה וזה שווין. הקשה הטוריaben אמאי לא קאמר הא לענין חילוק מלאכות זה זה שווין, ואליבא דרי יהודת בשבת (ע). דיליפ מ"את מהנה" דכתיב גבי חטא של כרת, דברין שבת ובין يوم הכהנורים במשמעו. ותירץ, דמתניתין מיררי בז'יד' דקנתני זהה זוננו בידי אדם, ובחלוק מלאכות דשוגג לא קמיiri.

(ב) גמ', היה עושה يوم הכהנורים בשבת לתשלומיין. הקשה הטוריaben אמאי דיק לומר דזוקא "יום הכהנורים" כ"שבת" ולא כתוב "חייבי כריתותחייבי בית דין". ובקונטרס אחרון הביא דבירושלמי איכא פלוגתא, اي דזוקא דומיא דיום הכהנורים או כל חייבי כריתות, ואיכא בגיןיוו כרת דחוות אשתו דיש היתר לאיסורו.

(ג) גמ', כיון שלקה הריהו באחיך. ביאר הטוריaben שלא מיררי בשאר חייבי מליקות, דמאי קמשמען לן פשיטה דעתכבר. אלא מיררי אפילו בחירות, ואפיילו הכי כיון שלקה הריהו באחיך.

דף ח' ע"א

(א) מתניין, אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל וכו'. בנדרים (לג). איתא, דזוקא באמר הנאה המביאה לידי מאכל עלי, אסור בכליים שעושים בהם אוכל נשפ. אבל בנודר ממנו מאכל בלבד אין אסור אלא במאכל בלבד.

(ב) גמ', ויתור אסור במודר הנאה. כתוב הריטב"א דפלוגתת ר"א ורבנן לא שיכיא לפלוגתת ר' אליעזר בן יעקב וחכמים בנדרים (מו), אם שותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליבנס לחצר, או דאמירין זה נכנס לתוך של וכו'. דחתם לא מיררי בדרישת רג'ל, כי אם ליכנס ולהשתמש שם, ונחלקו אי יש ברירה או אין ברירה. והויסיף, דברירה דחתם איינו הכל ברירה דעלמא שפירשו דבר שאין מבורר לשעתו עד לאחר זמן אמרין דמתברר למפרע, אלא הכל אחד מהשותפין דינו שישמש בכלו כל אחד בזמן שריצה.

(ג) Tos' ד"ה דרישת הרוגל, בתוה"ד, ותירץ ר' ר' דהaca מיררי בבקעה. וכן תירצו התוס' בבבא קמא (נא): ד"ה זה. והתוס' בבבא בתרא (נא): ד"ה רבינא הוסיפו דאי קפדי, הוועה בדברים דמשכירין אונטם, וביהם אסור אפילו במודר ממנו מאכל. אבל הר"ן בנדרים (לג). ד"ה אפילו כתוב, שהרמב"ן תירץ, דזוקא להתעכ卜 ולישב בחצר קפדי אינשי, אבל לא בסתם דרישת הרוגל.

(ד) גמ', ויתור אסור במודר הנאה. הר"ן בנדרים (לג). ד"ה אפילו ויתור ביאר, דרבנן טברי דוויטור מותר משום "דכין דלא מקפידין", לא חשיב נהנה מחבירו". והקשה הטוריaben מאין שנא מאשירה דאסטור לישב בצעלה, אף שאין מקפידין בכיצעה בזו. ותירץ הקובץ שיעורום (בבא בתרא אות רנו) דהה"ן מיררי במודר הנאה מחבירו, שלא חשיב נהנה ממנו. אבל במודר מכסים אפילו ויתור אסור. וכדכתיב בתוס' הגרא"א (למשניות נדרים פרק ח). אבל הרשב"ם בבבא בתרא (נא): ד"ה אסור ביאר, דוויטור מותר לפי

שיגיע מתוכה לאחבת הש"י, והודאה על הניסים שעשה לנו. וכן הביא לשון החוי אדם שכטב, כיון שככל הנס היה על ידי יין لكن חייבו חכמים להשתכר, ולפחות לשחות יותר מהרגלו, כדי לזכור הנס גדול, ואמן הידוע בעצמו שיזל או במצבה מן המצאות בנטילת ידים, וברכה, וברכת המזון, או שלא יתרפל ממנה או מעירב, או שניהוג קלות ראש. מוטב שלא ישתרר וכל מעשו יזכיר שם שמיים.

(ג) קם רבה שחטיה לר' זира. המאיiri פירש, דשחיטה מלשון סחיטה, רצה לומר שמעכו. ואחיה הוא מלשון החלימי והחיני.

(ד) גמ', תנא מיניה ארבעין זימניין. ביאר בדבש לפוי (MOV באסיפות זקניהם), דהוא בגדר מ' יום שנינתנה בהם תורה, כדאמרין בתענית (ח), והוא סגולת דמלבד שלא ישכח, עוד יעמוד נגד עינוי, וכן כתוב מהר"ץ חיות.

(ה) גמ', סעודת פורים שאכללה בלילה וכו'. הקשה הטוריaben אמן אמאי לא יאשר במספדר ותענית דהורי לפינן לה לעיל (ה): נמי מקראי דימוי משטה ושמקה. ובמועדים זומניהם (ח'ב סימן קעב) כתוב, דודאי איכא נמי מצות שמחה בלילה, אלא דעתקיה ביום, והלילה טפל לו ולכך לא יצא ידי חובתן עד שיאכל נמי ביום. והב"ח (סימן תרצ"ה) הביא דהמודדי הקשה מסוגין על שיטת הראביה דמצואה לשמוח בלילה ובו, ודומיא דקראי את המגילה.

ולפי זה את שפיר דלעולם איכא נמי מצות שמחה בלילה.

(ו) מתניין, אין בין يوم טוב לשבת. פירש רשי' בד"ה אין בין וכו', להיות מותר לכתילה ביום טוב מה שאסור בשבת. והקשה הריטב"א דמזרתני אין בין בין ממשמע דלא שיר כלום. ועוד Adams Shire, איך דיק הא לענין מכשירין זה וזה שווין]. והרי יש עוד כמה חילוקים בין יום טוב לשבת, כמשלין פירות דרך ארובה ביום טוב, וכיוצא בה. ותירץ, דלעולם אין בין דזוקא ולא שיר מיידי, והכא דבירה המשנה רק לענין מלאכות [וכמו שביארו התוס' ד"ה אין בין] ובזה לא שיר, וכן בכל המשניות דלקמן הוא הקודמת ולפי זה לייכא לקשייתו.

(ז) גמ', הא לענין מכשירין וכו', מתניתין וכו'. הקשה הרש"ש לפי מה שכטבו התוס' בפסחים (ה): ד"ה לחלק, דלמאנן דאמר העברה לאו יצאת, העברה ביום טוב מותרת. אם כן מתניתין נמי דלא כוותיה. ותירץ, דמכל מקום מדרבנן אסור. ועיין בדבריו שרצה לתרץ עוד ודהה. [ועיין באות הקודמת ולפי זה לייכא לקשייתו].

(ח) Tos' ד"ה כאן, בתוה"ד, ויל' דודאי וכו' אבל אוכל نفس דעדיף טפי וכו'. ביאר המהירוש"א דעיקר החילוק הוא שלא התירו אלא בדבר המתקלקל, אבל בדבר שאינו מתקלקל אסור, ומה שכטבו Tos' דאכל نفس דעדיף טפי כשהוא עשו מאטמול אסור, לאו דזוקא. והוא הדין דאיינו עדיף אלא שאינו מתקלקל, אלא דמשום מגן דעדיף טפי כשבועה אהתמול נקט הци. ובגהות תפארת למשה (שבסוף הגילון) הקשה, אם אפילו אוכל نفس אסור, היכא אפשר. כל שכן שמכשירין אסור כיון שאין מתקלקל, ואמאי עיין קרא ד"הו"א לאותינו. לבך פירש, דהיכא אפשר מאטמול נמי שרי ואפיילו אינו מתקלקל שלא פלוג, ורק בדעדיף טפי מערב יומם טוב אסור.

(ט) שם, התוס' בביבא (ג). ד"ה גזירה כתבו דברירושלמי איתא, דזוקא מלאכות שמילשה ואילך מותרות ולא קודם, וכן ממעתין בירושלמי מ"אר" שלא לקוצר. והריטב"א והרשב"א בשיטת (זה). ד"ה שוגג ביאר, שלא תיראה תורה טוב יומם טוב אלא דבר שברשותו ושדרך לעשותו לשעה, אבל דברים שהדרך לעשותן לזמן מרובה לא תיראה תורה, ולכך אסור טחינה

ועל כרחך והקדש שאני לפי שאמירתו לגובה כמשמעותו להדיוט, וחשב דשיך לגובה, ולכך משתחבדין נכסיו. ט גמי, הא לענין משכוב ומושב זה וזה שווין. הקשה הטוריaben, אמאי לא קאמר הא לענין שלוח מchnות זה וזה שווין כדאמר בסמור גבי מצורע, דבזב נמי איכא דין שלוח מחוץ לב' מchnות, כדאיתא בפסחים (סח.). ותירץ, דלענין שלוח מחוץ לב' מchnות, אפילו ובעל ראייה אחת [שדרינו בעל קרי] משתחלח. ומתניתין אתו לאשמעון חילוק בין ב' ראיות לג'. י רשי"ד "ה לבשיטוק מזובו, בתוה"ד, ה"ג בתורת מהנים מזובו ולא מזובו ומנגעו, ולכשיתרפה מצערתו יטבול מיד וכו'. הקשה הטוריaben, הא מציע לטבול גם קודם שיתרפה, ויעלה לו הטבילה לכל חומר דיני זב והינו לטמא בהיסט ולמשכוב ומושב. [מה שאיין כן מצועע דעתמאת משכוב ומושב שלו הוא רך לטמא אוכלי ומשקין (כדכתבו תוס' בר"ה ומה מצורע)]. והביא שכן כתוב רשי"ד בנדנה (לו). ד"ה מזוכה ולא מנוגעה, דכיוון שתהරה מזוכה סופרת מיד ותביא קרבן לזיבתה, והינו דיקולה ליתהר קודם שתטהר מנוגעה, ואמאי ישנה כאן. והרשות תירץ, דרש"י "כאן סבירא ליה דבמצורע אייכא נמי טומאת משכוב ומושב אף לטמא אדם, וכדיביארו התוס' בזומה (ז): ד"ה שטמא בשיטת רשי"ד (שם) ד"ה לטמא, ועיין באות הבאה. וכן סובר רשי"ד גם במצורע אייכא טומאת היסט, כדעת הרמב"ם (בפירוש המשניות פ"א דברים מה ופ"ה דובים מ"ז).

יא) שם, עיין באות הקודמת, השיח השודה (בקונטרס הליקוטים סימן י"א) תמה על תירוץ הרש"ש. דרhomב"ם (שם) מيري על טומאות משה ולא על היסט. [והרש"ש עצמו בהגותו למשניות שם הבין כן, ודלא כמו שכטב הכא]. ועוד דרhomב"ם גופיה פסק (בפ"ח ממטמא משכוב ומושב ה"ב), דאין טומאת היסט אלא בוב, וכן דעת הר"ש בזובים (פ"ה מ"ז) והרmb"ן בשבת פ"ב). ועל כן ביאר, דכוונת רשי"ד **אדם** הטמא בשתי טומאות אין יכול ליטבול לזו. ליתהר רך מאתה מהן, ולכך קודם שיתרפה מצערתו אין יכול ליטבול לזו. ואף דגם לאחר טבילה ראשונה לצערתו עדין נשאר אב הטומאה כשרץ (קדאיתא פ"יד דגנעים מ"ב), מכל מקום מיגו דסליק ליה טבילה לצערתו החמורה דהכי אמר רחמנא, הבי נמי מהניא לזו.

יב) תוס' ד"ה ומה מצורע שאין מטמא משכוב ומושב. כן היא גירסת התוס' עיין באוט י' דברי הרש"ש, וכן היא דעת הרmb"ם (פ"י מטומאת צרעת הי"א) וכן הסיק התוס' ר'יד כאן. אמןם בתוס' הר"ש **משאנץ פשחים** (ז): הביאו בשם הר"ם **מלונטיש'**א, דהא דאמרו שם דזב חמור ממצורע דמטמא משכוב ומושב והיסט. מيري על מצורע בימי ספרו, אבל בימי חלותו שפיר מטמא משכוב ומושב. התוס' **שאנץ** הקשה, מהא דאמרו בפסחים (שם) מה למצורע שכן טען שלוח ג' מchnות, ומيري במוחלט.

דף ח' ע"ב

יג) מתניתין, אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעעה ופרימה. דיקט הטוריaben, דמתניתין סברה כמוון דאמר במועד קטן (ז), מצורע מוחלט מותר בתשmissה המטה. דאי סברה דאסור הוה לה לחקל, דמוסגר מותר ומוחלט אסור. ואין לומר דברה דשניהם אסורים,adam כן הוה לה למימר הא לענין תשmissה וזה וזה שווין. וכותב השפת אמרת דנעלים מןו דברי התוס' במועד קטן (ז). ד"ה אמר, דאיך מוסגר אסור בתשmissה. ומה שהקשה adam כן ליתני הא לענין תשmissה וזה וזה שווין, תירץ השפת אמרת דהוא בכלל שלוח

שהפרק החצר לכל בני החצר לעמוד בו, ולענין זה אין לו חלק בו. וכותב הקובץ שיעורים (שם) דMOVICH מזה דבר שאיין מקפיד חשיב הפקר, ודלא כמו שכטב האבוי מילאים (סימן כ"ח סקמ"ט) דחשייב במתנה]. והטוריaben הקשה על דבריו, היאך שירץ הפקר למקצת בני אדם הלא הפקר לעניינים איינו הפקר. וכותב לפרש דעתמא דויתור מותר הוא דבנהנות דלא קפדי, אין דעת המדריך לאוטמן על המודר.

(ה) Tos' ר"ה אין בין נדר, בתוה"ד, דאייריו בקרבן שהופреш כבר. וכן תירצו התוס' בבבאה קמא (סב): ד"ה מי. ועוד תירצו דהכא מיירי בעולות דאפיילו נדבה אינה באה מאן המעשר דילפין מואכלת ושמחה דבעין שיהיה עמו אכילה, מה שאין כן בעולה. וכן תירצו בחגיגה (ח). ד"ה אמאי, ובתענית (יג): ד"ה מאי.

ו גמי, מנהני מולי וכו', את שעליו חייב באחריותו וכו'. הקשה השפת אמרת למה לי קרא, פשיטה דלא יצא ידי נדרו כשלא הביא. ותירץ, דמיירי באומר "הרוי זו עלי" דכיוון דהוסיף עלי, הוא קיבל אחריות ורמי עליה חיובא. ולפי זה מודרך היטב הלשון "חייב באחריותן" כיון דחייב בדמייה שהפריש כבר. [אולם ברשי"ד ר"ה נדר ונדבה, ובתוס' ד"ה אין מבואר, דמיירי באמר הרוי עלי" ולאחר מיכון הפרישה]. ובחוירושי רבי אריה ליב מאלין (ח'ב סימן נד) ביאר, דביסוד דין אחריות מלבד החיוב מחמת קיום הנדר, יש חיוב הנלמד מקרא דעתך, דיאת שעליו חייב באחריותו, ונשתעדר להביא הקרבן. ומחותה זה אייכא נמי שאר דיני אחריות. וכמו דלמאן דאמר שעבודא דאוריתא, אמרינן בקידושין (יג): דמשתחבדין נכסיו. ונפקא מינה דהירשין חייבין להביא קרבן משום חובת אביהם. (ועיין באות הבאה).

(ז) רשי"ד ר"ה את שעליו, הבי וכו', לכשิตכפר בהן הויא נרצה, אבל מymi כפירה לא נרצה. הקשה הטוריaben הא רשי"ד בעמיה (יה): ד"ה מן פירש, דלר"ש חייבי חטא או אשמות, לעולם חייבין באחריותן עד **шибיאם** לעוזה. אם כן חוינן דאך קודם כפירה נפטר מאחריותן. וכן הקשה המשנה למילך (פי"ד ממעשה הקרבנות ה"ב) על מה שכטבו התוס' בחולין (כב): ד"ה והביא, דמשההיאו ליד כהן יצא ידי נדרו, אף דאכתי לא הקייבו ולא נתכפר לו. דהו דלא בסוגין, דגנץ לא דזוקא לכשיטכפר לו. ועיין באות הקודמת בדברי רבי אריה ליב מאלין, וכן הובא במנחת אברם (ז'ב' סז): משמייה דהאג'יו' לתרץ קושיא זו. דכוונת התוס', דמידין נדרו נפטר כבר בהבאה לעוזה, אלא דאכתי מצד חיוב האחריות עלוי להביא קרבן אחר. והאבי עזרוי (פי"ד ממעשה הקרבנות ה"ה) תירץ, דעתך החיוב ממון דרמי עליה, וכדאיתא בקידושין (יג): דאייכא שעבודא מחמת נדרו, וירשין חייבין להביא קרבנו. שפיר, מהני הא דהיביאו לעוזה. אמן דחייבו להביא קרבן לכפרתו הוא מצד קיומם המוצה, דהו כל חיובי מצות עשה שחייב להוציא עליהם ממון, ולא נפטר ממנה עד שיקריב הקרבן.

(ח) בא"ד, שם. הקשה השפת אמרת אmai לא חילקו עוד בין נדר ונדבה, דלמאן דאמר שעבודא לאו דאוריתא, בנדרה חייבין היורשין להביא, אבל בנדר לא. וכותב דלפי מה دقטבו התוס' בר"ה אין בין דמיירי בכר הופרש הקרבן, לא קשיא. עוד הקשה, דאפיילו למאן דאמר שעבודא דאוריתא, משבחת לה באופן דין לו קרען, ומטלטי דיתמי לא משתחבدي. דבנדבה חייבין היורשין, ובנדר אין חייבין. ותירץ, נדר דהקדש עדיף, דהרי כתבו התוס' בראש השנה (ו): ד"ה ירוש, דירושין חייבין להביא קרבן אביהם, אף דבכל נדר כתבו הפסיקים דאין חייבין, דין זה כחוב שמשתעבדין נכסיו.

השפת אמת והמורומי שדה, דאייריו לעניין קדושת הספר, שהספרים הם בקדושתן גם אם נכתבו בכל לשון, ותפילין ומוזות אינם קדושים אלא אם כן נכתבו באשוריית.

יט) מתני' שם. הקשה הגרא"א (בתוכפותיו למשניות אחרות ח'), אמאי לא תני בספר תורה כשר אף שלא בסדרן, מה שאין כן בתפילין ומוזות. והביא שמהרוי אפנודרי תירץ, דחשייב רק דבר הנראה לעין אחר הכתיבה. והעיר עלי' מהרמב"ן במלחמות (סוכה ח: מדפי הרוי"ף), שהקשה אמאי לא חשיב הא הספר תורה בעי עיובוד לשמה. ותירץ, דחשייב רק חומר תפילין ומוזות. ומה הקשה הרי אין זה נראה לעין. והרש"ש והתפארת ירושלים (על המשניות) תירצו, דלמאן דאמר מוחקין מגילת סוטה מספר תורה, אי אפשר כתוב ספר תורה שלא בסדרן. דהא דינא דפרשת סוטה איתא בסוטה (יז): בעי בסדרן. והפורה יוסף תמה דלהאי מאן דאמר, איך תנן דכתבין בכל לשון, הרי פרשת סוטה בעי לשון הקידש מבואר ברמב"ם (פ"ג מסוטה ה"ח). הרש"ש תירץ עוד, דלא תנן בסדרן, לפי שבשותם הקדושים בעין הסדרן אף בספר תורה.

(ב) גמ', הא לוטparen בגירין. הගlion הש"ס ציין לשוו' חות יairo שהקשה מה שיין תפירה במוזה. וכותב הרש"ש דנראה שהבין דמדובר בתפירת בתפילין. אמןם באמת הכוונה היא כדכתבו התוס' במנחות (לב). ר"ה דילמא בדעת רשי" שאמ כתבה בב' עורות ותפין זו לו בשורה. וכן כתוב הרויטב"א כאן.

(ג) Tos' דיה עד שיבתו, בתוה"ד, דכיוון שאינה כשרה לקרות וכו' דין הוא שלא תטמא את הידים. הקשה בחידושי מrown ר' הלוי (פ"ב מגילה ה"ט), דאם ניתנה ליכתב ולקרוא אמאי לא תטמא את הידים. וביאר לפיה דבריו (הובאו לעיל דף ז' אות ד) דבמגילה יש שני דין כתיבת א. מдин כתבי הקודש. ב. ומدين קריאת המגילה, שלא יחשב קריאה על פה. ובכתיבת לעז למיכרים בו לא כל קדושת כתבי הקודש, דין כתיבה זה אינו אלא דין כתיבת מגילה, שלא יהא כורא על פה.

דף ט' ע"א

(א) Tos' דיה בשלה מא, וקשה אמאי וכו'. והרויטב"א תירץ רاشםועין דחשיב טעות לעניין דעתך מעתך עם שאר טיעיות לפסול, אבל אין נפסל אלא בגין טיעיות בדף. אולם הרמב"ן (לקמן ז'). והוא בר"ן (ה: מדפי הרוי"ף) כתוב, דאפילו בטיעות אחת נפסל. והוכיח זאת מתקני במתניתין אין בין ספרים לתפילין ומוזות וכו', משמע דלענין פסול שווין, וכי היכי דתפילין ומוזה נפסל אפילו בחסרון אותן אחת כדאיתא במנחות (כט), הוא הדין ספר תורה נפסל באותה אחת, וכן פסק הרמב"ם (בפ"ז מספר תורה הי"א), דס"ת שחרר או יתר אותן אחת פסול אין בו קדושת ס"ת ואסור לקורת בו. והוא דאמרין בגיטין (ס). ספר תורה שחסר ירעה אותה אסור בסוף הספר, או החומש. כשר, ביאר הרמב"ן דמיירי דוקא בסוף הספר, או החומש. (ועין באות הבאה)

(ב) בא"ד, דהו טעות וצריך להגיהו. הקשה בביור הגרא"א (אורח חיים סי' קמ"ג ס'ק"ה), הרי בבריתא לעיל (ח): קתני דאיינו מטה מאן את הידים, ועלה לומר בשלה מא תורה אילו יגר סודותא. ולתוס' דכל היכא דאיינו חסר ירעה אחת לא מיפסלא, אמאי אין לו טומאת ידים. ולכן כתוב, דבচשר פטוק אחד הספר תורה פסול, ומטה מאן הידים, והוא דאיתא בגיטין (ס).

זה מאקרו דוויישן מחוץ לאלה ליפין איסור תשמש. יד מתני' שם. הקשה הטורי אבן אמאי לא קטני דחולוק מוסגר ממוחלט לעניין שאילת שלום ועטיפת הראש. ותירץ התוס' יומ טוב. דהו בא כלל פרעה ופירימה כיון דמחוד קרא דועל שפם יעתה יליפין להו. וכן כתוב השلت אמת.

(ט) רשי" דיה אלא, בתוה"ד, כל' חורש שהסיט בין טבילה לראייה. משמע מדבריו, דמה שמשמעותו לאחר ראייה טמא. וכן דיק המקדש דוד (סימן מ"ח סק"ד) מלשון הרמב"ם (פ"ח מטמא משבב ומושב ה"ט) שכחוב "זבל כל' חרס שהסיטו עד שלא ראו טהור". והקשה, דכיוון דעת ידי טבילה זו נתהר לגבי היסט, יחשיב מכאן ואילך כראיה ראשונה של זב שאינה מטמא בהיסט, כמו שכחוב הרמב"ם (בפ"א משבב ומושב ה"ז). ותירץ, דאדרביה משום דלגביה ראייה ראשונה לא הוועלה טבילה כלום, דהא בלאו המכאי מטמא בהיסט, لكن שפיר מצטרף ראייה ראשונה עם ראייה של אחר הטבילה, ומשום המכאי מטמא בהיסט.

(ז) רשי" דיה יצא, מוסגר שטומאותו תלואה בימי הסגר וכו' יטהרנו וכו'. הרמב"ן בפיויש התורה (ויקרא יג ו') הקשה על מה שפירש רשי" (שם) הקרא דזיהפה באה הנגע. שהוכחה מראיתו, אבל עמד במראיתו או פשה טמא. דמובהר בכמה משניות במקצת נגעים דאף אם לא נשתחנה כלל תהור, וכן פירש רשי" בסוגין. ופירש הרמב"ן (שם) לרבותא, שלא מביא אם לא כהה הנגע ולא פשה דטהור, אלא אפילו אם כהה מראיתו ועדין במראיתו טומאה ובגון נשתחנה מראיתה שלג למראיתה סיד וכדומה, והוה אמין דיחסב ברגע חדש ותראה בתחילת, קמשמעו לנו שלא הוי נגע אחר וטהור. והדברי דוד (להט"ז שם) כתוב, דעתות סופר נפל ברשי", ומה שכחוב הא אם עמד במראיתו או פשה טמא, ציריך לגורוט ופשה טמא, והיינו שהכל תלוי בפשין, ואף אם עמד במראיתו אינו טמא אלא אם כן פשה הנגע וכדעת הרמב"ן.

(ז) מתני', אין בין ספרים לתפילין ומוזות. הר"ן (ה: מדפי הרוי"ף דיה וכותב), הביא דהרמב"ן הוכיח ממתניתין דכמו דתפילין ומוזות נפסלין אפילו בחיסטר את אחת בן ספרי תורה. והיינו דנפסלין אף לкриאה. והר"ן פליג עליה וסביר, לדינא ממתניתין לעניין מצות כתיבת ספר תורה. אבל לעניין שנדייק ששווים, ואינו יוציא ידי מצות כתיבת ספר תורה. אבל קריאה שהוא מתקנת נביים ועוורא אין דיןונה מגילה, ואף שחרר ממנה וקרא על פה יצא. ובביביאור הגרא"א (אורח קמ"ב סק"א) הקשה, הא לא נזכר במתניתין כלל עניין כתיבת, ועוד דספרים ממתניתין הינו תורה נביים וכותבים, וגביהם נביים וכותבים לא נאמר מצות כתיבת.

(ח) מתני' אלא שהספרים נכתבם בכל לשון. עיין באות הקודמת שיטת הר"ן. והקשה הטורי אבן, הוא ודאי אין יוצאי חותבת מצות כתיבת ס"ת אל לא בלשון הקודש. ועל כן כתוב, דמיירין בכותב ספר תורה שלא לשם מצות כתיבת ס"ת, והוא דאמרין "מה שאין כן תפילין ומוזות", הינו שלא משכחת לה כלל שיכתבו בכל לשון, דהא אין כותב מגילות כדי להתלמד, כדאיתא בגיטין (ס.). ומכל מקום חשבין לה לקולא עצם מה דמצינו בספר תורה בכל לשון. והוכיח דחוביןכהאי גוונא "kolal" מותוס' שבועות (כח). דיה מה שאין כן. אמן בשוו' בית יצחק (אורח סימן ט') והשפת אמת הקשו עלי', הוא כיון דיויצאי בספר זה חותבת קריאה, מנלן דין יוצאי בה מצות כתיבת. ובמנחת חינוך (מצווה תרי"ג בסופו) נסתפק בזאת. וכן נקטו

דעתות סופר הוא, וצריך למחוק תיבת וכלה. וכוננות הגمراה למילך מקרא (אסתר ט, כז) דל'חות עשים את שני הימים האלה בכתבם ובכזבם. ואף הדאי קרא אייריו לעניין עשייה מכל מקום מקשין זכירה לעשייה בדרלעיל (ב): אمنם הרשב"א לפקון (יח). כתוב להאי קרא דילפין מיניה הלועזים יוצאים בלעו. הרי דשפир ילפין מיניה.

(ז) גמ', זכר ונקבה בראו. פירש רשי"ד בר"ה זבר, שבראמם משמע ב' גופים וכל גופו בשני פרצופין לכך כתבו בראו. ובתוספות שבעין יעקב פירש, דבראו משמע גוף וב' פרצופים, ובראמם משמע ב' גופים. וכיון דמשמעות הפסוקים שנברא גוף אחד, לא יאמין לדרשתם ש"בראמ" הוא ב' פרצופין

לכך כתבו "בראו" דכוין דכתיב זבר ונקבה, היינו כדרשתם. (ח) גמ', וירכיבם על נושא בניי אדם. ופירש רשי"ד ד"ה נושא שלא יאמר משה רבכם לא היה לו סוס או גמל, דהינו שהיה עני. הקשה הבן יהודיעמאי איכפת לו בכרך. ותוירץ, שידוע היה כי משה נבי, ואין נבואה שורה אלא על חכם ועשיר. והיערות דבש (ח"ב דרך י"ב) תירץ, לפי שהיה לו מהר בשורת הגאותה וחומר איינו הולך מהר. והטעם שלקה חמור, לרמזו שישלו על מצרים שודמיין לחמות. ובשיטה למסכת מגילה פירוש, שלא יאמר הייאר יכולם שלשה בני אדם לרכוב על חמור אחד.

דף ט' ע"ב

(ט) גמ', לא חמד אחד מהם נשאתי. ביאר הפורת יוסף שהרי רשי"ד (במדבר טז, טו) פירש دقארה הילך ממדין למצוירים, אף על פי שהיה לצורכם לא לך מהם את החמור. ולפי שהזקנים שינו וכתחבו נושא בני אדם, לא היו יכולם לכתחוב כאן חמור וכתחבו לשון חמוד.

(י) גמ', את צערות הרגלים, ולא כתבו לו את הארכנבת. לכארה היה להם לכתחוב צערית הידיים. וביאר הבן יהודיע, דיתכן שלכך קראוה ארנבת לפי שנולדה קצרצה ידיים, ואם יכתבו צערית הידיים אכתי יאמר כתבו שם אשותו בתורה. ובספר ביכורי אביב פירש בשם ר"א"ש זעליג א"ב"ד דרויניסק, דחשו שיחסוב כן, משום דיקשה לתלמידי אמא דזוקא חיה זו נכתבה בלשון נקבה ולא בלשון זבר כמו שפן והגמל.

(יא) מתניין אין בין כהן משמש. פירש רשי"ד ר"ה בהן המשמש שאירע בו פסול ומינו אחר תחתיו ו עבר פסולו וחזר לעבודתו והעבירו הבא תחתיו הראשון קרי מושם. ובמאייר ובשיטה כאן, וכן רשי"ז נזיר (מו): ד"ה ומשוח שuber, ותוס' (שם) ד"ה מרובה דמיירי בראה קרי. אבל הרמב"ם (פט"ז) משגנות ה"ז) פירש, שנפסל במום או זקנה ו עבר מעבודתו, ואפלו שאין חזר לעבדתו קריין ליה "כהן שעבר". ותמה הבסק משנה הא אמרין דמתניתין כרבי מאיר דכל דבריהם זה וזה שוין, ולהרמב"ם אינם שוין אלא לעניין פר הבא על כל המצוות.

(יב) Tos' ד"ה אין בין כהן משוח. בתוה"ד, אבל לא מיירי בפרק העלם דבר של ציבור וכור, ואפלו כהן הדיווט יכול להביאו. וכן דעת Tos' בקידושין (לו), ותוס' יומא (נ"ז) ד"הanno. אבל רשי"ז בקידושין (שם) ד"ה אי דפניהם כתוב, אכן בזה ציריך כהן משיח [וכփשנות הגمراה שם]. והרמב"ם (בפ"ה) מעשה הקרבנות הטעי) פסק אכן בפרק כהן משיח לכתチילה מקריבו כהן משוח, ואם קיבל הדיווט כשר. וככתוב המשנה למלך אכן בפרק העלם דבר של ציבור ציריך לכתチילה כהן משוח אמרין בקידושין (שם), ובדייעבד כשר בכהן הדיווט, כדאיתא בתורת הנהנים.

דכשר לקורות בה היינו משום דאפשר לקורות אף בספר תורה פסול, ובכמו שכותב הרמב"ם (בשות' פאר הדדור סימן ט). [והכסף משנה (פ"י מס' תורה ה"א) כתוב, דומה שכותב הרמב"ם (שם) דאין קורים בספר תורה פסול היינו בדיאפשר לקורות באחר]. והמרומי שדה ישיב את דברי התוס' דכיוון דצעריך להגיה ואסור לקורות בו לכתチילה, (כדכתיב הרמב"ם פ"י מס' תורה ה"א) לא גוזרו עליו טומאת ידים. והשפתה אמרת ביאר, דכוונותם כתירוץ הריבט"א המובא באות הקודמות, והיינו דצעריך להגיה כדי שלא יצטרוף עם שאר חסרונות לפסול.

(ג) גמ', מ"ט משום דכתיב فهو והיו. הקשה הרש"ש (לקמן יז): דהרי כאן נדרש "והיו" דתפלין ומזוויות בעין דוקא אשוריית אליאד דכווי עלימא. ואם כן מה הקשׁו לפקון (יז): לרבען והוא למה לי, ולפי מינה דהקויא ק"ש למperfua לא יצא. ועוד ממה נפרש, איך התירוץ רבנן קרייאת שמע בכל לשון, מקרי דשמע בכל לשון שאתה שומע. ולא דרשנו גם הם כרבי מוהיו לעניין קרייאת שמע, כמו שדרשו לעניין תפילין ומזוויות.

(ד) גמ', תפילין ומזוות מ"ט וכו' Mai תרגום שכתבו מקרה איבא. הקשה בחידושי חתם סופר הוא איבא "ולטוטפת" שהוא תרגום, ובשלמא לדעת רבבי עקיבא במנחות (לד): דהוא לשון טט פט, יש ליישב דהaca עסקין דוקא בלשון ארמית, ولو לשונות אחרים. אבל לרבי ישמעאל דהוא לשון הבטה כמו ועינויי מיטיפי (לקמן יד): קשייא.

(ה) Tos' ד"ה כאן בмагילה וכו', וקשה וכו' אי כרבנן היל למותני במתניתין וכו', והקימו הבריתה ברשב"ג ודלא כרב ושמואל, אלא דבמגילה בעי דוקא אשוריית. והקשה הטורי אבן אי לרבען כשרה מגילה בכל לשון, הרי דלא משמע لهו למעט מכחכם ולשונם. וכיון דלא מצינו דרשב"ג מחמיר יותר מרבען גבי מגילה, נשמע גם רשב"ג לית ליה להאי דרשעה. ועל כן כתוב להיפך מתוס', דמותני כרבנן, ומה שהצרכיה הבריתה אשוריית, איינו לעניין קריאה דיזוצא בכל הלשונות ודוקא גפתית לוגטיבים, בדאיתא לפקון (יז). אלא דגיפותית לגיפותים איינו מטמא את הידיים, אף למיכרים בה. וכן כתבו התוס' לעיל (ח): ד"ה עד. ואדרבא לרוב ושמואל כיוון דרשב"ג דין כתיבה יוונית נאמר על כל הספרים, ובכללים מגילה. יהא דין באשוריית ותתמא את הידיים כיוון שייצאו בה גם שאינים מכיריים. והאבי עורי (פ"ב מגילה ה"ג) ביאר דברי התוס', דמה שכתבו לעיל (ח): משום דסמכו על דברי Tos' דין. ומה שהובייחו דאי אפשר דהבריתה כרבנן, משום דכיוון שלא כללה אותן המשנה בכל תפילין ומזוות, הרי דהוא בכל שאר ספרים. ואם כן חל עליה דין ספר, אף שאינה כשרה אשוריית, ותתמא את הידיים. אבל מה שאמרה הגמ' דגיפותית למיכיר בה כשרה היינו מדין פרטומי ניטה. ומה שאינו יוצא בה מי שאינו מכיר בה ויליף מ"ככתבם" היינו משום שחסר בפרסומי ניטה, חוץ מאשוריית. אבל לרשב"ג זדלא אליבא דבר ושמואל] שפיר יש לומר, דין ספר יהיה ודוקא אי תיכתב המגילה אשוריית, דכל הספרים נמי עד תלמי המלך נכתבו אשוריית. אלא שאותם התירוץ לכתוב יוונית, מה שאין כן מגילה מקרה ד"ככתבם". ומה שהתיירוץ גיפותית לגיפותים היינו משום פרטומי ניטה אבל אין עליה שם ספר, ועל כן אינו מטמא את הידיים.

(ו) גמ', מגילה Mai טמא דכתיב ביה בכחכם וכלה. הקשה הטורי אבן היא האי קרא איינו גבי מזות מגילה, אלא שזו היתה אגרת מרדיכי ליהודים לעמוד על נפשם. ואיך ילפין מינה דיני כתיבת המגילה. והכricht

הדריך הזרבלי

מככת מגילה דף ט – דף י

ככ תמיון – כג תמוו התשע"ד

(ד) תוס' ד"ה שמעתי, קשיא היאך מקריבין שם בטומאה וכו'. בהגחות הייעב"ץ העיר, דאין קושיותם אחוני גופיה, דאייהו הוה קודם יוסי בן יועור וחבריו שנורו, אלא הקושיא על דברי ר' יצחק שאמר מקריבין שם בזמנן הזזה.

(ה) גמ', בית חוניו לאו בית עבורה זורה. הקשו התוס' במנחות (קט): ד"ה והעללה, לר' יהודה דסבירא ליה והעה לה שם שמים [ופליג אדרבי מair דסבירר והעה לה לשם עבורה זורה] הא אסור משום שחוטי חזק. ותירצטו דהיה מקריב להעלה לשם עבורה זורה. והגרע"א בגליון השס (שם) הקשה מותס' בזבחים (קטז): ד"ה אסור, שכתבו דף דיש כמה עבדות שהעווה אותן לעובדי כוכבים איינו חייב כרת משום שחוטי חזק, מכל מקום אסור לסייען, ואיך הקריב חוניו לעובדי כוכבים. ותירץ השלת אמת (ובחים קיב: ד"ה נאстро).

ההאיסור לסייע הוא רק מדרבנן, ובזמן חוניו עדין לא גزو. (ו) רשי' ד"ה בונין מבחויז, בתוה"ד, שלא יכנסו הבונים לתוך ההיכל. ובשבועות (טו). כתוב רשי' בר"ה אלא, שלא יזנו עיניהם מן ההיכל. וככתב המקדש דור (סימן א' סק"ה) לדיקוק מרשי' דהא דאמירה הגם' בפסחים (פה), דבעזרה עובי החומה מקודש לפניהם, הוא הדין גבי היכל, מרכבת הטעם שלא יזנו. ואיל העובי כלוחז, הרי יש לעשות הקלעים מבפנים מצד סיבה זו ושיהיה למקום הקלעים דין היכל, ואיל אפשר שהזיהה קלעים שלא במקומות היכל, אלא ודאי הדוחבי לפניהם.

(ז) גמ', מצאו את אלו וקידשו. פירוש רשי' ערבי (לב): ד"ה וקידושים דמקדשין בב' תודות ובשר ובייד מהלכים ובי' תודות אחריהן. והקשה העוריaben כאן ובמהר"ץ חיות שם, דಡקע לענין קדושת ירושלים אמריןן כן, אבל שאור עיריות ארץ ישראל לא, כדאיתא שם (טו): דאין עורה מקודשת אלא בשירות מנהה כירושלים, בדבר הנאבל בה מתقدس, ומובהר דడוקא ירושלים. ועוד דלא אמרו דעתך לקדש באופן זה אלא לענין קדושה לאלילת קדשים קלים ומעשר שני, אבל לענין קדושת ערי חומה אין צריך. ורש' בשבועות (טו). ד"ה אלא כתוב, שלא פירשו לו במא מקדשין שאר עיריות. וככתב הטוריaben דהקדוש היה בפה ועל ידי בית דין.

(ח) רשי' ד"ה ורמיינהו, מסקנא דמייתיה הוא דאמר לעיל אני תנאי פליני اي קדישה. והקשו הטוריaben והצל"ח, למה הוצרך רשי' לפרש דקאי "אהני תנאי", הא כבר שמעין לעיל דר' יהושע סברDKדישה לעתיד לבא, ולא בעי לאתויל אלابر' רשי' לא קדשה לעתיד לבא. אבל הר' דרמיינהו לא ציריך לאתויל לראייה דaicא תנאי דסבירר דקדישה. ותירץ הטוריaben דרש' הוצרך לךר' משום דמלשון הגמ' "אלא כי הנני תנאי" משמע, דברה לאশמעין פלוגתא נוספת בזה. עוד תירץ (ו) תירץ המהרש"א בשבועות (טו). דעתו להביא פלוגתא תנאי לענין בת ערי חומה גופא.

דף י' ע"ב

(ט) גמ', כל המצוות הללו נהוגין בה וכו'. פירוש רשי' ד"ה כל, לענין שלוחה מצורע, וקריאת מגילה בט"ו, והביהת חלוט לטסוף שנה. והטוריaben לעיל (ג): הקשה, דמשמעו דడוקא למאן דאמר קידשה לעתיד לבא קורין בט"ו, והא רב' בטבריא הוה, ופיריך עלייה לעיל (ה): דטרביה מוקף חומה מימות יהושע. אף דרב' סבר בחולין (ז). דלא קידשה לעתיד לבא.

(י) גמ', וכי בימי אחشورוש הוה המן וכו'. הקשה הפני יהושע דלכארה

(ג) תוס' ד"ה אין בין בהן המשמש, בתוה"ד, ואית למאי דפרישית וכו'. תוס' הרא"ש יומא (מט): ד"ה ושחת תירץ, דכיכון דכהן גדול הראשון חי והperf משלו, הרי דכהן המקדיב השוב שלו ושפיר קרינן ביה שחיטה בעולמים.

(יד) תוס' ד"ה ולא, בתוה"ד, וייל לדמשום האי טעמא לא היינו מקפידים וכו'. תוס' יומא (שם) ד"ה ב"ג ביארו, דכהן גדול מתמנה בפה ומסתלק בפה, וכדילפין בירושלמי. והוסיף דמסתברא דתלווי במלך ובஅחיזו הכהנים והביאו ראייה מירושלמי. ובתוס' הרא"ש (שם) כתוב, דתלויא בבית דין. ועיין מה שכתבנו ביוםא (יב): אות כג - כה.

דף י' ע"א

(א) גמ', שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזמן הזה. חזין בסוגין דגם בחוץ הארץ, וככית חוניו. והעיר הראש יוסף דמלשון המשנה בזבחים (קייב): דבשבעת היתר הבמות הותר בכל ערי ישראל, ממשע דడוקא בארץ ישראל. גם המקדש דור (סימן ב' סק"ב) הביא מאכילה (בתקדימה לפרשת באאות ה') דעד שלא נבחרה ירושלים הייתה כל ארץ ישראל ראוי למזבח וכו', משמעו דرك ארץ ישראל. וכן אבות רבי נון (פכ"ז ה'ב) איתא כל הקבור בארץ ישראל כקבר תחת המזבח שככל ארץ ישראל ראוי למזבח, והיינו בשעת היתר במות, הרי דאף במוות דיחיד נהוגות בארץ ישראל בלבד.

ותירץ המקדש דור דడוקא במת ציבור בעין שתהיה בארץ ישראל שהרי יש

בזה קדושת מהנה שכינה לגבי קדשי קדשים שנאנכלים לפנים מן הקלעים, וככתב דאפשר אף לגבי שליח טמאים]. ואם כן כמו דלקידוש מקום העוזה בעין מלך ונבניה ואורים ותומים, כן הוא בבמת ציבור. אבל בחוץ לארץ לא שירק מלך ואין ראוי לבמת ציבור. ועוד טעם כתוב, דאפשר דלעתש קדשות דאמירין במככת כלים (פ"א מ"ז) בעין דడוקא קדושה על קדושה הקודמת לו, ואי אפשר שהזיהה קדושת מהנה שכינה ללא קדושת ארץ ישראל.

(ב) גמ', שמעתי שמקריבין ע"פ שאין בית. הקשה הרש"ב"א בשבועות (טו). הא שחייב קדשים בעי פתיחת דלתות, וכגדיאתא ביוםא (סב): "אל פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעל". ותירץ, דזהו דడוקא כאשר ישفتح ודלתות. וזהינו דעתך דין פתיחת דלתות אינו שייחיו פתוחות, אלא דבעין שיראה מקום ההיכל, ולא ייחוץ מקום השחיטה את ראיית ההיכל, וכיוון דליך בית ממילא הוי כנגד מקום ההיכל. ועיין שפת אמת מנהות (ה): דנסתפק בשנשחו בהיכל קודם פתיחת הדלתות אי כשרים כיון דבפניהם היא או נימא מכל מקום גוירת הכתוב הוא דעתך להיות פתוחין ע"ג דנשחו בפנים וצ"ע]. והזובח תורה (בליקוטי הלכות זבחים נה: ד"ה שלמים) תירץ, שלא נתמעט בדרשה דלפניןفتح אוחל מועד אלא רק היכא שההיכל סגור בנדגו, דלשוןفتح משמע דחלל הפתוח בעי שייהיה פתוח נגדו, וכל דזהקה נגד חללفتح מקום המקודש מיקרי. והביא את הרש"ב"א דלעיל, וככתב נפקא מינה. דלסרתו בשיש בנין על מקום המקדש (כמו עבשו בע"ה) אסור. דהא שוב איינו נגד החלל. אבל לסרת הרש"ב"א שרי.

(ג) גמ', ע"פ שאין קלעים. כתוב המקדש דור (סימן א' סק"ה) דהיאנו דడוקא בעזרות, אבל להיכל חיבין לעשوت קלעים אף אם קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא, משום דלהזאות פנימיות ציריך בית" דడוקא וכדרמרין בזבחים (מ). דאם נפחתה התקראה לא היה מזה.

מהארון ואינם תופסין את מקומו כלל. והויסיף דרבבָא בתרא (צט). קאמיר שמואל דכרובים בנס היו עומדים, דהא כנפיהם היו י' אמות, ח' כל כנף, וגופו היבי הוה קאי. אלא וראי דהסופרים טעו וערבעו ב' הימירות.

טז) גמ', ר"י פתח לה פתחה להאי פרשתא מהכא. ביארו הר'י"ף (בעין יעקב) דכל הנר אמרואי אותו לבאר מה עניין תחילת המגילה לזכירת הנס, וזהו שאמרו דעת יידי שאחوروוש מלך בכל העולם, הרי הנס והישועה היה בכל העולם, וכדכתייב, "ויראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוקינו". וכן על יידי הריגות ושתי, מלכה אסתר. (ועיין לעיל אות ז). ובviar הפנוי יהושע דכל הנר אותו לאשਮועין או את תוקפו של אוחשווש או את תוקפו של נבוכדנצר או את תוקפן של מרדכי ואסתר, דהכל מישר שייכא לענין הנס.

יז) רשיי ד"ה נין, לשון ממשלה. וה Maharsh"א (בחידושי אגדות) פירש מלשון בן ממש, כי מבלשצ'ר נכרתאה מלכות מבבל, דושתי בטו של בלשצ'ר נכרתאה המלכויות ממנה.

יח) גם', תחת המן הרשע דעשה עצמו עבורה זורה. וכן איתא בסנהדרין
(סא): וידעת רבא שם דהעובד מיראה דהוינו מפחד פטור. והקשו התוס' (שם) ד"ה רבא לרבעה פטור אמאי לא השתחווה מרדכי להמן. ותירצטו א. דהמן עשה גם צורות של עבודה זורה ותלאן על לבו, דהוו

עבודה זורה ממש ויהרג ועל יעבור עליה. ב. שנוהג כן מפני קידוש השם.
יט) גמי', יעללה ברוש, זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשימים. כתוב מהר"א
דאף דהיו לו עוד שמות כדאיתא בחולין (קטלט):, מכל מקום לגדול חסיבותו
ומעלתו שהיה ראש לגדולה נקרא כן.

ב) גמ', יعلاה הדס, זו אסתור הצדקה שנתקראת הדסה. העיר הרשות מדוע יחד אותה ר' שמואל בר נחמני בთואר צדקה. ובviar, לפי שהוקשה לו מדוע דזוקא אסתור נקראת בשם "הדיםה" והאחרים נקרוו בשמות תאריים. לכן פירוש דהיא אסתור הצדקה וכדלקמן (יג). דאסתר שמה.

ונקרת הדסה בשם תואר על שם הצדיקים שנקרו האחדים.
באו גמ', והיה לה' לשם, זו מקרא מגילה. ביאר המהר"א (בחידושים
агודות) דאף דלא נזכר שם שמיים במגילה, מכל מקום על ידי קריاتها
וברכותיה נקרא שמו של הקב"ה.

(ככ) לאות עולם לא יכרת, אלו ימי פורם. פירש העץ יוסף (בעין יעקב דהווא מה שאמרו חז"ל כל המועדים בטלים חוץ מפורמים. וכן כתוב במחארץ

חיות, והוסיף בדייר בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' צ"ג) שלא יתרטטו לغمרי, אלא דלתוכף הגלות והצרות יארע שבטל מהמוועדות וכדכתיב "שכח הה' בצ'ין מועד ושבת", אבל פורים לא יתרטטו לעולם. ובשו"ת הרדב"ז (תרס"ז) ותתכ"ח) بيان, דבעת הגאולה לרוב השמחה והמנוחה לא יהיה חלקים יום מיום, וחמן מזמן. דברולם תהיה שמחה שוה, ורק פורים יתיחד לפי שיזכרו גודל הצרעה שארע להם וצלו ממנה.

(בג) גמי', שם. בuin יעקב היגירטה בשם זהו פורמים, לאות עולם לא יכרת זה והוא מקרא מגילהה. ובאייר המהיר ע"צ חיות דהווא מה שכותב רמב"ם (פ"ב מגילהה הי"ח) כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימוט המשיח וחוץ מגילת אסתר, הרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וככהלכות של תורה שבעל פה שאין בטילין לעולם.

(ב) גמ', והיה כאשר שש וכוכ' כן ישיש ה' וגוג'. הקשו הבן יהודיעע, ובאסיפות זקנים בשם החיד"א, והר"ף (בעין יעקב) דהא כתיב נמי (ישעיהו סב, ה). ומושג חותן על בלה ישיש עלגון אלקינו, הרוי דהוא גם לשון שש ולא משיש.

האי "ויהי ביום" לא דמי לכל הנך ויהי ביום דמייתי בסמור, דבנהנך באותו עניין עצמו מבואר במקרא הzcרה שנמשך על ידי אותו עניין, באותו זמן עצמו. אבל האי דהכא, דעתיך הפרשה של ויהי ביום אחושורש לא אייריע אלא בעניין המשתה ממעשה ושתי, שהיה בשנת שלש למלכו, ומעשה המן לא נזכר אלא לאחר כמה פרשיות, ולאחר שנים רבות למלכו. ועוד הקשה דלעיל (ז) הוצרכו למצע טmur מן המקרא לנثبتת המגילה, מרכטיב (שמות פ"ז פ"ד) כתוב זאת זכרון בספר, דמייריו על מהיות עמלק. ואם כן היair כתבו לתחילה המגילה דאיינה עוסקת בעניין המן עד אחר הדברים האלה (פרק ג'). ותירץ, דאיתא לך מן (יב). דנתחיכיבו ישראל באותו הדור כליה מפני שננהנו מסעודיה של אותו רשע, ואף שרשב"י הוסיף דנתחיכיבו כליה לפי שנשתחו לצלם ביום נבוכדנצר, הינו דהא והא גרמא. נמצוא דעל ידי אותו המשתה שכותוב בתחילת הפרשה נתוהה מעשה המן שנגזר על ידו כליה על ישראל. ולכך פתחו את סיפור המגילה במפלת ושתיה שהיתה נין ונכד לאותו רשע, ובמשתה דalachshorosh שלל ידי זה נגורה גזירה. ומהזה נסתובב הצלת ישראל על ידי מרדכי ואסתר. וכן כתוב הבן יהוידע. ועיין להלן אותן טז.

הכתוים לפוסקי ההלכה. ותירץ הבן יהודע, ב מגילת אסתר ורות, העצמו הביא לשמחה והרע נחפר לטוב, שאלמלא הרע לא הייתה רות באה לבועז. וכן ב מגילת אסתר דנטוטוב בערך ידי המשתה הריגת ושתי ומפלת המן.

יב) גמי, כל בלה שהוא צנעה בבית חמיה זוכה וויצוין ממנה מלכים ונובאים. הקשה הבן יהודע דבשלמה נביים שיר ריבוי, אבל מלכים ליכא אלא אחד או שניים. ותירץ דראש ישיבה קרווי מלך כמו מלך רבי אפס, מלך רבה ורב יוסף. אי נמי חכמים איקרו מלכים כדאיתא בגיטין (סב). מאן מלכי רבנן. וכן איתא בזוהר הקדוש (ח"ג דף עט): Mai "מִלְכָר", Da hiya Rashi'yi da'ido Mara'ia D'oraita Mar'ia D'hachmata. ונקט בלה לריבוי, דאפיילו דמסתכלין לחבבה על בעלה, כדאיתא בכתובות (יז). ועם כל זה מסתרת עצמה, זוכה לזה.

יב) גם', אמוץ ואძמיה אהים היו. הקשה הטורי ابن דאמרין בסוכה (כז): אין לך כל שבט ושבט שלא יצא ממנה נביאים, שבט יהודה ובנימין העמידו מלכיהם על פי נביאים. משמע דמשפט יהודה לא היו נביאים ואיך אמרו דישעיהו ואמוץ אביו נביאים היו משפט יהודה. ותירץ, דאגב גרא דבנימין נקטו גם יהודה, ולעולם היה נמי נביאים. וכן הכריח בהגחות ברוך טעם מהא לדוד ושלמה נחשבים במ"ח נביאים כמבואר בראשי' לקמן (יד). ב"ה נבוֹא

יב' גמ', ארון יש לו י' אמות לכל רוח. פירוש רש"י ד"ה אינו מן, שאינו כמעט ממדת קרכע לכל צדדין כלום, והיינו דהארון עומד באמצע. אבל הרש"ם בב"ב (צט). ד"ה הא פירוש דהייה עומד סמוך לכותל מערבי של בית קודש הקודשים, והרוח היה רק בימינו ושמאלו, לצפון ודרומ.

טו גמ', וכתיב בדף הכרוב האחד י' אמות. כתוב הטוריaben בגירוסא
משובשת היא, דהיינו מהו מוכחה מדיינו שני הכרובים כ' אמה וחדש הקדשים
נמי זהה כ' אמה. ונמצא אם כן מקום ארון אינו מן המדה. וזה שיבוש
זהא בסוכה (ה): איתא,adaron v'kofrot hoo u' tefachim. ואילו הכרובים שעשו
שלמה גובהן י' אמות וכנפיהם סמוך לראשיהם, ואם כן היו גבוהים

תחתיה.

(ו) גמי, אדם ולא מלך. ביאר בחידושי החותם סופר דבמלך כל לשנות דעתו לפי שלב מלבכים ושרים ביד ה", אבל בעל בחירה קשה טפי, ואפילו הכניiarע הנס והוא גודל הישועה. ובאסיפות זקנים ביאר להיפר. דמלך שליט בכוחו, וקשה טפי למייעבר דעתו או יהרגנו. וקמשמעו אין דאיפלו הכני העילם שהמלך יכפחו לשנות דעתו או יהרגנו. וקמשמעו אין דאיפלו הכני העילם הקב"ה אף שלא היו ראויים לה.

(ז) גמי, כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו. ביאר המהרא"ל (אור חדש עמוד סח) והצלתם בגואלה זו הייתה בכח התפילה, משום דזו הדרך לנצחון על עמלק. כדכתיב (שמות יז, יא) והיה באשׁיר ירים משה ידו וגבר ישראל, והיינו על ידי שגבר יד ישראל בתפילה, כי היו מסתכלים כלפי מעלה כدائית בראש השנה (בט). וכدائית במדרש רביה (בראשית פס"ה

כ') בזמן שהקהל קול יעקב, אין הידים ידי עשו. (ח) גמי, לא מסתומים ולא געלתיים וכו'. כתוב המהירוש"א (בחידושי אגדות) דמהה שלא הוזכר כאן גאות מצרים. לפי שהיתה גואלה שלמה על ידי הקב"ה בעצמו, כדכתיב "אני ולא מלאן". מה שאין כן באלו הגלויות, שלא היהת גואלה שלמה כי אם על ידי אמרץ. וזה שמשים (ויקרא כו, מד) אני לא לךם, דהיינו לעתיד שאין אומה שלטת בהן ותהיה שוב גואלה שלמה כמו ביציאת מצרים. כדכתיב (מיכה פרק ז, טו) פימ' צאתך מארץ מצרים אראננו נפלאות.

(ט) גמי, לא מסתומים בימי יוונים. ביאר המהירוש"א (בחידושי אגדות) דאך כתיב בקרא (שם) בארץ איביהם, מכל מקום לפי שהיה ממשלה יוונית עליהם גם בארץ ישראל, נקראת ארץ אובייהם.

(י) גמי, הוא אחשורוש. הרוי"ף (בעין יעקב) הביא دائית במדרש דאיכא חמשה הוא לטובה, וחמשה הוא לרעה. ואתו לאשמעין "זהה לעומת זה עשה אלוקים". וכך נמדו שהרמיד כלפי מעלה, קם אברם שלימד להעולם את האמונה. וכונגד עשו דהוא אדמוני ורשע, עמד דוד שהוא אדמוני וצדיק. וכונגד דתן ואבירם, קמו משה ואהרן. וכונגד אחשורוש שעיבב את בנין בית המקדש עמד עוזא שבנה אותן.

(יא) גמי, בשם שבקטנותו הקטן עצמו אצל מי שగודל הימנו בתורה וכו'. הקשה הרוי"ף (בעין יעקב) ממליץ דמחמת ענוה הוא דעבד, דילמא משום שהיא קטנה שבכולם. ותירץ, דילפין לה מدلא כתיב "ודוד השמיini" אלא "ודוד הקטן".

(יב) גמי, הוא בעצמותו מתחילה ועד סוף. ביאר הבן יהודע דקמשמעו לנו, דאך על פי שבטעב האדם להיות נחלש בזקנותו וכוחו על עמו, מכל מקום נשאר בעצמותו מתחילה ולא שינה מעבודתו לאלוקים מאומה.

(יג) גמי, כך במלכותו הקטן עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה. והמאירי הוסיף ללמד תורה והיינו כדאיתא בברכות (ד). דהיה נמלך במפיבושת רבבו. וההירוש"א (בחידושי אגדות) ביאר, ד"בקטנותו" היינו אצל מפיבושת כדאיתא (שם) שהיא מפיבושת מביש פני דוד בהלכה. "ובגדלותו" היינו אchipotl, שקרו דוד אלופי ומידועי, שלמד ממנו דבר חכמה כדאיתא בסוכה (גנ.).

(יד) גמי, המולך, שמילך מעצמו. והקשה המנotta הלו מכמה דוכתי דהיה בן מלך. ותירץ החותם סופר, לפי מה דאמרין לקמן (יב). דמלכי מדוי ופרס אתנוינו אתנו בהדרייו, אי מינן מלכי מינינו איפרבי, והיינו דפעמים מזה.

ותירץ, דכון דאיכא למיטעי במשמעותו דישיש, הויה ליה למיכתב כן ישוש. ומדלא כתוב כן ממשע דברior הכתוב, דמשיש אחרים.

(ה) גמי, ולא קרבת זה כל הלילה. המהירוש"א בסנהדרין (בחידושי אגדות לט:) ד"ה ומוי ביאר, דדרשין הבא דמלאיכים לא אמרו שירה. משום דברירה דידחו כתיב (ישעיהו, ג) וקראי זה אל זה ואמר. והקשה, רבמדרש רביה (שמות י"ד) איתא אמר הקב"ה למלאיכים אzo ישיר משה ואחר כך אמרו המלאיכים, ואם כןشرو. ותירוץ, דהא דלא אמרו היינו בלילה שדריך המלאיכים לומר בו שירה, אבל ביום השבעי אמרו. עוד תירץ דברירה היינו הלל, אבל אז ישיר יכול לומר.

(כו) גמי, מעשה ידי טובעין ביום ואתם אומרים שירה. הקשה במשנת רבי אהרון (ג' ג') אם כן מאי טעמא שרוי ישראל שירותם. וביאר, דיש בשירה ב' עניינים, א. ההכרה ברוממות הבורא ולשבחו על כך. ב. להביע ההכרה ביכולתו הבaltı מוגבלת והשלכל בהשגה ובמשפט, ובקביעת האמונה בחזק בלילהם. ושירות המלאיכים לשבח לבורא בעניין הראשון. אבל על שירותם של המהוזקת את אמוןתם בהשגה, וקובעת אותה בנפשם, ליכא לטענת "מעשי ידי טובעין ביום". דען מנת להבאים לכך היה הנס, ומוכרחים לומר שירה. (ועיין באות הקודמת).

(כז) גמי, לאדם שטוב לפניו נתן חכמה וודעת ושמחה, ולהווטא נתן עניין לאסוף ولבנוט. ביאר המהירוש"א (בחידושי אגדות) שהיה מרדי חכם גדול בדרמיין במנחות (סד): ועל ידו באה השמחה לישראל, כמו שכותב אסתר ח, טו) ליהודיים היה אזהה וגור. ולהווטא נתן עניין לאסוף ולבנוט, היינו כדאמרו בסוטה (ט): המן נתן עניינו بما שאינו ראוי לו, לכך נטלו ממנה אף את מה שבידו.

דף יא ע"א

(א) גמי, כי עבדים אנחנו וגוי ויט עליינו חסד. פירוש הרוי"ף (בעין יעקב) דבוכות מרדי והצדיקים שלא נהנו בסעודת אחשורוש זכו לגואלה. ואילו היה גור לאכול במשתה, לא היו יכולים להמנע. וביאר נתית החסד שלא גור אחשורוש שייאללו במשתה, והוא הנס שעשה ברכzon איש ואיש.

(ב) רשי"ד דה באש, שהפלנו לבשן. וההירוש"א (בחידושי אגדות) כתוב דאפשר לפרש על חורבן בית המקדש, כדכתיב "וישרוף את בית ה".

(ג) גמי, זכר חסדו ואמוןתו לבית ישראל, ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוקינו. ביאר המהירוש"א חסדו, לשאין ראויין. ואמוןתו, לצדיקים. לבית ישראל, היינו על ידי בת, היא אסתר כדכתיב כה תאמור לבני יעקב. ראו כל אפסי ארץ, היינו דעל ידי שמלך בכיפה והיתה הגוירה בכל המדינות, נודעה הישועה בכל המדינות.

(ד) גמי, בשבייל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה, נשאה וכו'. פירוש הרוי"ף (בעין יעקב), אכן העולם מתקיים אלא במי התורה כדכתיב הוי כל צמא לכוי למים. וכיון שישבו מי התורה אין קיום לעולם, ורק על ידי שקיבץ מרדי כ"ב אלף תינוקות של בית רבן, שיעטקו בתורה, זכו ישראל וניצלו. כדכתיב ליהודים היה אורה ודרשין לקמן (ט"ז) אוריה זו תורה.

(ה) גמי, בקום עליינו אדם, ולא מלך. פירוש רשי"ד האם דקאי על המן. וכן ביאר המהירוש"א (בחידושי אגדות) והאריך בזה. אולם בענף יוסף ביאר, דקאי על אחשורוש, וכמו דאיתא לקמן (יב): שלחה לו ושתי אהוריירה דאבא וכו', שאינו מזורע מלכות, ועל ידי זה קצף והרגה וקמה אסתר

מלכים משלו מצד תגבורת המלחמות וניצוחי בני אדם. אבל שלמה איש מנוהה היה, כראיתא בדרכי הימים (פ' כב ט'). וכל מלכותו הייתה על ידי חכמו שעמד על סוד העליונים, ובאו כולם לשמעו חכמו והמליכו עלייהם. (ועיין לעיל יב) אות יב).

(ב) גם, האvincia שבע דלא מלך עלייהו. וכותב מהר"א (בחידושי אגדות) דאף שכתב "לכל עמייא אומיא ולישנא די דירין בכל ארעה" הינו דשלח אף לאוון שלא כבש.

(בב) גם, התמ אישתויחי הוא דקמתbatch בנפשיה. הקשה הייעץ הירא ישתחב ברבר שניינו. ועוד שהרי הזכיר שם שמים, ומגורי דאפיילו שדים לא מפקי שם שמים לבטלה בדליך (ג), וכל שכן כורש דמלך בשער היה, והקב"ה קראו משהו. ועוד העיר, מדוע נכתב דבר זה בכתבבים. ותירצ', שהיתה לו הבטחה מהקב"ה מבואר בפסקוקים, אמן דוקא על תנאי שבינה את בית המקדש, וכיון דבטל כורש העיזוי ועיבוב הבניין, בטל הבטחה.

(בג) גם,מאי ללבול לגנות בבל. כתוב מהר"א (בחידושי אגדות) דאפשר גם בלשוץ ואחשווורש ידעו מנבואה זו דלחרכות ירושלים, אלא דבלשוץ סבר דהינו תחילת החורבן שהוא כיבוש יהודים, ואחשווורש טעה דתחלת החורבן היה גלות יהודין. עוד כתוב דאפשר שכפרו מנבואה זו, כיון דסתור את דעתם בחשבון מלאת ע' שנה.

(בד) רשי"ד מהרכות ירושלים, גחות וכו' דלחרכות ירושלים בעי למימניה. משמעו דעתו היה דסביר למןוט למלכות בבל, ולא להרכות ירושלים. אבל מהר"א כתוב דאפשר לפרש טעותו, דסביר דמלאות בבל הוא לגולה ממש ולא רק לפיקדה, וכראיתא ל�מן יב) ההוא לפיקידה בעלמא.

דף יב ע"א

(א) גם, שלבש בגדי כהונה. כתיב הכא וכו' לכבוד ולהתפארת. ביאר בחידושי החותם סופר, דהא דלא כתיב "לבבodo ותפארתו", משום דאחרן היה מכבד להבוגדים ולא הבוגדים מכבדים אותו, אבל אצל אחשווורש היה להיפר, הלך כתיב "תפארת גודלו".

(ב) גם, שאלו תלמידיו את רשב"י וכו' מפני שנחנו מסעודה של אותו רשות. במשנת רבוי אהרן (ח"א עמוד קפ) ביאר, שהעoon הגודל בזה עד שנחתייבו כליה היה, לפי שנתקרוו אל הגויים. וזה שורש לכל עוזן, שאין מחייבת מבדلات בין ישראל לעוברים.

(ג) רשי"ד היה שהשתחו לצלם, בימי נוכנצר. התוס' בעבודה זורה (ג). ד"ה שלא השתחו, כתבו בשם ר"ת, לצלם נוכנצר לא היה עבודה זורה אלא אנדרטה העשויה לכבוד המלך. וביאר לפי זה הא דראייתא בכתבות (לג): דאלמוני גנודה לחנינה מישאל ועוזיה פלו צלמא. ואם היה עבודה זורה ממש, חס ושלום שהיה משתחווים. ומשמעות ה'כ' אמרה הגם' בפסחים (נג): מה ראו חנינה מישאל ועוזיה שמסרו עצמן לבשן האש, והינו דהיה להם להשתחות לפי שלא היה עבודה זורה. וכן הוכיחו מסוגין ד' הם לא עשו אלא לפנים,adam היה זה עבודה זורה והוא כל ישראל צרכיהם למסורת עצמן. אולם התוס' בפסחים (נג): ד"ה מה, ביאר בשם ר"י כוונת הגם' מה ראו שמסרו עצמן לבשן האש", דהיה להם לבrhoות, ולא כפירוש ר"ת שהיה להם להשתחות.

יעמוד מלך ופעמים מזו, ובאותו העת היה למדוי למלוך, ועל ידי ממון הרבה בחורונו אף שהיה מפרש. טו) גם, חד אמר הוודו בסוף העולם ובוש בסוף העולם וכו'. וביאר הר"ף (בעין יעקב) והאסיפות זקנים, דלא נחלקו במציאות הדברים. אלא שבאמת היו סמכים זה אלה. אבל כיון שהעולם כדור ואפשר להחשים בסמכין זה אלה, ואפשר להחשים דזה בסוף העולם. והבן יהודע ביאר, דבאמת היו ב' כוש, ולאחר מהם היה סמור, והשני היה בסוף העולם. וכן הוא תפסה וועה.

(טז) גם, תננו רבנן שלשה מלכו בכיפה. הקשה הבן יהודע Mai נפקא מינה דמלכו בכיפה. וביאר, דהוא כדי לעורנו לדעת בוכות מה זכו. אהאב בוכות התורה, כדאיתא בסנהדרין (ק"ב), והכיפה קיימת בוכות התורה בדתכיב (ירמיה לג, כה) אם לא בריתו יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. והבה לך אף שעבד עבדה זורה. ונוכנצר עברו שרך לכבוד הקב"ה ארבע פסיות, כדאיתא בסנהדרין (צ), ולכך זכה למשול בדר' רוחות. ואחשוריש לפי שדבק באstor, ובמו שאמרו חז"ל דזכה בזה בוכותה.

(יז) גם, שם. העיר בחידושי החותם סופר דלכארה הא דראייתא במדרשה דרנן'ב מדינות יש, ואחשוריש מלך בחוץין. פליגא אסוגין דמלך אחשוריש בכיפה. אך הקשה על המדרש דהא ודאי איבא יותר מקכ"ז מדינות. ועוד העיר מודיעת יש, ואחשוריש מלך בחוץין. פליגא אסוגין דמלך אחשוריש מלך בירושלים אין מלך בכל הארץ. והר' יוחנן דמלך אחשוריש מלך בירושלים נקטו לשון "כיפה" ופירש רשי"ד דה מלכו תחת כיפת כל הרקיע, ולא נקטו מלכו על כל העולם. וכן ביאר, דהעולם כדורי, ומלךו הינו רק על חצי כדור זה הוא צד אחד בכדור העולם והוא מניין קכ"ז מדינות ונמצוא דהמודרש לא פליג עם הגمرا.

(יח) גם, שלשה מלכו וכו' אהאב. כתוב הרדר"ק (מלכים א' פ"ח י) לא כדבריו האומר שמלך בכמה, והנה בארץ ישראל כלה לא מלך, [שהרי יהושפט מלך בירושלים] אין מלך בכל העולם. והרי היו לו מלחמות ומלך ארם מלך בירושלים נקטו לשון "כיפה" ופירש רשי"ד דה מלכו תחת כיפת כל הארץ ומלך הארץ לא בדרך יראה ושורה, או הסוחרים הבאים מכל גו' וממלכה לארץ ישראל היה משבע אותם. והר' ג' (שם) כתוב, אך לא מלך אהאב בכל הארץ, כי היה רשע מادر ולא היה ראוי שייטיב לו השם יתרברך. הלא תראה כי כשליח אליו בן הדוד, ספר זהobar לי הוא. שלח לו, כדבריך אידי המלך. נאמנם הקושי על סוגין מיניה וביה, דמאי שנא מסחריב דלא מנוהו משום שלא מלך על ירושלים כדאיתא בעמוד ב'. א.ב.)]

דף יא ע"ב

(יט) גם, שלמה מילתא אחריתו הוה ביה. ביאר הרשב"א (בפירוש הגדות), וביאר מהר"א (בחידושי אגדות) דأتي לאפיקי שלא מלך על המלאכים, והוא דכתיב "וישב שלמה על כסא ה". הינו, כמו "השםים כסאי" דפירושו מלך על השםם, דהיינו על השדים שתחת השםם, ולא על המלאכים שגבוהים יותר.

(כ) גם, שלמה מילתא אחריתו הוה ביה. ביאר הרשב"א (בפירוש הגדות), דמפני שהיה שלמה חכם מכל האנשים, עד שהיה משתמש ברוחניים [בשדים- רשי"י], ובהו עלה על שאר מלכים, אמרו דלענין זה כאשריו מלך על העליונים כמו מלך על התחתונים, יישב במושב ה'. עוד פירש, דשאר

יב) גמי', שם. הקשה בטעמא דקרה, הייך מרדכי שהוחרים מלילך למשתה, נעשה לשר המשקימים. ותירץ, והסכים לשמש שם בכדי לשומר על הין שלא יתנסר, וכן לזרוק קיסם לתנור כדי להצלם מבישולי עכום.

יג) גמי', שם. הרוי"פ והגאון יעקב (בעין יעקב) ביארו, דברין המן ובין מרדכי רצeo שישתו بلا אונס, זה מרעתו וזה מצודתו. המן, לפי שփץ להחטאים בזנות, ואם היו שותים בעל כרhom, היו אונסים ולא חוטאים. ומרדי רעה שלא יאנסום לשותות ולא ישטו ולא יחתאו.

יד) גמי', אייהו בקרי ואיתאתא בבווציני. ביאר העץ יוסף בשם התוס' שאגאנץ, דאייהו בקרי היינו שהעלים גדולים ומכתים אותו, ואיהי בווציני שהעלים קטנים ואין מכתים אותה. והיינו דהיא מונה בפרהסיא יותר ממנו, וכן הביא הטוריaben, והאריך בהה.

דף יב ע"ב

טו) גמי', אותו עד יומם השבעוי וכו' יומם השבעוי שבת היה. ציריך להבין איך מתרצת הגמי' הקושיא. והיעורות דבש (חלה בדורש ח) ביאר הפסוק, דהנה כל כוונת המשתה היה להכשיל את ישראל, והצוווי להביא את ושתי היה גם משומםvr. וכותב בספר מנות הלו' דבשבת לא היו ישראל הולכים לסעודה פן יחללו שם שבת כגון שיתלשו עשבים בגינה, או דבר אחר. ואם כן אמר ציווה להביאה בשבת. ולהחci אמר קרוא כתוב לב המלך בין דין דלוי נשתכר לא היה מצווה. והעץ יוסף כתוב בשם הגרא", לפי שככל מקום שנאמר מלך סתום זה הקב"ה ועל זה הקשה להגمرا אתו עד האידנא לא טוב לב המלך בין, פירוש כי בודאי אין הנאה להקב"ה מיינם, ומה זה שהאידנא טוב לב המלך בין יותר מאשר הימים, ועל זה אמר שום השבעוי שבת היה ולא איננס קאי אלא טוב לב המלך בין של ישראל שאוכליין ושותין וועסקים בדברי תורה אבל אחשוריוש ושריו היו אוכלים ושותים וועסקים בדברי תפלוות אין להקב"ה הנאה כלל מהם שהיה הלו' אמרים פרסיות נאות והלו' אומרים מדויות נאות וכו', והיינו מפני שותה עשתה משתה לנשים בבית המלכות והיה כל אחד שומע קול אשתו והוא הרבה אוזות נשותיהם.

טו) גמי', מלמד שהיתה ושתי הרעשה וכו'. כתוב התוס' הרא"ש דערומות לאו דוקא. אלא דמפשיטין מעידין שלובשות לכבוד שבת. אולם בשעריו בינה (להרока פ"ב פ"א) כתוב דהיה מפשיטין ממש, וכן מבואר ברשב"א.

יז) גמי', שלחה ליה בר אהורייריה דאבא. כתוב הבן יהודע דרומה לו כי הוא שטוף בזימה כסוטים. וכמו שכותוב (bihokal פ"ג פ"ב) וזרמת סוטים זרמותם.

יח) גמי', בא גבריאל ועשה לה זnb. ביאר הרשב"א בחידורי האגדות, דזnb הינו יבלת. וענין זnb, והוא חלק הפחות חשוב שבגוף. ובבן יהודע כתוב, דעשה לה זnb לרמז שנגהה בבנות ישראל כבהתה.

יט) גמי', אמראי דלקה ביה בול' הא. הקשה בקהל אליו (אסתר א, יב) וכי לא היה לו לכעוס שמרדה בו בפני הפרתמים וכל השרים, ולא רצטה לעשות רצונו. ותירץ, רקצ' הוא בגלוי בקצף על פני הימים, וחימה הוא בסתר. ופיריך דכין שכבר קצף בגלוי בדכתיב ויקצף המלך, אמראי שוב בער בו כל כר, הא דרכו של אדם אם יקצוף ומדבר את הדבר, הкус נח ואינו בעור כל כר. וכאן אף שדיבר וקצף מאר אף על פי כן וחמתו בערה בו, אמראי דלקה ביה פירוש מבפנים. ותירץ, שבערה בו כל כר מה שלא יכול

ד) בא"ר, שם. עיין באות הקורמת. המהרש"א (בחידורי אגדות) הקשה לר"ת (המובא באות הקורמת) דעתם נובוכנצר הו אנדרטא אמראי ונענו. ותירץ, מטעם קידוש השם לא היה להם להשתחוות. ובגעוף יוסף כתוב, דאף אם חנניה מישאל ועורה ידעו שהיה רק אנדרטא, מכל מקום כל ישראל לא ידעו, ועל עבודה זהה נענשין אף במחשבה, ולפיכך נענו. והוסיף דלפי זה מיושב מדוע האריך להם עד אז. והיינו משומם דהיה רק עבודה זהה במחשבה.

ה) גמי' אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר. ופיריש רשי"י בד"ה וכי משא וכו', איך זכו לנס. הקשה בעיון יעקב,מאי קשיא להו, ואמאי חшиб משוא פנים. הא מרדכי התפלל עליהם, ופיריש רשי"י (שם) שגורו עליהם עליון תעניות שהסרת טבעת החיזירין למוטב, ופיריש רשי"י (שם) שגורו עליון תעניות להשובה. ותירץ, דשאלתם היה לה מה הקדים הקב"ה הרפואה למכה, די היה שיחצלו לאחר התפילה והתשובה. וזאת לומר שזו כוונת רשי"י, בדבריו "שזכו שייעשה להם נס". דהרי כל הצלתם לא הייתה נראהית כנס אלא דרך הטבע, וכן הוא עניין התפילה. אלא שדוקא במה שהכירו בהשתלשות העניים מאו המשתה. והקדמת הרפואה למכה הוא היה הנס. וזה מה שתמזהו]. עוד תירץ, דהמשא פנים היה כי תשובותם היה לה על ידי אונס מגורת המן, ועל כן השיב להם, שהם עשו לפנים על כן גם תשובה זו מועילה.

ו) גמי', אלא הם של בסוף ורגליהם של זהב. ביאר הגרא"א (עד הפטש אסתר א, ח) דהטעם דראו להאריך בפרט הטעודה הו. להראות מעלת הצדיקים בעולם הבא, דזה אין אנו יודעים כמה גדול כה עולם הבא, אך אמר הכתוב עשר העולם הזה, ויפה שעה אחת בעולם הבא מכל חיי העולם הזה.

ז) גמי', שמתחוטות. רשי"י פיריש מלשון חיטוט וחיפוש. ובעורך (ערך חט) פיריש דזה עניין עינוג. ורבינו חננאל פיריש מלשון חטא, שמחטיות את בעלייהן. דהינו שאין ראוי אלא למלכים, והודיעו המוצאן יש לו לבrho של לא יתפסוهو אנשי המלכות.

ח) גמי' אמר לו ר' נחמה א"ב אתה מטיל קנאה בסעודה. ביאר הבן יהודע דרי יהודה לא חט לטענותו, דסביר דעתה בן באופן שלא היה קנאה, דזההב היה סמור לחוץ, והכסף מבפנים, וכל אחד ייחסיב את מקומו.

ט) תוס' ד"ה אתה מטיל קנאה, בתוה"ד, י"ל דכין דין רואין וזה את זה ליכא קנאה. הקשה העיון יעקב הא אכתי יודען הני בהני, ואמאי ליכא קנאה. ותירץ הבן יהודע, דכך טבעו של אדם שאינו מתקנא אלא בדורין לו, ועל כן אוטם שאין יושבין עמו לא יתקנא בהן, ורק כשיושב עמזהן והוא בכיסף והם בזחוב מתקנא.

י) גמי', מה רת של תורה אכילה מרובה משותה. ביאר המהר"ץ חיות בשם הגרא"א על פי המשנה באבות (פ"ו, ד') פת במלח תאכל ומים במשורה תשחה, וחוזנן דaicא שיעור לשתיה, ולאכילה אין שיעור, וזה כרת של עמל' תורה. והיעב"ץ כתוב, דמה שאכילה מרובה משותה, הינו עד מי' שנה, אבל מכאן ואילך שתיה מעלה כראיטה בשבת (קנבי).

יא) גמי', ברצון איש ואיש, ברצון מרדכי והמן. הקשה המגילת סתרים (אסטר פ"א, ח') הרי המן עדין לא נתגדל, ואמאי יעשנו כרצונו. וכמו כן אמראי יעשן רצון מרדכי. ותירץ, דלאו דוקא מרדכי והמן, אלא הינו כרצון הצדים והרשעים דזהו שציווה אחשוריוש דכל אחד ינהג כרצונו ודרכו.

סתורים שכתב ענין אරור המן וברור מרדכי ו"ל דאמרו בש"ס קרי ל' יהודי וקרוי ל' ימיini אמרה בני ישראל לפני הקב"ה חזי מה עשה לי ימיini שלא קטלי שאלו לאנג וככו. ומה עשה לי היהודי שלא קטיל דוד לשם דנייק מנני מרדכי דאייני ב' בהמן. ובצורת המן היו גם החרש והמסגר ולهم הי צער גדול בחינם וככו והגורם לצער היה מרדכי ועל כן היה עליו קצת דין וככו ובעין להזכיר כמה ברוך הוא כדי להזכירו מן הדרין וככו ע"ש באורך. והנה דבריו צע"ג דמה שייר לומר על מרדכי הצדיק שיש עליו דיןים בענין מעשיו הרוי לכואורה בעין למימר דעתו היהת תורה, ורק שהיתה טעות לכנסת ישראל שלא ידעו מה הדרך הנכונה. אך באמת לכואורה דבריו מודיעים דעתין ננסת ישראל הינה מהות הרוחני של כלל ישראל וא"כ באמת בעין לביר הנגנת מרדכי. ועין בדבריו בראש פרק ג' שביאר מעשיו של מרדכי על פי הרמב"ן בהקדמתו לאיוב שכח העذر עשוה דבר שהוא נגד הד"ת בודאי נסתלק ממנו הבהיר ולפי זה פירש שכחוב במגילה בלשון עתיד ומרדי לא יכרע ולא ישתחוו במקום בלשון עבר. ופירש שלא עליה בלבד לא הכרע ולא להשתחות דהינו שבא שלא מליבו שנסתלקה ממנו הבהיר. ועדין הדברים צ"ע דאין יכול להיות שרצעון ה' היה נגד הד"ת הרי בע"כ חרוא הוא.

דף יג ע"א

(א) רשי"י ד"ה לרוחן, לטבול לשום גירות. הקשה הטורי ابن הא הייתה בן נח והוא אינו מצוה לטבול להכנס לדינו. והמהר"ץ חיות הקשה איך הועילה לה טבילה הרוי גור ציריך שלשה כדאיתא בקידושין (סב). וביאר המרומי שדה דלא מיירי על טבילה גירות, אלא שככל בעל עבירה שעושה תשובה רוחץ כמו שכחוב השולחן ערוף (ירוה דעה סימן רס"ח סעיף יב). והטורוי ابن הביא לרשי"י בסוטה (יב). ד"ה וכן, שביאר, דrhoחן ומתקנה מעוננו קרי רוחץ, והינו דבזה גופא שכפרא בגילוי בית אביה נקראת רוחצת. וכדכתיב (ישעה ד, ד) אם קתץ ה' את צאת בנות ציון.

(ב) גמ', אסתר יר��ות היתה. הקשה רבי יוסף מסלוצק (הובא באסיפה זקנים), מי דחקיה לרבי יהושע בן קרחה להוציא הדבר מפשטתו. וביאר, דרבי יהושע בן קרחה איזיל לשיטתו בא בתרא (יד): דאיוב בימי אחשוריש היה, ובאיוב (מב. טו) כתיב ולא נמצאו נשים יפות כבנות איוב בכל הארץ. וכיון דסובר דהיו בימי אחשוריש על כרחך היו יפות ביותר גם מאסתר. لكن סבר דאסתר יר��ות היתה רק חוט של חסד משור עלייה לנוכח נשאה חן יותר מכל התבאות, וכן כתוב בקול אליהו (אסתר ב, יז). וייש בוה קושית המהרש"א בבבא בתרא (טו): הא כיון שלא נמצאו יפות כבנות איוב למה לא לקחו אותן למלך אחשוריש וכו'. אבל לפי האמור יש לומר אפשר שהחלה מבנות איוב למלך, אלא דאסתר היתה נשאת חן יותר מהן, בגין חוט החסר שהי' משור עלייה.

(ג) רשי"י ד"ה בשעה שתעתרכה, ונמצא שלא היה לה אב משעה שנראה ליקרות אב. מבואר דמקרי אב בשעת העיבור. ומאי נפקא מינה, וביאר המאמר אסתר (להג' ר' שלמה קלגור), לענין שיכול לקדרשה. דהא זיכתה התורה לאב כסוף קדרשה ויכול לקדשה משעת עיבורה.

(ד) גמ', הייתה מונה בהן ימי שבת. הקשה המנות הלווי דמרדי כיון למסורת עצמו על קידושה ה' בכדי לתקן החטא שהשתחו ישראל לצלם בימי נבוכדנצר, וכסביר היה דהמן יתגרה בו ולא בכל ישראל. ועין בהקדמת המגילת החתום סופר.

לאמור בעל פה, ששלהה לו בזינות אהורייה דאבא. והשתא את שפיר דכתיב ויקץ הפלך מאר, הינו בגלוי על המיאון שלא רצתה לעשות רצונו ולבוא בדבר המלך, וחמתו בערה בו, בו דיקא, הינו על דברי הבזנות והולולים שללהה לו, והסרים אמרו לו דבריה בחשאי, ולא אמר לשום איש.

(ג) גמ', שירעים לעבר שנים. העיר בחידושי ר"א גוטמאכער מנליה לגמי' דקאי אדרבן דירען לעבר השנים. וביאר, על פי מה דאיתא בשבת (עה), על הפסוק כי הוא חכםכם ובינכם לעיני העמים (דברים ד' ו') איזו היא חכמה ובינה שהיא לעיני העמים, זה חישוב תקופות ומוזלות. ולכך ידע אחשוריש חכמתם רק על ידי שהוא יודעי העיתים.

(א) גמ', כלום הקריבו לפניך. הקשה הכליל יקר (אסתר א, יד) אמרו מלacci השרת רק מעין הקרבנות ולא משארמצוות, ועוד דהוה להו לומר לאן הקריבו לפניך. ותירץ, דעיקר הקטרוג עליו היה מה שלבש בגין הונה ושטה מכלי המקדש, וזה שאמרו "בלום הקריבו לפניך" והינו נשמש בכל קדש אלו לצורכו, ולא הקריב לפניך בהם וראו הוא לעונש גדול על זה.

(בב) רשי"י ד"ה מוכן לפורענות. עומד להיות תלוי. והמהרש"א (בחידושים אגדות) ביאר, מוכן לפורענות לאחרים, דמתחלת ייעץ להרוג את ושתוי, ואחר כך ייעץ להשמיד ולהרוג את כל היהודים.

(בג) גמ', מוכן זה המן. הקשה העץ יוסף אמר לא נזכר שם מוכן בהמשך המגילה. והטעמא דקרה תירץ, דבכון דבשנתפהח אחשוריש מינו ציווה להרוג את שבעת שרי פרט ומרי כדאיתא במדרש, אפשר דהמן שינה שמו, ועל ידי זה נשטט מההריגתו. [ובתרגולו שני איתא דמוכן הוא דניאל]. והיעורות דבש ביאר (הובא בעץ יוסף וכן כתוב המהר"ל באור חדש דף קא) זו' השרים היו מוחלקים לשבעת ימי השבעה. ומוכן היה ביום השבת, וכידוע דבשbeta שלט מול שבתאי, ולכך כל הדברים לא יצילו בו והכל יהיה הרס וחורבן. ועל כן כל מה שיעשה מוכן לא יצילו, והוא דמוכן הוא לפורענות, אך אחר כך דנתגדל, כבר לא היה ממונה ליום השבת ושוב לא נקרא שמו מוכן.

(בד) גמ', מבאן שההרויט קופץ בראש. הקשה הקול אליו (אסתר א, טז) איך מוכח מכאן זאת, דאפשר שגם השרים היה אומרים מקודם עזות שונות, אך מחתנת שנטקיימו דברי מוכן, נכתבו דבריו. ותירץ, שדיוקם מהא דכתיב (שם) לפניכם הפלך והשנים. דפשיטה שלפני השרים אמר זאת, וכדכתיב (שם א. יג - יד) ויאמר הפלך לחכמים וגוי כי בן דבר הפלך לפניכם כל יודי דת ודין וגוי הישבם ראשנה במלכות. לך אמרו מכאן שההרויט קופץ בראש, ופי לפניכם השרים, קודם להם.

(כה) גמ', ומדובר בלשון עמו. הקשה העין יעקב Mai שיקות העין זהה למשמעותו. וביאר דושתי שלחה למלך בלשון הידעו רק לשניהם. והסרים לא הבינו דבריה. [רדים לא כן ודאי לא היו אומרים כן למלך]. ומשום הבוי חמתו בערה בנו דזוקא, דהוא בלבד הבין דבריה. ולכך אמר שיחיו מדברין כלשון עמו כי היכי דלא יארע תקללה כזאת. וכעין זה ביאר החתום סופר.

(כו) גמ', מה עשה לי יהודי. ביאר המנות הלווי דמרדי כיון למסורת עצמו על קידושה ה' בכדי לתקן החטא שהשתחו ישראל לצלם בימי נבוכדנצר, וכסביר היה דהמן יתגרה בו ולא בכל ישראל. ועין בהקדמת המגילת

יב) בא"ד, שם. כתוב הבית יצחק דידוע מהזהור הקדוש שלא הייתה משמשת בעצמה רק הייתה מביאה שידה תחתיה, והמקובלים כתבו בשם השידה הוא "מור". וזה כוונת התוס' ואם כן אין צריכה הבחנת ג' חדשם. (ועיין לעיל אות ז).

יג) גמ', וטובלת יוושבת בחיקו של מרדכי. וכותב הייעב"ץ, דברון דגורי על הגויים שהם כובים לכל דבריהם, טבלה, כדי שלא תטמא את מרדכי, ואת החולין שאכל בטהרה. ואף שעדיין לא גוזר עוד שבוח"ל היו, מכל מקום נהגו כן. עוד כתוב דעתה לנודתה.

יד) גמ', ולא היה יורע שבז' באדר נולד. הקשה המצתה איתן מה לי שידע, סוף סוף גם מת בו ביום. ותרץ על פי דברי הירושלמי (פ"ג דראש השנה ה'יז') דעל פי המול, אין אדם מת ביום שנולד בו, והצדיקים מעל המול, ואם כן ירע המן שהוא בהשגת השם יתב"ש.

טו) גמ', הקדים שקליו לשקליהם. הקשה הבן יהודע הלא השקלים הם מאה ככר וככאן י' אלף ככר. ותרץ, דברכה של ישראל הוא דמאה מכמ רבבה ירדופו, וזה שהועל אפילו שהיה רק כאחד ממאה, ובפני יהושע ביאר באופן אחר.

טז) גמ', הקדים שקליהם לשקליו והיינו דתנן משמעין על השקלים. פירש המהר"ל (אור חדש עמוד קמ) דהekyllים שישראל נוטנים הם לצורך הקרבנות. וכןן הקרבנות, לכווין כאלו הקריב את עצמו להקב"ה. ולפיכך עניין נתינת השקלים כאשר נתנו עצם להשם יתרוך, ואז ישראל בדקם בהשם יתרוך למגורי. ומהאי טעמא לא היה יכולם להנתן להמן על ידי השקלים שהמן נתן למילך לקנות אותם, דהרי דבוקים היו בהקב"ה.

דף י"ד ע"א

א) גמ', חוץ ממקרה מגילה Mai Drorush וכו'. הקשה בהגחות מהר"ץ חיותDDRUSHIN לה לעיל (ז). מקרה אחרינא ד"כ כתוב זאת זכרון בספר". ועוד, כיוון דדרשו הכא מקל וחומר, וכל וחומר דאוריתא הוא, אמאי מיקרי שהוסיפו על מה שכותב בתורה. [ונראה דהסתמ מירוי לגביו שתהייה נכתבת בין כתבי הקודש, והכא מירוי לגביו מה שתיקנו מוצות קרייה כمفושת בלשון הגمرا חוץ ממקרה מגילה]. ובמה שהקשה אמי אינו מדוריתא כיון דaicא קל וחומר, יש לומר דaicא פירכה מה להכא שכן אכתי עבדי אחשוריש אנן, וכדאמרין בסמור, ולהכי אינו קל וחומר גמור, אלא דמכל מקום נראה קל וחומר זה ולכך לא הסכימו לקבעו וכדאמרין לעיל (ז).

עד שמעאו חכמים אסמכתא מקרה דכתוב זאת זכרון.

ב) רשי' ד"ה חוץ ממקרה מגילה, ואם תאמר נר חנוכה, כבר פסקו הנבאים. ביאר מהרש"א (בחידושי אגדות), דודאי לא תיקנו חכמים חנוכה בתורת הוספה, אלא מצאו לו סמך מן המקרה, וכוונת הבריתא דאפילו הנבאים לא הוטיפו, ולכן נקבע דוקא מגילה דשיך לנביים. והריטב"א כתוב דיש לומר דרבנן דתיקנו נר חנוכה, סמכו נמי אטעמא דקל וחומר לדאמרין הכא. [וצ"ב שהרי בחנוכה לא מצינו שהיתה סכנת מיתה לכל ישראל, כמו שכתב הלבוש (סימן תר"ע) ואם כן לא שייך למימר קל וחומר מミיתה

של אחת TABA עצלה בתקילת הערב. והיירוט דבש (הובא באסיפה זקנים) תירץ, דלפי שלא רצחה שירגשו בה ששומרת שבת העמידה ז' נערות, וכן הנערה הרואה את אסטר בימיות החול עשו מלאכה, סבורה שכן הוא בכל יום. וכן הנערה הרואה אותה שעשו מלאכה ביום השבת, סבורה שכך נהוגת בכל יום.

ה) גמ', שהאבלה מאכל יהודו. הקשה הבן יהודע הלא לא הגידה אסתר את עמה. ותרץ, דידועו כולם שגדלה בבית מרדכי וסבורי שאסופית היא מן השוק, וכך אוכלת מאכל יהודי כדי לא לשנות הרגלי אכילתה, שלא תחיש יופיה, וכן בשיר משחיתת ישראל שהוא נקי ואינו מזוהם, גם כמה גויים אינם אוכלים אלא בשר שחוטות.

ו) רשי' ד"ה קתלי דחויר, בקוני"ש וכו' ומטרך אונסה לא נענסה. והתוס' בר"ה קדלי כתבו, דחו"ו היא לא הייתה אוכלת. והבן יהודע כתוב, דאפשר שהייתה ננדנו ששים ובטל האיסור ברוב. עד כתוב לפני מה שכותוב בזוהר הקדוש ובאריז"ל (ע"ז חיים קליפ"ג פ"ו) דהיתה מביאה שידה במקומה, והכא נמי השידה הייתה אוכלת. עוד ביאר, דקדלי דחויר הינו דהו דשיבוطا שהוא מועיל ליפוי ועידון בשר, וכדאיתא בחולין (קט.) דהו בטעם חזיר.

ז) גמ', נדמה לו באומתו. ביאר בחידושי החותם סופר דעל ידי זה אף המן שעמלקי היה סבר שהוא עמלקיות ממש.

ח) גמ', עבר משתיא ולא גלייא ליה וכו'. הקשה המדרש אליו (לבעל השבט מוסר), היאר לא נמצא אחד שיגלה כי יהודית היא. ותרץ, דברון דכלך אחד נדמה באומתו, אם כן לא יאמין אחשוריש לשום אדם. ועוד, דמשום זה הפכפך היה דהא כעס על ושותי והרגה ואחר כך כעס על כר, לא אמרו לו מיראתם שמא יתנקם בהם לאחר זמן. והמנוגה הלו כתוב, דזוהי הזכות שעמדה להם לניצול שלא היה בהם דלטוريا.

דף יג ע"ב

ט) גמ', שהיתה מראה דם נדה לחכמים. כתוב המנות הלו להודיע גודל חסידותה, אך שמודבי מישובי הסנהדרין היה, לא הראתה לו לפיה שהיה לעצמו, וכען שאמרו אין אדם רואה נגעי עצמו.

י) תוס' ד"ה וטובלת וכו', וא"ת והא לא היה הבחנת ג' חדשים וכו'. הקשה הבית יצחק הא כתוב הרמ"א (baban ha-urim סימן י"ג ס"ג) דבנאנסה תחת בעלה אין צריכה להמתין, דתלין בבעל. ותרץ, דהא שהטה אסתר י"ב חדשים על ידי הגו סריס המלך, ובכח אי גונוא לא מיקרי תחת בעלה.

יא) בא"ד, ויל' דהו הינה משמשת במוק. והתוס' הרא"ש כתוב, שהיתה מתחפכת אחר בעילת אחשוריש. ומסיק ביבמות דאם מהפכת שרי. מהרש"א (בחידושי אגדות) כתוב על דברי התוס', דהינו בשימוש עם אחשוריש. והוא דאיתא באגדה שדריש האחرون שבניו את הבית, היה בנה של אסתר מאחשוריש. אלמא נתערבה ממנו ולא שמשה במוק. וצריך לומר דהיה לאחר שנarterה וכדאמרה כאשר אבדתי אבדתי. והוטיק, דאין לומר דאצל מרדכי שמשה במוק, דהא רק לג' נשים התירו לשמש במוק, כדאיתא ביבמות (יב). אמנם הטוריaben כתוב, ודואי בשעת שימושו של אותו רשות היה ראה לשמש במוק, אלא בשעת שימוש מרדכי הייתה משמשת במוק משום הבחנה כדי שלא תהverb מרדכי. והתוס' הרא"ש תירץ, דכווש היה בן מרדכי והוא דקרי ליה בן אחשוריש משום גדלו בבתו.

נראה, דמי שאין לו מגילה בפורים ציריך לקרות הלל. והשערו תשובה (סימן תרצ"ג, ב) כתוב דנראה באחרי שלא תיקנו חז"ל קריאת הלל בפורים ממליא אין לקרות הלל שלא תיקנו חז"ל לאומרה היום, אף באין לו מגילה. ועינן לעיל ד.אות ב.

ו) גמי, כיון שגלו חז"ל להבשiron הראשון. ביאר המהרש"א בערכין על פי דרכו באות ו, דכל מקום שגלו שכינה עמהן דעמו Ancni בצרה, ולהכי יש לומר הלל אף על נס שבוחן לארכן. והטוריaben כתוב, דיש לומר דסבירא ליה קדושה ראשונה לא קדשה אלא לשעתה וכשಗלו בטלה, ולהכי חז"ל כל הארץות להיות שוות כרמייקרא.

יא) רשי"ד "ה נבואה, בתוה"ד, עלי וכו' ברוך בן נריה וכו'. הקשה בהגחות הייעב"ץ אמאני נמנה עלי שלא מצינו בקרא להדייא שהיה נבייא, וכן נריה וברוך ושרה ומחסיה לא ידענו שהן נבייאים כי אם מפי הקבלה. והטוריaben הקשה בדברוק ונריה ושרה ומחסיה ומרדכי לא נכתבו נבואתן. ולגביו מרדכי תירץ המצפה איתן, בכתבובה נבאותו במה שכותב במגילה וחכרם לא יסוף מזרעם, ובDSLUL (ז).

יב) גמי, מקום גבוה נתבער להם בגיהנם ועמדו עליו. כתוב הרשב"א (בפירוטי הגדות) דין הכוונה לגיהנם ממש אלא דכל ענין רע ואבדון מקרי גהינם. וכשנבקעה הארץ נשארה הארץ שתחתיהם במקומה ולא נבקעה כיון שהההרו תשובה, ונמצאו עומדים במקום גבוה וסביבותיהם תהום, ולהכי קרי להו שעומדים ברומו של עולם.

דף י"ד ע"ב

יג) גמי, עדיין שאל קיים ולא יצאطبع בעולם. ביאר השואל ומשיב (מהדורה רביעאה ח"א סימן מב), דאף שהיה ידוע שנמשח דוד למלך כדאיתא במדרשות, מכל מקום חוב מורד במלכות איינו אלא משום תיקון העולם, שהמלך הוא מנהיג העולם, וכל זמן ששאל היה קיים לא שיר האיט עטמא.

יד) Tos' ד"ה מورد, בתוה"ד, אבל לדונו ודאי ציריך. והקשה הטוריaben אמרין אמרין בשבת (נו). דלא חשיב שפיקות דמים לדוד מה שהרג לאוריה כיון שהיה מורד במלכות, הא اي ציריך לדונו בבית דין, ההורגו קודם שפסקו עליו בית דין חשב רציחת. וכבר מוכחה במכות (ה). דזוממי נဟרגים אף שחילל שבת קודם, משום שלא נתחייב עליה בבית דין. ומכח זה כתוב בדامت מורד במלכות אין ציריך בית דין דוקא, ודוקא כשייש ספק اي חשיב מورد ציריך בית דין לבורי עולם, ולהכי כיון שבאמת אוריה מورد היה, לא חשיבה הריגתו לשפיקות דמים.

טו) Tos' ד"ה ה"ג Mai מבא בדמים. כתוב המהרש"א (בחידושים אגדות), (אגמ') ד"ה אל' ברוך טעםך) דין נראה גירסת התוס' דקושית הגמ' Mai מבא בדמים, דפעמים רבות מצינו מקרה לשון דמים ולא נדרש דתרתי משמע. אבל לפי הגירסת שלפנינו דגרשי רק מבא בדמים דמים תרתי משמע, יש לפреш דבאמת לא מכח לישנא דמים קאמר לה, אלא דלפי Mai אמרין שהיה כן

לחים. (א.ג.)].

ג) בא"ד, שם. הקשה המהרש"א הא תיקן שלמה עירובין ונטילת ידיים. ותירץ, דתקנות אלו סייג לתורה זו, משום גדר הוצאה ומשום סרך תרומה, ולהכי לא מיקרי הוספה.

ד) רשי"ד מהudy מעבדות לחירות, וביציאת מצרים אמרו שירוה על הים. הקשה הטוריaben דקריית ים סוף לאו מעבדות לחירות בלבד הוי, דהא אמרו ישראל "המבל" אין קברים במצרים לקחתנו למותם במדבר", ומשמע שהוא בטכנת מיתה. [ואפשר דכיוון שאם היו נכנים להיות עבדים לפרעה לא היה הורג, הלכך לא מיקרי הצלחה ממיתה אלא מעבדות. ומכל מקום בני ישראל אמרו שהם עומדים למותם, כיון שידעו שלא יכנעו לפרעה ומילא פרעה יירוגם. (א.ג.). ועוד הקשה הטוריaben מי מקשין אי הכי היל נמי נימא, הא ביום קריית ים סוף, הינו שביעי של פסח לא אמרין היל. ועל בן פירש, רקאי על היל שנאנו אמורים בראשון של פסח על יציאת מצרים. דנביאים שבישראל תיקנו שיאמרו היל כל כל פרק וצורה כשנגאלין, ואם על מה שנגאלו מעבדות לחירות אמורים היל, קל וחומר ממיתה לחים. ומה דעתך בגמר שירוה

אף רקאי היל, מצינו בבריתא דבسمך ذكري להיל שירוה.

ה) רשי"ד היל נמי נימא, שהוא שירוה. כלומר שנילך משירת הים לומר היל. ולא פירש יותר בפשיות שנילך היל מהיל, כדאיתא בפסחים (קיז). שיישראל אמר אל היל בשעליו מן הים. משמע דאייכא מאן דפליג עליה החטם. וכן מלשון הגمرا אי הכי וכו', משמע שהקל וחומר מהשירה דאיירין בה לעיל. אבל ציריך ביאור לפיה זה מה חידש רב נחמן ذكريית זוז הלילא, דהא מעיקרא הקושיא שנאמר היל ממשום שירוה, וזה לכולי' עלמא דהמגילה חשיבא בשירוה, שהרי זה כל הקל וחומר למילך מקרים מגילה. (א.ג.)].

ו) גמי, שאין אמורים היל על נס שבוחצת ארץ. ביאר המהרש"א בערכין (ו): הטעם, משום שבארץ ישראל יש השגחת ה' יתרברך בפרוטות, והניסיים שבה נעשים על ידי הקב"ה בעצמו, אבל בחוץ לארץ הניסיים נעשים על ידי מלאך או שליח, ולהכי אין אמורים עליהם שירוה.

ז) גמי, יציאת מצרים דנס שבוחוץ לארץ היכי אמרין שירוה. הקשה הטוריaben אמרין דדילמא משום יום טוב אמרין היל בפסח ולא משום הנס, דהא בשאר ימים טובים נמי אמרין, אף שלא נעשה בהם נס. ותירץ, דהkusia מכח היל דليل פסח, דמשום יום טוב אין לומר אלא ביום כשאר ימים טובים.

ח) גמי, קרייתה זוז הלילא. כתוב המהרש"א (בחידושי אגדות), דלפי זה אייכא למילך לחיבת קריית המגילה בין ביום ובין בליל מהאי קל וחומר, דהא בפסח אמורים היל בלילו וביוםו, ולפי זה אין ציריך לקרי דדרשין מינה לעיל (ד). לחיבת לקרות ביום ובליל. [אמנם לדברי הטוריaben שבאות הקודמת ליכא למילך אלא מהיל שאונרים בליל. ואפשר דהכא תיקנו שיריה בעיקרו ביום, אבל אין מקור לב' פעמים].

ט) גמי, שם. כתוב המARIO דלפום האי טעמא ذكريית זוז הלילא.

עטמיין. אבל בתוס' סוטה (לה): ד"ה לרבות הוכיחו מהספר, שרחב היהת המשבעת עטמיין.

בד) בא"ד, שם. הביא העורי אבן דיש מפרשין ביבמות (עה): לטוגיא התרם סברה דכל אישור לא תחתן בס אינו אלא בגיןותן [וכן דעת רשיי (שם) ד"ה דוד, ועיין (שם, עט). בתוס' ד"ה ונתינאים], ולפיג האי סוגיא ארבה דאמר ביבמות (עו). דאיسور לא תחתן מיררי בגיןותן. ולפי זה לא תקשי איך נסיב יהושע לרוחב. אבל הקשה, דמלכ מקום מאן דאמר דבגירותן אסורים איך יעים הרירותא דקANTI שיצאו שמנה נביים והם כהנים מרוחב. ותירץ, דיפרש דרך ברירתא סברה דרוחב לא מז' אומות היהת, ולפיגא אספרי שהביאו התוס' בסוטה.

דף ט"ו ע"א

א) גמו, כל מקום ששמו ושם אביו בנכיותו בידוע שהוא נביא בן נביא. כתבו התוס' בבא בתרא (טו): ד"ה בלעם דמהא גמרין שבעור אבי בלעם נמי היה נביא לאומות העולם, מדהווכר בלעם בן בעור, וכגדארין הכא. אבל המהרש"א (שם) הקשה, והוכיח שבנביאי האומות לא נאמר האי כלל, אלא בנביאי ישראל.

ב) גמו, שמו ושם עירו מפורש בידוע שהוא מאותה העיר. והב"ח (אות א) הגיה שהוא נביא מאותה העיר. וכן איתא בעין יעקב. ולכארה הכוונה לפי זה שהנתנבה בשיהה דר במקום זה. אבל המהרש"א (בחידושים אגדות) כתוב, דהכוונה שנולד באותה העיר, ונראה דಗרים כלפנינו ולא כב"ח.

ג) גמו, מלאכי זה עוזרא. כתוב המהרש"א (בחידושים אגדות), דהכא לא מפרש אמר נקרא מלאכי, דיש לומר דבר פשוט הוא שעורה נקרא כן על שם שהיה כמלאך ה' בתורתו וכדכתיב (במלאכי ב, ד) "תורה יבקשו מפייו כי מלאך ה' צבאות הו".

ד) גמו, כי קאמינה ביודעה ומזכיר. רשיי בתעניית (ה): ד"ה ביודעה כתוב, דיודעה היינו מכiorה. והם המהרש"א (בחידושים אגדות) כתוב, דיש לומר דהיא שבא עליה כבר מלשון "ויאיש לא ידעה", ומתוך כך מכiorה. וכן איתא לפניו בתוס' בתעניית (שם) ד"ה ביודעה.

ה) Mai אמר רב גבה המן וכו'. ביאר המהרש"א רהדרשה מדכתיב צעה גדולה, היינו שהזוכר שגדל לבו של המן, או שגבר מלכא עילאה וכו'.

ו) רשיי ד"ה גבה המן, שמלאו לבו לדבר מה שלא עלה על לב אחשווש. הקשה הראש יוסף הוא אחשווש היה שונאן יותר, וכדייאתא במדרש רביה (אסטר פ"ז, ט"ז). ולעליל (יד). מיתינתן עליה משל דבעל תל ובעל חורי. וככתוב דמלכ מקום היה אחשווש יודע שהקב"ה ברית ברית עם ישראל ולכך לא עלה על לבו להשמידם בפועל אף שהיה שונאן, אבל המן שמעיקרא היה איש כפרי ונתגדל מהרה לא הבין דבר זה. אי נמי כיון שאחשווש היה מלך, ולב מלכים ביד ה', לא עלה על לבו זאת.

ז) גמו, חמשה חומשי תורה דכתיב בהו מזה ומזה הם כתובים. ביאר המהרש"א (בחידושים אגדות), דף דהאי קרא בלחוחות כתיב. מכל מקום בלחוחות כלל כל התורה שבמחשה חומשי תורה, כמו

המשעה שנמנע מראות הדם בלילה, וכן מלדון בלילה, מAMIL מפרשין דדים תרתי משמע.

טו) בא"ד, ולא גרטין איבא דאמרי וכו' דהא השטה מפרש מאוי תרי דמים. הקשה המהרש"א דמאי קאמר דנטצול מדם נהה, דהא עדיפה מיניה איבא שהיתה אשת איש החמורה שהיא בחנק. ומשום הכל כי כתוב דנראה כגרסת דgross איבא דאמרי, ולפי זה השטה פlige אמאוי דאמרין דאמר לה ברוך טעםך על זה שנמנע מראות דמה בלילה ודמים קאי אדם נהה, אלא שרצה לבא עליה וכו' ועל זה קאי דמים, דהינו מב' מיתות בית דין משום אשת איש, ומשום שפיקות דמים, והטمر לזה כدماتים מה שאמරה לו לא תהיה זאת לך לפוקה מכלל דאיבא אחרית, דמשמעותו שהיא גם השטה בעניין אשת איש.

יז) תוס' ד"ה שגילה שוקה, קשה הייך אותה צדיקת גLIGHTה שוקה לפני דוד. תמה המהרש"א מהיכי תיתי להו שגילה בפני דוד. וודאי גילתה שוקה כשהיה רחוק ממנה ג' פרטאות ולא ידע זזה מזה, ודוד לא ידע מהין הואר עד שבאת אליו, ואז הבין שהיה מחומרה. וגם מה שכתו התוס' דמזהו כגוזמא, מצינו כיין זה בברכות (ה): גליה לדרעיה ונפל נהורה.

יח) בא"ד, ויל' שנמצא בספרים מדוייקים וכו'. העיר המהרש"א דאכתי לא תירצزو בו לקושיא קמייתא איך גילתה שוקה. והשפט אמרת כתוב, דכל קושיית התוס' דוקא אי נימא שהלך לאור שוקה ג' פרטאות ואמ כן הייתה מגוללה זמן רב, אבל למי דפרשו דהינו לאור חמימות יש לומר שהגilio לא היה אלא זמן מועט, והיה מקרה ולא מדעתה.

יט) גמו, והיתה נפש אדוני צורורה לצורך החיים. נתקשה המהרש"א (בחידושים אגדות), מה עניין האי מקרה לכאנ, ונשאר בצע"ע.

כ) גמו, ובמקום דקאי ירמיה היכי מתנבייא איה. תמה השפט אמרת מי קושיא היא, אדם שלחו לה נבואה מהשימים האיך תכבוש נבאותה. ובספר עמק ברכה (עמוד ג) כתוב לבאר דקושיות הגمرا קאי אהא דכתיב בקרא והיא יושבת בירושלים במשנה, ומתרגמינן בבית אולפנא. ומשמע שהכינה שם מקום המיעוד לנבואה להושיב שם לכל דורש דבר ה' הוא נבואה. ומשום היכי הקשה היכי עבדה כן.

כא) גמו, מפני שהנשים רחמניות הן. כתוב המהרש"א (בחידושים אגדות), דאין הכוונה דמחמתן כן תתנבה עליו לטובה, ודודאי اي אפשר שתנסה מן הנבואה, אלא דתבקש רחמים עליהם לשנות מרעה לטובה.

כב) גמו, אלא מלמד שירמיהו החזירן. ואיפליגו תנאי בסנהדרין (קו): אי עתידין USARTת השבטים לחזיר, ופירש רשיי בד"ה אין, דאף שהחזירן ירמיהו, לא החזיר אלא מקצתן ולא כולם. ותוס' ערבית לב. הנפרש מדף לא: ד"ה התקין הקשו, אם כן אמר חזיר למןות יובלות הא בעין שייחיו באל ישראל, כדאיתא שם (לב): בגמרה דלהכי פסקו למנות يولות כשלגלו רואבן וגדר. ותירצעו, דמלכ שבט ושבט חזיר מקצתן והו שפיר כמו כל יושביה עליה.

כג) תוס' ד"ה דאגיגירה, בתוה"ד, וצריך לומר שלא היהת משבעת

וכן פירש רשי ב מגילת אסתר (ד', י"ז) ויעבר מרדכי, שעבר על דת של תורה. נאמנים כיון שצמו ליל ה' ויום נמצוא שביטלו אכילת מצה, ואם כן אף לר' אליעזר דאפשר לעשות כולם לה' עשו כאן שלא כדין. ומכיון כיין זה ומה שבאה אסתר מרצונה לאחشورש מפני הצלחת כל ישראל, וחוזין דשאני הצלת כל ישראל מפיקוח נפש **ליחסדים**.

יג) רשיי דה יו"ט ראשון של פסח, בתוה"ד, ויד' וחמשה עשר
וששה עשר התענו. כתוב הרש"ש דמאי דנקט רשיי שלא התחילה ג'
ימי התענית ביום יג עצמו אלא מ"ד, הוא מכח מאי דמשמע
לকמן (טו.). שביעום הקרבת העומר דהינו ט"ז היה מרՃכי בתענית.
וכדריפריש רשיי (שם) בד"ה הלכות קמיצה, ובד"ה ולתעניתו.
והרש"ש הקשה דאם כן אמאי נקט رب דוקא שהעביר יומן ראשון
של פסח, הא היה גם ביום השני של פסח, וגם בזה יש איסור
תענית מדרוריתא כמו שכתב הבית יוסף (סימן קפ"ח). והביא
דפרק דרבי אליעזר (פרק ב) ובמדרש רביה (פ"ח, ז) איתא, שהיו ג'
ימי התענית יג י"ד וטו', וכותב, דאפשר דמכל מקום מרՃכי המשיך
בתענית גם ביום ט"ז עד שייננו לו מן השמים, ולהבי אמרין شب
לשקו ותעניתו ביום ט"ז.

יד) רשי דה זה בא בפרובולוי, בתוה"ד, שמכיר המן את עצמו
למרדי כי וכו'. בילוקוט שמעוני (אסתר ה) איתא להאי מעשה, שפעם
אחת נתן להם המלך ממון ושיגרים בראשי גיסות, והמן נטל הממון
שלו וabalvo ולא נשתייר לו ממון, וכשבא להוציאו על בעלי
המלחמה לא היה בידו כלום. אבל מרדי חצי של ממון היה בידו,
והמן בא אצל מרדי ו אמר לו הלויני ממון שבידך, אמר לו מרדי
אני מלויך אלא אם תמכור עצמך לי לעבד, וכן עשה, וכותב לו:
הרי המן עברו של מרדי.

דָּת ט"ו ע"ב

טו) **תוס' ד**"ה זה הדין, נראה דמשמעות ה'כני' נקט אמרת לא-שומרעין דברדין מרווחה צריך לחקור העדרים בטוב וכי איז ידוננו לא-אמתתו. וכותב הב"ח (חו"מ סימן א') דלפוי זה לא-אמתתו היינו שלא יטו הדין, אלא דעתיקר הרבותה הוא שלא סגי בלאמתתו לחוד דהינו שלא יטה הדין, אלא בעי נמי לחקור העדרים אם רואה שהדין מרווחה. והביהת יוסט (שם) פירוש, לדלא-אמתתו היינו דאך שידון דין אמרת, אם מצטרף לוזה אהבתו לזכאי או שנאותו לחייב לא הווי לא-אמתתו. וכותב הבאר שבע (סנהדרין קיא): דהכוונה בזה, דאך כשודאי כן האמתת ולא נוטה משורת הדין מחמת אהבתו לנידון, מכל מקום אינו מקבל שכיר דין אמרת, כיון שלא דין אותו לא-אהבת האמת אלא לא-אהבת האדם, ולפי זה אמרת לא-אמתתו היינו כמו אמרת לשם.

טו) גמ', שמא אתה דין אותי על שוגג בمزיד ועל אונס ברצון. ופירש רשי' בד"ה על אונס, שבאה אל אחשوروש באונס. והקשה מהרש"א(בחידושי אגדות), דאם מיקרי אונס לא היה לה להיאסר על מרדכי, ולעיל (בע"א) אמרין שנארסה מלחמת ביהה זו למרדי כי רצון. ומשום ה hei פירש דלא קאי על ביאתה לאחшوروש, אלא דמלחמת עצם ביאתה לבית הצלמים נסתלקה ממנה רוח

שהביאו בשם ר' סעדיה גאון. [דכתב דלא כרשי] (שמות כ"ד י"ב) שבכל תרי"ג מצוות בכלל עשרה הדברות הן. אלא פירש, המצוות ה תלויות בכל דברו]. [אבל קשה דלפי זה אמרاي נקט ה' חומשי תורה דהה"ל תרי"ג מצוות].

(ח) גמי', ואילו איהו לא אזיל לגביה מכאן שאין משבין על הקלקלה. ובתוס' בבבא בתרא (ד). ד"ה שכל הביאו דברתיגום איתא שהרגו המן להתר על שהיה מшиб הדברים בין אスター למרדכי, ובאמת הוא דניאל. אבל בתוס' הרא"ש כתוב, דהתרגם לא סבר דהתר על דניאל, ודודאי דניאל שהיה בגין האריות לא יתכן שיירג עליידי המן.

ט) גמי', עד עכשו באונס ועכשו ברצון. כתב המהרי"ק (בשורש Kas"z) בשם Tos' רבינו יהודה מפריז', שモתר לעשות עבירה זו לשמה כדי להציל כל ישראל, ולכך המציא אסתיר עצמה לאחשורוש שלל ידי זה יתפתחה לה ויעשה בקשתה. וכן לגבי יעל שנבעלה לסייע, וכదאמרין בזיויר (כג) עליה דגדולה עברה לשמה. אבל המהרי"ק הוכיח שלא עשתה אישור בזה, שהרי בבואה לפניו המלך שורתה אליה רוח הקודש כדדרשין לעיל (יד): מ"ותלבש אסתיר מלכותו, וזה היה באותה הליכה שבאה אליו, מרצון, וחילילה לומר שתשרה רוח הקודש מכח מעשה של גנאי,

וירש רשי' בד"ה אבדתי דעתך ישראל גמי', אך אובד ממן. ונבעה ברצון אסורה על בעלה. וכותב בשווית מהרי"ק (שורש קס"ז) דחוינן מהכא דאף שלא עשתה אישור בזה, אלא אדרבא מצوها עשתה ובנ"ל באות הקודם, מכל מקום כיון שעצם הביאה מרצונה קרינה בה ומעלה מעלה באישה ונארת על בעלה. ועל פי זה כתוב מהרי"ק דאף אשת איש שסבירה שモתר לה לונות נארת על בעלה, אף שככלפי האיסור היהת שוגגת, ומכל מקום מיקרי מעלה מעלה באישה. (והכא חווין דאף שהיה ברצון בעלה שחיי מרדי הטעמים לזה מכל מקום נארת).

יא) גם', שם. התוס' כתובות (ג:) ד"ה ולדרוש הוכיחו מהכא דאך בבייאת נכרי נאסרת לבעה, והקשו מזה על ריבינו תם הסובר דבריאת נכרי כבכמה דמי, ומתווך כך פסק שאשת ישראל שזינתה עם נכרי ואחר כך נתגיר שמותרת להנשא לבועל זהה, אף דבעלמא נאסרת לבועל. והתרומות הדשן (סימן ר"ט) כתוב, דאך ריבינו תם לא התיר אלא לבועל, אבל לבועל מודה שנאסרה, וכוחזין הכא.

יב) גמי, שם. בפרקி דרבי אליעזר (פרק נ) איתא, שאמר מרדיכי לאסתר והלא יומ השלישי פסח הווא, ואמרה לו אסתר, אם אין ישראל, למי הפסח. וכותב בביור הרד"ל דאף דבשבת אין מתענין על שום עריה (לדעת השולחן ערוך סימן רפ"ח ס"ח), אפשר לישב מה שהתענו הכא לדעת ר' אליעזר בפסחים (סח): דיוום טוב אפשר לעשותתו כולו לה, ולהכי היה מותר להתענות. או דאפשר או בעלמא אסור להתענות, כאן היה הוראת שעה מפני צרת כל ישראל, וזה שאמרה אסתר "אם אין ישראל למי הפסח", וזה לישנא ד"ויעבור מרדיכי" שעבר על שורת הדין מפני הוראת שעה.

בראשו שנותה. ובביאור הגור"א (שם) ביאר, דנפקא מדכטיב "אשר בידו" דלא איצטריך לאשמעין שהיה בידו, אלא להורות שהיה קטן ולא היה אלא בידו.

(א) רשי"י ד"ה ולא דבר שוחץ במלכות, בנין הבית שהוא באמצעות של עולם. הקשה מהרש"א (בחידושי אגדות), אדם כן אמר נקטו לשון חוץ ולא חצי ממש קלשנאDKRA. ומשום המכפר, דחוצץ מלשון חוץ, דהינו שמיוק למלכות. כدمעינו באגרת השיטנה שלחו לבטל בנין בית המקדש (בעורא ד, ט"ז) "קריתא דך קרייא מרדא ומהנוקת מל宾ן וגוי". וכן בתרגום (אסתר שם) איתא שאמר

לה אחזורש דדחיל אנה מן יהודאי דלמא ימדון.

(בב) [גמ'], עשרה מתו ועשרה נתלו וכו'. אין לפреш עשרת הבנים המנוין במגילת אסתר שנרגו, לא הם נתלו אלא אחרים היו, ואלו שנרגו היה ביום י"ג, והתליה ביום י"ד, כדכתיב במגילה]. דהא לקמן (טו): אמרין יו' דיזאת צרייך למימתחה וכו' Mai טעמא כולחו בחדר זקיפא אוזדקיפא, ומפורש שאלו העשרה שנמננו במגילה שנרגו hon עצם ניתלו. אלא צרייך לפреш עשרה שמנו במגילה שנרגו אחר ואפנ' עצם ניתלו. ולהבי לא נקט נהרגו]. (כג) גמ', מלמד שנקראין מאליהם. בתרגום שני (פרק ו', א) איתא ששמשי היסטוף היה הופך את דפי הספר ולא רצה לקרות מה שכחוב טוב על מרכדי, ונעשה נס ונקרו מאליהם.

הקדש, וכדמשמע ממה שאמרו כיון שהגעה לבית הצלמים וכו', והינו משומם "אל הפנו אל האלילים", ואמרה שבאונס נכנסה לשם ואין כאן איסור אל הפנו אל האלילים, וכען דאמרו בברא בתרא (נו): דבליכא דרכא אחרינה אונס הו. ובשות' שבות יעקב (ח"ב סימן קי) תירץ דברי רשי", על פי דברי מהרוי"ק (שהובא באות י) דבאמת מצווה עשתה בזה שהלבאה אליו, ולהבי מיקרי הכא אונס, אלא בסוף סוף כיון שעושה כן מדעתה נאסרת על בעלה.

(ז) גמ', שם. צרייך ביאור מה הייתה כוונתה בשוגג בمزיד, דאיו שגגה הייתה. (א.ג.).

(ח) גמ', ג' מלacci השרת נזרמו לה באotta שעה אחד שהגביה את צוארה וכו'. ביאר מהרש"א (בחידושי אגדות), דנפקא ממשמעותא מדכטיב "נשאה חן בעיניו" ולא מזאה חן [כבכל המקרא דכתיב לשון מציאות חן], דרישין נשאה היינו שנישאה ראהה. ובביאור הגור"א (אסטר ה, ב) ביאר, דנפקא מדכטיב "כראות" ולא כאשר ראהה, משמע שניהה ממילא שלא בדרך הטבע.

(יט) גמ', ואחד שימוש חות של חסד עליה. בביאור הגור"א (שם) ביאר, דנפקא מדכטיב "נשאה", דמשמע נשאה דבר שניתן עליו.

(כ) גמ', ואחד שמתה את השרביט. ביאר מהרש"א (בחידושים אגדות), דנפקא מדכטיב "ויתגע בראש השרביט", ולא כתיב ותגע בשרביט, דמשמע שהsherbit עצמו היה רחוק ולא יכול היה להגיע אלא

הцентр גם אתה ללו מדוי ה"דף היומי" בעיון!!!

**זמן השיעור בדף היומי ע"י רבני הכלול בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30
בבית הכנסת 'שע'י קהילת אשכנז' רחוב חתום סופר 2 קריית ספר מודיעין עילית ת"ו**

יש אנשים שרצו לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבינו וכו'...

יתנדב עבורי איזוח ספר הצריך לרבים ללימוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשمت הנפטר... (הה"ח באחבת חפץ כפט"ז)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 25/17 קריית ספר מודיעין עילית. טל/fax: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל עניין Dafyomi@okmail.co.il 052-7113060

לעלוי נשמת מרת דבורה גיטל ב"ר שמואל ז"ל

נלב"ע נא ציון תשלי תגצבה.